

Strategia Rozwoju
Miasta Marki
na lata 2016-2021

Projekt_3

CONSULTING
PROPOLIS

Marki, maj 2016

AUTORSTWO

ProPOLIS Consulting Sp. z o.o.

www.propoliscon.pl

e - mail: biuro@propoliscon.pl

ul. Ziemowita 60, 61-063 Poznań

NIP: 782-256-28-51, REGON: 302493374, KRS: 0000471615

Sąd Rejonowy Poznań - Nowe Miasto i Wilda, VIII Wydział Gospodarczy

Zatwierdził:

Michał Schab - Prezes Zarządu

Spis treści

AUTORSTWO	3
Spis treści.....	4
WSTĘP	7
PROCES TWORZENIA STRATEGII	8
DIAGNOZA	11
1. Rys historyczny Miasta Marki.....	11
2. Położenie geograficzne i administracyjne	12
3. Środowisko przyrodnicze.....	14
4. Dziedzictwo kulturowe.....	20
4.1. Dorobek kultury niematerialnej.....	20
4.2. Obiekty istotne kulturowo na terenie miasta.....	21
4.3. Formy ochrony dziedzictwa kulturowego	23
5. Sport, wypoczynek, turystyka i rekreacja.....	28
5.1. Sport.....	28
5.2. Wypoczynek, turystyka i rekreacja.....	29
6. Infrastruktura transportowa	32
6.1. Drogi	32
6.2. Kolej	35
6.3. Lotniska	35
6.4. Drogi rowerowe.....	35
6.5. Komunikacja.....	36
7. Infrastruktura techniczna	37
7.1. Sieć wodociągowa.....	37
7.2. Sieć kanalizacji sanitarnej	39
7.3. Sieć kanalizacji deszczowej, melioracje	41
7.4. Gospodarka odpadami.....	42
7.5. Gaz	44
7.6. Elektroenergetyka	45
7.7. Zaopatrzenie w ciepło.....	45
7.8. Telekomunikacja	45

7.9.	Energia odnawialna.....	46
8.	Strefa Społeczna	46
8.1.	Demografia.....	46
8.2.	Ochrona zdrowia	52
8.3.	Pomoc społeczna.....	53
8.4.	Bezpieczeństwo publiczne.....	54
8.5.	Oświata i wychowanie	56
8.6.	Kultura	60
8.7.	Organizacje pozarządowe	62
8.8.	Budżet Obywatelski.....	65
9.	Mieszkalnictwo.....	66
9.1.	Mieszkalnictwo w mieście	66
9.2.	Mieszkaniowy zasób miasta	68
9.3.	Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne	71
9.4.	Dodatek mieszkaniowy	72
10.	Sfera gospodarcza	73
10.1.	Działalność gospodarcza	73
10.2.	Instytucje wspierające przedsiębiorców	79
10.3.	Rynek pracy i bezrobocie	80
11.	Analiza sytuacji finansowej Miasta Marki – zarys	84
12.	Położenie na obszarach funkcjonalnych województwa mazowieckiego, w aglomeracji warszawskiej oraz zagospodarowanie przestrzenne.....	86
12.1.	Agglomeracja warszawska w dokumentach strategicznych.....	88
12.2.	Miasto Marki na tle Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego	92
12.3.	Przeznaczenie terenów oraz sytuacja planistyczna - zarys.....	93
13.	Obszary problemowe Miasta Marki	96
13.1.	Środowisko przyrodnicze	96
13.2.	Dziedzictwo kulturowe.....	96
13.3.	Sport, wypoczynek, turystyka i rekreacja.....	97
13.4.	Infrastruktura transportowa i techniczna	97
13.5.	Infrastruktura społeczna	99
13.6.	Mieszkalnictwo i przeznaczenie terenów	100
13.7.	Sfera gospodarcza.....	102

CZĘŚĆ ANALITYCZNA.....	104
1. Analiza SWOT	104
2. Wizja i misja Miasta Marki	107
3. Cele i charakterystyka obszarów rozwojowych.....	108
3.1. Cel strategiczny I - Wzmacnianie atrakcyjności i konkurencyjności biznesowej (spójny obszar działalności gospodarczej w mieście).....	109
3.2. Cel strategiczny II - Rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa miasta wystarczająca dla potrzeb społecznych i gospodarczych.....	112
3.3. Cel strategiczny III - Wysokiej jakości oferta edukacja dostosowana do bieżących i przyszłych potrzeb - rozwój edukacji jako jednego z ważniejszych elementów infrastruktury społecznej	115
3.4. Cel strategiczny IV - Wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-społeczno- prywatnego na rzecz rozwoju usług społecznych	117
3.5. Cel strategiczny V - Wzrost poziomu wykorzystania walorów środowiskowych, historycznych i kulturowych, jako fundamentów w procesie budowy silnej marki miasta jako wyjątkowego miejsca wypoczynku	124
3.6. Cel strategiczny VI - Poprawa ładu przestrzennego i estetyki miasta	125
3.7. Cel strategiczny VII - Logistyka w zakresie zarządzania infrastrukturą społeczną ..	126
3.8. Cel strategiczny VIII- Rewitalizacja	128
4. Zgodność z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.....	130
5. Źródła finansowania	136
WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA	145
1. Wdrażanie strategii	145
1.1. Procedury wdrażania.....	145
1.2. Zasady i tryb wdrażania strategii.....	145
2. Monitorowanie i ewaluacja.....	146
3. Monitorowanie.....	146
4. Ewaluacja.....	146
5. Lista proponowanych zadań, które przyczynią się do realizacji określonych celów strategicznych	153
Spis rysunków.....	177
Spis tabel	177
Dokumenty lokalne stanowiące podstawę formalno-prawną diagnostycznej części Strategii	179

WSTĘP

Rozwój społeczno-gospodarczy jest procesem złożonym i wielopłaszczyznowym. Jego kierunek jest uzależniony od wielu zmiennych, które pozostając w ścisłym powiązaniu oddziałują na siebie w różnych konfiguracjach.

W celu precyzyjnego realizowania zaplanowanej polityki rozwoju i dobrego zarządzania w długim horyzoncie czasu oraz wywierania wpływu na lokalny system gospodarczy, atrakcyjność inwestycyjną czy jakość życia ludności, władze samorządowe powinny podejmować zaplanowane, ściśle skoordynowane, systematyczne i wykonywane w odpowiednim czasie działania. Nieodzowna jest tu strategia rozwoju.

Strategia rozwoju jest dokumentem, który wytycza długofalowe cele i kierunki rozwoju jednostki, mając na uwadze:

- szeroko rozumiany stan rozwoju,
- istniejące i przewidywane problemy rozwojowe,
- aspiracje społeczności lokalnej,
- sytuację rozwojową, na którą składają się zarówno pozytywne, jak i negatywne uwarunkowania rozwoju: mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia,
- społecznie uzgodnione działania służące osiągnięciu tych celów.

W procesie zarządzania jednostką samorządu terytorialnego strategia rozwoju jest swoistą instrukcją obsługi, planem działania, według którego powinny postępować władze lokalne, chcąc skutecznie osiągać założone cele oraz jak najefektywniej wykorzystywać posiadane zasoby z uwzględnieniem wszystkich czynników zewnętrznych. Strategia rozwoju jest także kluczowym dokumentem, którego posiadanie jest niezbędne w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych, w szczególności z funduszy Unii Europejskiej.

PROCES TWORZENIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2016-2021 została opracowana przy użyciu modelu ekspercko-partycypacyjnego, zakładającego uczestnictwo przedstawicieli wspólnoty lokalnej w procesie powstawania. Pozwoliło to na stworzenie dokumentu, który nie tylko jest zgodny z zasadami planowania strategicznego, ale przede wszystkim adekwatny do oczekiwań i możliwości.

Poprawnie zbudowana strategia powinna mieć za cel długofalowy, zrównoważony wzrost określonej wspólnoty lokalnej. Aby znaleźć skuteczne rozwiązania, trzeba dobrze rozpoznać sytuację, a potem zaplanować adekwatne działania. Nawet najlepsze rozwiązania z powodzeniem stosowane w samorządach, mogą okazać się nieskuteczne, jeśli nie zostaną dostosowane do potrzeb mieszkańców i lokalnych realiów. Władze samorządowe bez udziału mieszkańców, nie są w stanie skutecznie planować swojej przyszłości. Dlatego, by planowane działania miały społeczne poparcie, konieczne jest włączanie do procesu tworzenia strategii na wyznaczonych etapach pracy mieszkańców. Formy włączania mieszkańców do pracy nad strategią mogą być różne. Niektórzy samorządowcy tylko informują o powstającej strategii, inni proszą o nadsyłanie opinii, inni wreszcie zapraszają do współdecydowania o konkretnych zapisach. Przyjęty model pracy nad strategią zawiera stosowanie wszystkich trzech form włączania mieszkańców w tworzenie strategii. Planując działania na przyszłość, wzięto pod uwagę głosy wszystkich, którzy uczestniczyli w jej tworzeniu uznając, że to oni właśnie mają najpełniejszą wiedzę o tym, czego potrzebują.

Miasto Marki dysponowało Strategią Zrównoważonego Rozwoju do 2020 r. Władze Miasta podjęły decyzję o stworzeniu nowego dokumentu. Podstawę podjęcia uchwały o przystąpieniu do opracowania Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2016-2021 stanowiła konieczność dostosowania założeń rozwojowych miasta do obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz możliwości aplikowania o środki zewnętrzne.

Prace odbywały się na dwóch zasadniczych płaszczyznach tworzenia strategii: analitycznej i konsultacyjnej.

Płaszczyzna analityczna obejmowała:

- analizę dostępnych materiałów w zakresie prowadzonych w minionym czasie inwestycji,

- zebranie dostępnych informacji statystycznych,
- zebranie informacji od Urzędu Miasta Marki, jednostek organizacyjnych i różnego rodzaju instytucji,
- analizę dokumentów strategicznych w szczególności Strategii Rozwoju Kraju 2020, planów rozwoju województwa mazowieckiego, metropolii warszawskiej, Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego pod kątem rozwoju opartego o absorpcję środków unijnych z perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

Płaszczyzna konsultacyjna obejmowała:

- spotkania warsztatowe powołanego Zespołu do spraw opracowania Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2016-2021, który odpowiadał za stworzenie strategii,
- otwarte spotkania z udziałem mieszkańców Miasta Marki,
- spotkania z przedstawicielami poszczególnych komórek organizacyjnych Urzędu Miasta Marki,
- spotkania z Władzami Miasta Marki.

Celem spotkań było zebranie informacji niezbędnych do przeprowadzenia pełnego procesu planistycznego. Dodatkowym elementem opracowania strategii było przeprowadzenie ankiet z mieszkańcami miasta. Ankiety przeprowadzone zostały poprzez udostępnienie elektronicznego formularza na stronie internetowej Urzędu Miasta Marki oraz w formie papierowej, w miejscach publicznie dostępnych.

Proces opracowywania strategii obejmował opracowanie części diagnostycznej, analitycznej i wdrożeniowej.

Część diagnostyczna

Do sporządzenia części diagnostycznej wykorzystano w szczególności dane statystyczne, informacje urzędów i instytucji (Urząd Miasta Marki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach, Marecki Ośrodek Kultury, Powiatowy Urząd Pracy w Wołominie, Wodociąg Marecki Sp. z o.o.), obowiązujące plany, programy i strategie, publikacje

i raporty¹. Ponadto wykorzystano materiały z przeprowadzonych badań ankietowych, warsztatów i spotkań.

Część analityczna

Zebrane w procesie diagnozy dane podsumowała analiza SWOT (szanse i zagrożenia, mocne i słabe strony) oraz wnioski i rekomendacje, wskazujące ogólne kierunki rozwoju na bazie istniejącego stanu wyjściowego i posiadanego potencjału. Wyniki przeprowadzonej analizy uwarunkowań, zwłaszcza identyfikacja zagrożeń rozwojowych tkwiących w jego otoczeniu oraz słabych stron, dały podstawę do formułowania strategicznych problemów rozwojowych. Wychodząc od definicji problemu, jako „zadania danego do rozwiązania (wykonania)” wskazano na te, które powodują obecnie lub powodować będą w przyszłości powstawanie barier rozwoju społeczno-gospodarczego, a w konsekwencji rzutować będą na warunki życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Są to określone uciążliwości, których usunięcie lub co najmniej złagodzenie ich negatywnych skutków wymaga podjęcia określonych działań naprawczych (w wielu przypadkach długookresowych). Przeprowadzona diagnoza stanu Miasta Marki oraz ankieta obrazująca opinie mieszkańców o poszczególnych dziedzinach życia jak i analiza SWOT, stanowiły podstawę sformułowania wizji rozwojowej, wyznaczenia celów głównych, celów operacyjnych a także programów realizacyjnych. Z uwagi na fakt, że każdy z celów strategicznych i celów operacyjnych wiąże się z innymi, jednak bardzo ważnymi aspektami funkcjonowania miasta, nie zastosowano hierarchii. Cele strategiczne realizowane są za pomocą celów operacyjnych, a te wyznaczają określone kierunki działań, które generują zadania i projekty do realizacji.

Część wdrożeniowa obejmuje wprowadzenie strategii, a także zawiera postanowienia dotyczące procedury ewaluacji i monitorowania.

¹ Wykaz źródeł wykorzystanych do opracowania Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2016-2021 umieszczony został w dalszej części opracowania

DIAGNOZA

1. Rys historyczny Miasta Marki

Gmina Marki to dawna gmina wiejska, istniejąca w latach 1924-1954 w ówczesnym województwie warszawskim. Siedzibą władz gminy była wieś Marki. Gminę utworzono z dniem 1 lipca 1924 r. z części Gminy Bródno. W okresie międzywojennym Gmina Marki należała do powiatu warszawskiego w województwie warszawskim. W jej skład wchodziły wsie: Drewnica, Pustelnik, Struga oraz kolonie Czarna Struga, Czerwony Dwór, Drewnica, Halberówka, Henryków, Horowa Góra, Nowa Zielonka, Osinki, Piotrówka, Rogaczówka, Rościszewo, Struga, Szpitalna Drewnica, Zieleniec, Zielonka Bankowa, Zielonka Letnisko i Poligon Wojskowy oraz folwark Nutka Zielonka i Nadleśnictwo Drewnica. Po wojnie gmina zachowała przynależność administracyjną. Z dniem 1 stycznia 1948 r. część obszaru Gminy Marki przyłączono do Gminy Zielonka. 15 maja 1951 r. do Gminy Marki przyłączono część obszaru zniesionej Gminy Bródno, natomiast część obszaru Gminy Marki włączono do Warszawy.

Z dniem 1 lipca 1952 r. zniesiono powiat warszawski, a Gminę Marki przyłączono do powiatu wołomińskiego, równocześnie z części obszaru Gminy Marki utworzono nowe Gminy Ząbki i Pustelnik, a część obszaru Marek włączono do Gminy Zielonka.

Według stanu z dnia 1 lipca 1952 r. gmina składała się z 3 gromad: Brzeziny, Grodziska i Marek. Jednostkę zniesiono 29 września 1954 r. wraz z reformą wprowadzającą gromady w miejsce gmin. W 1967 r. Miasto Marki otrzymało prawa miejskie. Jednostki nie przywrócono z dniem 1 stycznia 1973 r. po reaktywowaniu gmin, ponieważ większość jej dawnego obszaru weszła w skład Warszawy i utworzonego w 1967 r. Miasta Marki.

2. Położenie geograficzne i administracyjne

Miasto Marki to gmina miejska zlokalizowana w centralnej części województwa mazowieckiego oraz południowo-wschodniej części powiatu wołomińskiego. Od południowego zachodu graniczy bezpośrednio z miastem stołecznym Warszawa. Ponadto graniczy z gminami powiatu wołomińskiego: od południa z Gminą Ząbki, od wschodu z Gminami Zielonka i Kobyłka, od północy z Gminą Radzymin oraz z położoną w powiecie legionowskim Gminą Nieporęt.

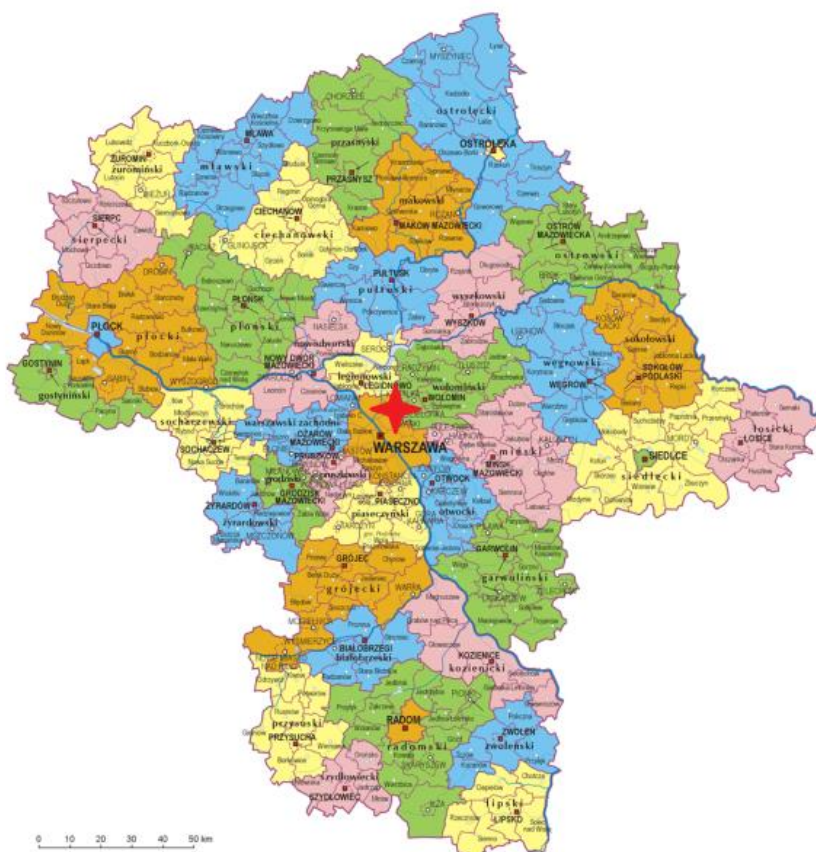
Współrzędne geograficzne miasta wynoszą 52° szerokości geograficznej północnej oraz 21° długości geograficznej wschodniej. Najwyżej położonym punktem w mieście jest wzniesienie Horowa Góra, które ma wysokość 109,7 m n.p.m.

Zajmując powierzchnię nieco ponad 26 km² Miasto Marki, wraz z Miastem Ząbki ok. 11 km² i Kobyłka ok. 20 km² jest jedną z najmniejszych jednostek powiatu.

Odległość Miasta Marki od centrum stolicy wynosi ok. 10 km, natomiast od Wołomina, siedziby powiatu ok. 12 km. Główna część miasta usytuowana jest wzdłuż drogi krajowej nr 8 Warszawa-Białystok.

Rysunek 1. Miasto Marki na tle Polski i regionu

Rysunek 2. Miasto Marki na tle województwa mazowieckiego

Rysunek 3. Miasto Marki na tle powiatu wołomińskiego

Wchodzące w skład aglomeracji warszawskiej miasto, zlokalizowane jest na terenie dwóch strategicznych obszarów: Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (WOF) oraz Obszaru Metropolitalnego Warszawy (OMW).

3. Środowisko przyrodnicze

3.1. Geologia i rzeźba terenu

Teren miasta w przeważającej części pokryty jest utworami lodowcowymi i zastoiskowymi z okresu zlodowacenia środkowopolskiego stadiału Wkry. Na większości terenu od powierzchni zalegają przewiane piaski lodowcowe, które w środkowej części miasta zostały uformowane w pagórki wydmowe. W spągu piasku występują ility warwowe. Utwory współczesne stanowią mady zalegające w dolinie rzeki Czarnej oraz torfy i mursze zlokalizowane w środkowej i zachodniej części miasta. Rzeźba terenu w granicach miasta charakteryzuje się stosunkowo płaskim ukształtowaniem terenu (nachylenie poniżej 5,0%). Rzeźba Marek urozmaicona jest pasmami wydm. Rzeźba terenu wskazuje wyraźnie pochylenie ze wschodu na kierunek zachodnim.

3.2. Klimat

Według regionalizacji rolniczo-klimatycznej Romualda Gumińskiego, Miasto Marki położone jest w VIII dzielnicy klimatycznej zachodniej. Teren miasta w porównaniu do całego obszaru województwa mazowieckiego, charakteryzuje się stosunkowo wysoką średnioroczną temperaturą powietrza sięgającą 7,5-8,0°C. Jednocześnie na omawianym obszarze notuje się niskie sumy opadów atmosferycznych, wynoszące 450-525 mm rocznie. Liczba dni z przymrozkami dochodzi do 100-110, a okres zalegania pokrywy śnieżnej trwa 50-80 dni. Okres wegetacji roślin jest stosunkowo długi i wynosi 210-220 dni. W okresie wegetacyjnym średnia temperatura powietrza wynosi 14,5°C, a średnia suma opadów 330 mm. Rozkład kierunków wiatru w ciągu roku wiąże się z warunkami ogólnocyrkulacyjnymi, a także rzeźbą terenu. Latem i jesienią dominują wiatry zachodnie (W), wiosną z kierunku północnego (NE, N), a w zimie południowo-wschodnie (SE). Są to zazwyczaj wiatry słabe i umiarkowane, wiejące z prędkością 2-10 m/s. Widocznymi efektami ścierania się mas powietrza jest zachmurzenie, które na terenie Marek wynosi średniorocznie 5,3-5,7 w skali pokrycia nieba 0-8 (oktany). W dolinie rzeki Czarnej, występują niekorzystne warunki

bioklimatyczne, związane z wilgotnymi obniżeniami o różnym stopniu predyspozycji do zalegania chłodnego, wilgotnego powietrza, a w przypadku zabudowy także powietrza zanieczyszczonego.

3.3. Wody powierzchniowe

W Markach główny układ hydrograficzny tworzą rzeki: Długa i Czarna. Obydwa ciekі uchodzą do kanału Żerańskiego. Przepływająca w środkowej części miasta rzeka Długa, zwana także kanałem Markowskim, pełni rolę drenażu dla przyległych obszarów. Po wielokrotnych przebudowach dno koryta kanału ma szerokość ok. 7 m. Głębokość wody w czasie średniego stanu nie przekracza 0,5 m. Koryto dla przepływu wód wezbraniowych formują przylegające do dna kanału wały przeciwpowodziowe o wysokości ok. 2 m n.p.t. Rzeka Czarna, zwana również Czarną Strugą lub Strugą, płynie w północnej części miasta i odwadnia położone tam tereny. Koryto tej rzeki ma szerokość ok. 3 m. Jest to rzeka meandrująca, o dużej liczbie zakoli, przez co przepływając pośród zadrzewień, tworzy urokliwe zakątki. Funkcje odbioru wód w mieście przejmują także częściowo występujące głównie na obszarze tarasu praskiego (listwy tarasu nad zalewowego niższego Wisły) sieci rowów melioracyjnych. Część rowów zlokalizowanych na terenach przyległych (głównie łąkach i gruntach ornych) m.in. do rzeki Długiej, pełniła niegdyś funkcję nawadniającą. W 2011 r., znaczna część miasta borykała się z miejscowymi zalaniem. Od 2012 r. sieć rowów w mieście jest sukcesywnie modernizowana.

Dla tarasu iłowego charakterystyczne są także liczne naturalne zbiorniki bezodpływowe. Największe i atrakcyjne krajobrazowo to położone na granicy z Zielonką Jezioro Czarne (zwane również Kruczkiem). Na uwagę zasługuje również torfowiskowy rezerwat „Horowe Bagno” zlokalizowany we wschodniej części miasta. Na jego obszarze znajduje się duży staw o powierzchni ok. 7 ha i szereg małych zbiorników wodnych.

Zbiorniki wodne, takie jak jezioro Kruczek, ulegają systematycznemu wysychaniu, oraz naturalnej sukcesji w kierunku torfowiska wysokiego a o tym, że miały znacznie większy zasięg, wskazują pozostałe wokół nich zabagnienia.

Obecnie na terenie Miasta Marki znajduje się wiele glinianek, powstałych niegdyś na skutek wydobycia gliny. Stają się one „zbiornikami retencyjnymi”, regulującymi stan wód gruntowych, zbierając m.in. wodę opadową z otaczających terenów.

3.4. Wody podziemne

Obszar Miasta Marki jest zasobny w wody podziemne. Głębokość poziomu wód jest zróżnicowana, co warunkuje budowa geologiczna, jednakże woda gruntowa zalega dość płytko. Obszary suche z wodą występującą głębiej niż 2,5 m p.p.t., stanowią niewielkie enklawy. Największy obszar suchy to część południowa miasta, na południe od rzeki Długiej, na wschód od szosy Warszawa-Struga (droga nr 631). Obszary z wodą gruntową zalegającą na głębokości od 1,5 do 2,5 m p.p.t. to północno-zachodnia część miasta. Przeważają tereny z wodą gruntową na głębokości 0,5-1,5 m p.p.t. Znaczna część miasta (rejon glinianek, otoczenie strefy przemysłowej, północne i południowe fragmenty doliny Nieporęckiej oraz tereny leśne) to tereny podmokłe z wodą do 0,5 m p.p.t.

W dolinie jest to poziom wód zwierciadła swobodnego, utrzymującego się w utworach piaszczystych i związany z poziomem wód w całej dolinie Wisły.

Miasto Marki położone jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 222. Łączna powierzchnia zbiornika to 2.674 km². Szacunkowe zasoby, określone na podstawie dokumentacji GZWP wynoszą 616.680 m³/dobę, a średnią głębokość ujęcia przyjmuje się na poziomie ok. 60 m. W rejonie Warszawy, a w tym również Marek obszar GZWP nr 222 jest jedynym, z którego istnieje możliwość poboru znacznych ilości wody.

3.5. Flora i fauna

Szatę roślinną Marek stanowią położone we wschodniej i północno-zachodniej części miasta lasy, jak i znajdujące się w centrum i we wschodniej części Marek, często niewykorzystane kompleksy łąkowe.

Lasy położone w północno-zachodniej części miasta to fragment większego, położonego w Gminie Nieporęt kompleksu (Kompleks Puszczy Słupeckiej). Przeważają w nich monokultury sosnowe. Na obrzeżach występują dęby, brzozy i topole.

Na wschodzie miasta występują lasy sosnowo-dębowe. Drzewostan formują starsze drągowiny sosnowe z dużym udziałem dębu bezszypułkowego. Drzewa osiągają wysokość 10,0-12,0 m. Na obrzeżach występują pojedyncze brzozy, klon jesionolistny, topole, olsza czarna i grochodrzew.

Zajmujące stosunkowo duże powierzchnie w południowej i wschodniej części miasta łąki świeże i pobagiennie porośnięte są drzewostanem. Stanowią je kępy zarośli wierzbowych i wierzbowo-olszowych oraz rozproszone drzewa głównie olcha i wierzba, lokalnie jesion, a na obrzeżach topola, akacja, brzoza i klon jesionolistny. Lokalne wzniesienia na tarasie praskim (głównie rozwiane piaski wydmowe i nieużytki) zostały przed kilkudziesięciu laty zalesione sosną.

W różnych miejscach miasta występują grupy i pojedyncze okazy drzew o dużej wartości krajobrazowej i przyrodniczej (dąb szypułkowy i klon). Najcenniejsze pojedyncze zadrzewienia (grochodrzew, topola, brzoza, jesion wyniosły, lipa drobnolistna, kasztanowiec, dąb bezszypułkowy) występują na terenach starego układu urbanistycznego Marek.

Duża różnorodność zbiorowisk roślinnych znajduje się na terenie rezerwatu „Horowe Bagno”. Występują tam rzadkie gatunki roślin, w szczególności chronione listeria jajowata (*Listera ovata*) oraz podkolan biały (*Platenthera bifolia*). Gatunki podlegające ochronie częściowej to między innymi porzeczka czarna (*Ribes nigrum*), kruszyna pospolita (*Frangula alnus*), bagno zwyczajne (*Ledum palustre*), kalina koralowa (*Viburnum opulus*), konwalia majowa (*Convallaria majalis*), grzybień biały (*Nymphaea alba*). W składzie gatunkowym lasów rezerwatu dominuje przede wszystkim brzoza brodawkowata (*Betula pendula*) z domieszką brzozy omszonej (*Betula pubescens*). Ponadto występuje także jarzab pospolity (*Sorbus aucuparia*), dąb szypułkowy (*Quercus robur*), sosna pospolita (*Pinus sylvestris*) oraz topola osika (*Populus tremula*). Wśród gatunków budujących runo leśne dominują: trzęślica modra (*Molinia caerulea*), borówka bagienna (*Vaccinium uliginosum*), borówka czernica (*Vaccinium myrtillus*) i wiechlina błotna (*Poa palustris*).

Teren rezerwatu jest także ostoją rzadkich i chronionych gatunków zwierząt. W środowisku wodnym występuje strzebla przekopowa (*Phoxinus phoxinus*) i strzebla błotna (*Eupallasella phoxinus*). Na terenie rezerwatu stwierdzono także występowanie wielu gatunków ptaków, takich jak: bączek (*Ixobrychus minutus*), czajka

(*Vanellus vanellus*), dzięciołek (*Dendrocopos minor*), kos (*Accipitr gentilis*), perkoz (*Tachybaptus ruficollis*). Na uwagę zasługują także występujące tam gatunki płazów i gadów np. jaszczurka żyworodna (*Lacerta vivipara*), jaszczurka zwinka (*Lacerta agilis*), kumak nizinny (*Bombina bombina*), padalec zwyczajny (*Anguis fragilis*), ropucha szara (*Bufo bufo*), żmija zygzakowata (*Vipera berus*).

3.6. Formy ochrony przyrody

W Markach ustanowione zostały następujące formy ochrony przyrody:

- obszar chronionego krajobrazu,
- rezerwat przyrody,
- lasy ochronne,
- pomniki przyrody,
- ochrona gatunkowa występujących roślin, zwierząt, grzybów i porostów,
- chronione formy rzeźby terenu - wydmy.

Obszar chronionego krajobrazu

Część obszaru Miasta Marki (1.826 ha) położona jest w obrębie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, obejmującego teren o łącznej powierzchni 148.409,1 ha. Obszar utworzono w celu ochrony ekosystemów o szczególnych walorach krajobrazowych oraz powiązania ich z krajowym systemem obszarów chronionych. Tereny objęte ochroną są wartościowe ze względu na możliwość zaspokojenia potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem. Ponadto pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 lutego 2007 r. w sprawie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu granica obszaru przebiega przez południowo-wschodnią i północno-zachodnią część Miasta Marki, gdzie ustanowiono zarówno strefę ochrony urbanistycznej, jak i ekologicznej. Rzeka Czarna także objęta jest Warszawskim Obszarem Chronionego Krajobrazu.

Rezerwat przyrody

Rezerwat przyrody „Horowe Bagno” utworzono w 1988 r. usytuowany w środkowowschodniej części miasta zajmuje powierzchnię ok. 44 ha. Jest to rezerwat typu faunistycznego, położony w kompleksie leśnym, gdzie występują liczne pagórki wydmore, torfowiska i tereny podmokłe. Został powołany w celu zachowania zróżnicowanego obszaru wilgotnych lasów, torfowisk i wód ze stanowiskami licznych gatunków roślin rzadkich i chronionych.

Lasy ochronne

Lasy w obrębie Miasta Marki są lasami ochronnymi z tytułu położenia w granicach administracyjnych miasta i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców.

Pomniki przyrody

Tabela 1. Pomniki przyrody na terenie Miasta Marki

Lokalizacja	Obiekt poddany ochronie	Gatunek	Obwód w cm	Wysokość w m
Czarna Struga, ul. Pogodna 8	drzewo	dąb szypułkowy	402	24
Czarna Struga, ul. Pogodna	drzewo	dąb szypułkowy	300	20
Kopalnia Makówka – Pustelnik II, teren prywatny – ul. Grunwaldzka róg Spacerowej	drzewo	dąb szypułkowy	450	18
ul. Krasińskiego 5 – „Dąb Gajosa”	drzewo	dąb szypułkowy	510	23
ul. Kwiatowa 9	drzewo	dąb szypułkowy	310	25
ul. Spacerowa 16	grupa drzew (2 szt.)	dąb szypułkowy		
Zespół Szkół Nr 1 w Markach, Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 96	drzewo	dąb szypułkowy	360, 480	26, 28
ul. Spokojna 1	grupa drzew (5 szt.)		373, 293, 239, 233, 171	26, 26, 26, 26, 25

Państwowe Przedszkole Nr 3 Marki Struga (na obrzeżu placu zabaw) Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 246	grupa drzew (2 szt.)	dąb szypułkowy lipa drobnolistna	305 240	26 24
Park miejski „Braci Briggsów”	grupa drzew (7 szt.)	dąb szypułkowy (5 szt.) klon zwyczajny wiąz szypułkowy	350, 325, 275, 260, 345, 310	26-28, 26, 24
ul. Kasztanowa	aleja	kasztanowiec pospolity (7) klon pospolity (29 szt.) dąb szypułkowy	140-310	16-22
Marki-Struga, Zgromadzenie Św. Michała Archanioła (na dziedzińcu pomiędzy zabudowaniami), Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 248/252	drzewo	dąb szypułkowy	320	22

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM

4. Dziedzictwo kulturowe

4.1. Dorobek kultury niematerialnej

Marki powstały jako wieś królewska w końcu XVI wieku. Po 1795 r. znalazły się w zaborze pruskim, po 1807 r. weszły w skład Księstwa Warszawskiego, a następnie po 1815 r. Królestwa Polskiego. W wieku XIX rozpoczął się proces stopniowego przekształcania Marek w osadę przemysłową. W latach 1833-1835 poszerzono i wybrukowano wiodący przez Marki trakt, a mieszkańcy zaczęli zajmować się rzemiosłem w szczególności budownictwem i tkactwem. Dzięki występowaniu zasobów gliny znaczenia nabierał także wyrób cegieł. W 1883 r. tereny należące wcześniej do spółki udziałowej pod nazwą „Folwark i cegielnia wójtostwa Marki” zakupili pochodzący z przemysłowego miasta Bradford, angielscy przedsiębiorcy - bracia Edward, Alfred i John Briggs. W 1884 r. firma „Briggs, Posselt i spółka” uruchomiła w Markach jedną z największych i najnowocześniejszych wówczas przędzalni wełny w Europie Środkowo-Wschodniej. Bracia Briggs, przy fabryce zbudowali osiedle robotnicze oraz budynek szkoły elementarnej (obecnie będący siedzibą Mareckiego Ośrodka Kultury). Powstał także zespół rezydencjalno-parkowy z pałacykiem

fabrykantów Briggsów. Uruchomienie w 1897 r. linii kolei konnych łączących Targówek z Pustelnikiem, przekształconej w 1899 r. w trakcję parową i przedłużonej do Radzymina, przyczyniło się do dalszego rozwoju miejscowości. W historię miasta wpisują się również inne liczne fakty i wydarzenia, upamiętnione pomnikami i tablicami.

4.2. Obiekty istotne kulturowo na terenie miasta

Jednym z największych istotnych kulturowo obiektów nieruchomości na terenie miasta, są zabudowania fabryczne „Briggs, Posselt i spółka”.

Do dzisiaj zachowała się turbinownia i kotłownia oraz zbudowany na podstawie ośmiokąta komin kotłowni (dzisiaj komin jest obiektem unikatowym w tego typu budowlach). Zespół urbanistyczny osiedla robotniczego przetrwał prawie niezmienny w układzie tak przestrzennym jak i architektonicznym. Z zespołu rezydencjalno-parkowego zachował się pałacyk rodziny Briggsów z żeliwną werandą oraz teren parku zaprojektowanego w stylu angielskim z cennym drzewostanem. Do dzisiaj istnieje także zlokalizowany przy ul. Fabrycznej 2, skrzyżowanie z Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego budynek szkoły elementarnej - obecnie siedziba Mareckiego Ośrodka Kultury.

W 1945 r. zabudowania fabryki przeszły na własność Skarbu Państwa a dalej do rąk prywatnych. W styczniu 2007 r. Miasto Marki kupiło zespół (fabrykę ze szkołą i parkiem), przejmując zarząd także nad kamienicami pofabrycznymi. Obiekty te utraciły dawniej pełnione funkcje, a w związku z wieloletnimi zaległościami w remontach oraz nieuregulowanym stanem własności, uległy silnej degradacji. W 2014 r., w ramach planowanej rewitalizacji parku przeprowadzono częściową przebudowę oświetlenia oraz budowę przyłącza kablowego do kina letniego.

W pałacyku Briggsów, pomimo nieprzystosowania budynku do wymogów oświaty, funkcjonuje obecnie szkoła. Fabryka jest całkowicie zdewastowana i mimo, że ekspertyzy techniczne wskazują na stabilność konstrukcji, nie nadaje się w obecnym stanie do użytkowania.

Wśród obiektów stanowiących walory kulturowe Miasta Marki warto wymienić także:

- kościół pw. Św. Andrzeja Boboli w Markach - Strudze, zbudowany na początku XX wieku (we wnętrzu znajdują się ołtarze Matki Boskiej Fatimskiej i Św. Andrzeja Boboli),
- kościół pw. Św. Izydora w Markach - zespół architektoniczny zachowany w stanie niezmiennym po II wojnie światowej, wraz z plebanią, ogrodem i zabudowaniami gospodarczymi,
- zlokalizowany na terenie Marek - Pustelnika dom, w którym mieszkał i w 1911 r. zmarł, wybitny litewski malarz i kompozytor Mikołaj Ciurlionis.

Do dziedzictwa kulturowego zaliczyć można niewątpliwie Miejsca Pamięci Narodowej oraz tablice upamiętniające takie jak:

- „Karawaka” - dwuramienny krzyż, przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego, wzniesiony w intencji ochrony mieszkańców przed epidemią cholery, która w 1852 r. opanowała Warszawę,
- Pomnik „Na Kruczku” - w kształcie obelisku - głazu który upamiętnia śmierć około 60 cywili mieszkańców Strugi, Marek, Pustelnika i Zielonki rozstrzelanych przez hitlerowców 30 lipca 1944 r.,
- Pomnik „Dziesięciu Powieszonych” - odsłonięty w 1953 r., przypomina o zbrodni dokonanej na 50 więźniach Pawiaka 16 października 1942 r.,
- Pomnik w Markach - Strudze upamiętniający walki żołnierzy Amii Krajowej II Rejonu „Celków - Marki”,
- Leśna mogiła Henryka Antczaka - żołnierza Armii Krajowej ps. „Wil” z VII obwodu „Obroża” rejon Marki „Celków”,
- Pomnik Żołnierzy 1920 r. - odsłonięty w 2012 r. zlokalizowany na cmentarzu parafialnym przy ul. Bandurskiego,
- Pomnik Wąskotorowej Lokomotywy - postawiony na skwerze przy Urzędzie Miasta na pamiątkę kursującej w latach 1897-1974 Mareckiej Kolei Dojazdowej MKD Struga-Zegrze,
- Tablica w kościele parafialnym pw. św. Izydora związana z budową mareckiego kościoła - upamiętnia prezesa komitetu budowy tego kościoła Maksymiliana Małachowskiego, pochodzi z 1895 r.,
- Tablica upamiętniająca księdza Antoniego Poławskiego w kościele w Markach - Strudze, poświęcona pamięci majora Henryka Okińczyca

ps. „Bil” znajduje się w Kościele Matki Bożej Królowej Polski w Markach-Pustelniku.

4.3. Formy ochrony dziedzictwa kulturowego

Aktualnie na terenie Miasta Marki występują następujące formy ochrony dziedzictwa kulturowego:

- rejestr zabytków,
- gminna ewidencja,
- historyczne układy urbanistyczne,
- wskazane obszary stanowisk archeologicznych (obszary archeologiczne i strefy obserwacji).

Rejestr zabytków

Działaniami administracyjnymi w zakresie wpisu obiektu do rejestru zabytków zajmuje się Wojewódzki Konserwator Zabytków, który z urzędu bądź na wniosek strony - właściciela lub użytkownika obiektu dokonuje takiego wpisu. Wpis do rejestru obejmuje elementy zewnętrzne, wewnętrzne, układ przestrzenny, uszczupła prawa własności i wszelkie zmiany dotyczące: przebudowy i zmiany substancji. Wszelkie działania należy konsultować z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Na terenie Marek zgodnie z wojewódzką ewidencją zabytków zlokalizowano 21 obiektów.

Tabela 2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków na terenie Miasta Marki

Położenie	Obiekt	Rok powstania	Rok wpisu do ewidencji	Nr w rejestrze	Data decyzji
ul. Barska 2	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
ul. Barska 4	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.

	wielorodzinny				
ul. Barska 6	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
ul. Fabryczna 2	Budynek dawnej szkoły elementarnej	1895	1998	769	29 marca 1999 r.
ul. Jasna 5	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
ul. Jasna 7	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 35	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 37	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 39	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 43	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 76	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 78	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.

Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 80	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 82	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 84	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 86	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 93 (d. Świerczewskiego_	Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP (wraz z zielenią i ogrodzeniem)	1897-1899	2013	1289	3 lutego 1987 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 96 (d. Świerczewskiego)	Pałac Briggs	1884-1894	1992	1208	16 grudnia 1982 r.
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 96 (d. Świerczewskiego)	Park krajobrazowy przy pałacu Briggsa	połowa XIX wieku	1977	1208	16 grudnia 1982 r.
ul. Słowackiego 1	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.
ul. Słowackiego 3	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885	2012	1238	15 maja 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM

Ewidencja zabytków

Prowadzenie ewidencji zabytków jest działaniem obowiązkowym dla organów ochrony zabytków i gmin. Obowiązek jej prowadzenia ustawodawca nakłada

odpowiednio na Generalnego Konserwatora Zabytków, wojewódzkich konserwatorów zabytków oraz wójtów, burmistrzów, prezydentów miast. Gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta). Włącza kartę adresową zabytku nieruchomego do gminnej ewidencji zabytków. Prowadzenie robót budowlanych w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Tabela 3. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie Miasta Marki

Położenie	Obiekt	Rok powstania	Rok wpisu do ewidencji
ul. Braci Briggsów 11	budynek główny Fabryki Braci Briggsów (przędzalnia wełny)	1884	2011
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 41	willa	1883/1884	2012
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 238	dom (dawa restauracja)	początek XX wieku, przed 1914	2012
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 248/252	kościół p.w. św. Andrzeja Boboli	1929-1931 (rozbudowa lata 80 XX wieku)	2014
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 285 (dawna: Świerczewskiego)	dom wielorodzinny	ok. 1923	1995
	zajazd	XIX wiek	1966
ul. Piastowska	cmentarz parafialny	1917	1984
ul. Biskupa Bandurskiego	cmentarz parafialny	I połowa XIX wieku	1991

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM

Historyczne układy urbanistyczne

Przez historyczne układy urbanistyczne – przestrzenne, rozumie się założenia miejskie zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej

zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic i sieci dróg. Na terenie Marek możemy wyszczególnić 3 obszary spełniające powyższe kryteria.

Tabela 4. Wskazane historyczne układy urbanistyczne na terenie Miasta Marki

Ulica	Obszar
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 96	Pałac Briggsa wraz z otaczającym parkiem krajobrazowym (z lat 1884-94)
ul. Kasztanowa	Wzdłuż ulicy Kasztanowej podwójny szpaler chronionych drzew wyznaczające zieloną oś od Al. Piłsudskiego do starego cmentarza i leśnych działek w granicach WOChK
ul. Barska 2, 4, 6; ul. Jasna 5, 7; Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 35, 37, 39, 43, 76, 78, 80, 82, 84, 86; ul. J. Słowackiego 1, 3.	Dawne osiedle robotnicze wzniesione z jednego materiału i usytuowane regularnie wzdłuż Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego, powstało w latach 1883-1885.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM

Stanowiska archeologiczne

Nieruchomy zabytek archeologiczny, zwany także stanowiskiem archeologicznym, to zwarty przestrzennie obszar w obrębie którego występują źródła archeologiczne (zabytki nieruchome i ruchome oraz inne ślady wykorzystania terenu przez człowieka) wraz z otaczającym je kontekstem - tzw. nawarstwieniami kulturowymi, czyli warstwami ziemi, które powstały na stanowisku (np. osadzie pradziejowej) w trakcie jego funkcjonowania w przeszłości. Na obszarze Marek zlokalizowanych jest 25 stanowisk archeologicznych.

Tabela 5. Wskazane obszary stanowisk archeologicznych na terenie Miasta Marki

Obszar nr stanowiska	Określenie obiektu
54-67/10	ślady osadnictwa (wczesna epoka brązu)
54-67/11	ślady osadnictwa (wczesna epoka brązu)
54-67/12	ślady osadnictwa (wczesna epoka brązu)
54-67/13	ślady osadnictwa (wczesna epoka brązu)

54-67/2	ślady osadnictwa (starożytność, okres halsztacki)
54-67/3	ślady osadnictwa (epoka kamienia-wczesny brąz, średniowiecze)
54-67/4	ślady osadnictwa (mezolit, średniowiecze)
54-67/5	ślady osadnictwa (starożytność, okres halsztacki)
54-67/6	osada (późny okres lateński-okres wpływów rzymskich)
54-67/7	ślady osadnictwa (okres halsztacki i lateński, okres wpływów rzymskich)
54-67/8	ślady osadnictwa (wczesne średniowiecze)
54-67/9	ślady osadnictwa (paleolit)
55-67/33	ślady osadnictwa
55-67/34	ślady osadnictwa (wczesny brąz)
55-67/41	ślady osadnictwa (neolit)
55-67/42	ślady osadnictwa (późny paleolit)
55-67/43	ślady osadnictwa (paleolit, mezolit, schyłkowy neolit)
55-67/44	ślady osadnictwa (paleolit, mezolit, neolit, wczesny brąz, nowożytność)
55-67/45	ślady osadnictwa (mezolit)
55-67/46	ślady osadnictwa (wczesne średniowiecze)
55-67/48	cmentarzysko (okres halsztacki i lateński)
55-67/49	cmentarzysko (okres wpływów rzymskich)
55-67/57	ślady osadnictwa (mezolit)
55-67/59	ślady osadnictwa (mezolit, neolit, epoka brązu)
55-67/47	ślady osadnictwa (średniowiecze)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM

5. Sport, wypoczynek, turystyka i rekreacja

5.1. Sport

Ważnym obiektem sportowym na terenie miasta jest Stadion Miejski przy ul. Wspólnej 12. W skład kompleksu wchodzi: boisko główne (103,0 m x 71,0 m) oraz boisko boczne (90,0 m x 65,0 m). Ponadto dostępny jest budynek klubowy z halą sportową a także kort tenisowy: boisko zadaszone balonem i boisko ze sztucznej nawierzchni. W lokalizacji znajduje się także teren, na którym mogłoby powstać boisko

treningowe. Zarządcą obiektu (za wyjątkiem kortu) są Mareckie Inwestycje Miejskie Sp. z o.o., dlatego też obiekt w większości służy Akademii Piłkarskiej Marcovia-Marki. Kort tenisowy stanowi odrębną strukturę komercyjną zarządzaną przez osobę prawną nie związaną z Miastem Marki. Akademia, w okresie zimowym korzysta odpłatnie z kortu i boiska.

Sportowe i rekreacyjne ambicje mieszkańcy miasta, zwłaszcza ich młodsze pokolenie, mogą realizować na obiektach sfinalizowanych w ramach programu „Orlik”, przy ul. Stawowej oraz ul. Okólnej w Markach. Użytkowanie kompleksu boisk sportowych „Moje boisko - Orlik 2012” przy ul. Stawowej rozpoczęto w styczniu 2012 r. Jednocześnie otwarto również sezonowe lodowisko, przy którym uruchomiona została bezpłatna wypożyczalnia łyżew. Poza sezonem zimowym, w miejscu lodowiska, znajdują się boiska do siatkówki i koszykówki. „Moje boisko-Orlik 2012” przy ul. Okólnej służy mieszkańcom od wiosny 2013 r. Obiekt jest kompleksem ogólnodostępnych boisk wraz z szatniami i zapleczem socjalnym. W 2015 r. oddano do użytku nowoczesne boisko z bezpieczną nawierzchnią wraz z zapleczem socjalnym i szatniami przy ul. Wczasowej. Boisko łączy funkcje boiska sportowego dla Zespołu Szkół nr 2 w Markach oraz obiektu ogólnodostępnego dla mieszkańców Marek.

Zarządcą powyższych obiektów jest Zakład Usług Komunalnych w Markach. W mieście funkcjonują ponadto boiska oraz sale gimnastyczne przy wszystkich szkołach, jak również korty tenisowe.

Wiodącą rolę w zakresie sportu w Markach pełni Akademia Piłkarska „Marcovia” Marki. Działalnością sportową zajmują się także kluby sportowe, w szczególności: Uczniowski Klub Sportowy „Struga”, Uczniowski Klub Sportowy „Marki” a także szkoły. Na terenie miasta odbywają się liczne cykliczne imprezy sportowe.

5.2. Wypoczynek, turystyka i rekreacja

Turystykę, wypoczynek i rekreację Miasta Marki wyznaczają zarówno uwarunkowania środowiskowe jak i antropogeniczne. Wśród walorów naturalnych, decydujących o atrakcyjności turystycznej miasta należy wymienić dość zróżnicowane ukształtowanie terenu, jak i występowanie obszarów i obiektów chronionych. Duży potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy tkwi także w mareckich kompleksach leśnych.

Różnorodność przyrody oraz walory krajobrazowe dają bez wątpienia podstawy do rozwoju wielu form turystyki np. edukacyjnej, krajoznawczej, rekreacyjnej czy wypoczynkowej (głównie weekendowej).

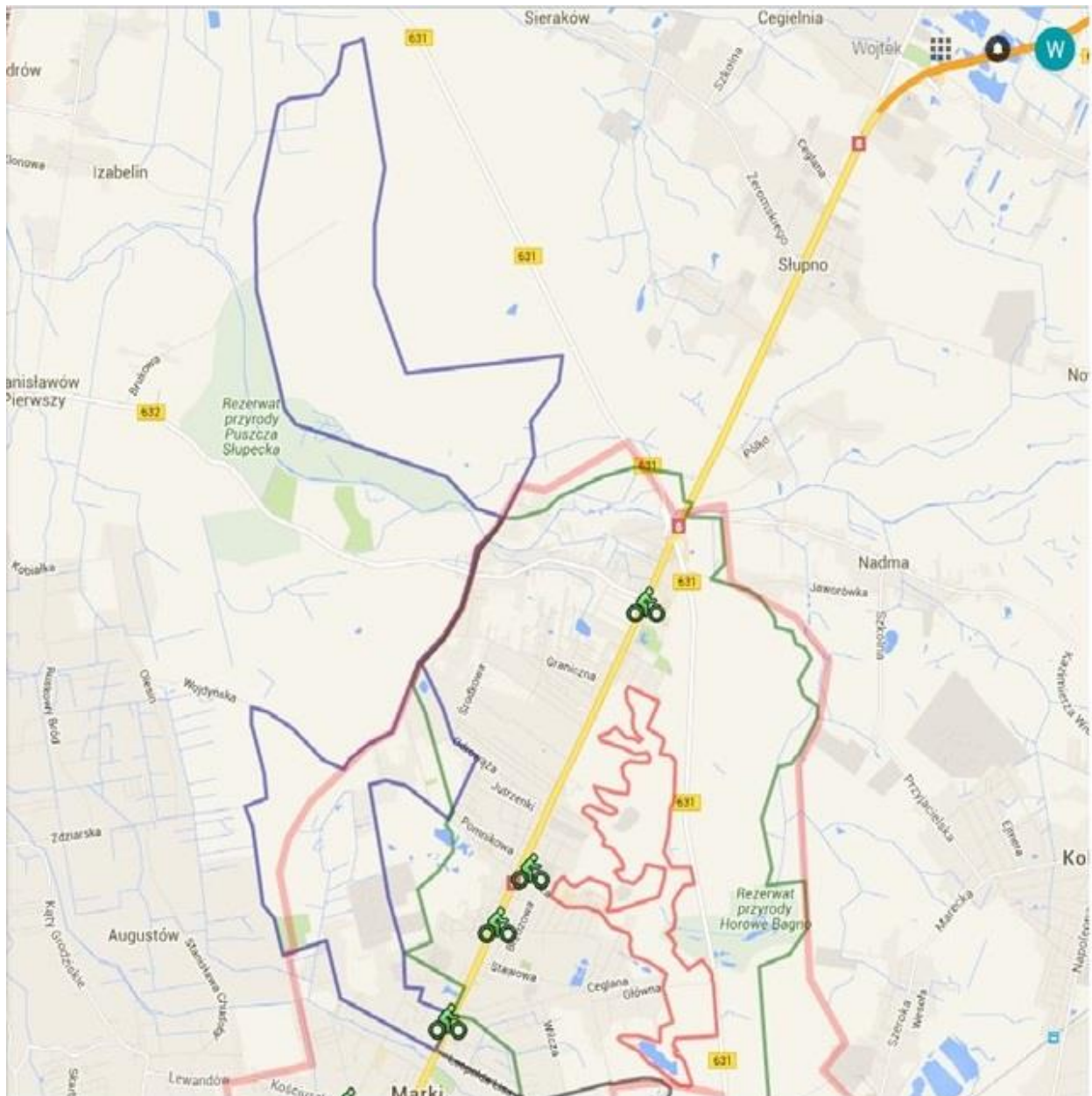
Poza walorami naturalnymi na terenie miasta zidentyfikowano, opisane powyżej, znaczące kulturowo, często podlegające ochronie, obiekty i miejsca pamięci.

Istotną rolę w zakresie spełnienia potrzeb turystów pełnią szlaki rowerowe oraz infrastruktura sportowa. Wartości turystyczne tworzy także historia miasta.

Statystycznie, Marki są jedną z bardziej zaawansowanych gmin w powiecie wołomińskim pod względem oferty noclegowej i gastronomicznej. Zważywszy na faktycznie funkcjonujące w mieście bazy noclegowe i gastronomiczne, oraz zgłaszane przez mieszkańców (spotkanie, ankiety) problemy daje się zaobserwować duże zapotrzebowanie w zakresie infrastruktury obsługi ruchu turystycznego.

Szlaki rowerowe

Na terenie Miasta Marki przebiegają 4 szlaki rowerowe o łącznej długości trasy 66,5 km. Każdy z nich charakteryzuje się inną tematyką: wyznaczono szlak rekreacyjny, przyrodniczy, crossowy oraz pamięci narodowej. Rozmieszczenie tras przedstawia poniższa mapa.

Rysunek 4. Szlaki rowerowe w Mieście Marki

Źródło: UMM

Szlak rowerowy rekreacyjny – oznaczony kolorem **niebieskim** o długości około 24,5 km rozpoczyna swój bieg przy Urzędzie Miasta Marki i dalej przebiega w okolicach dawnej „Zwałki”, lasem w stronę Czarnej Strugi, poprzez Lasy Drewnickie, Uroczysko Czarna Struga do Zamostków Wólczańskich, Rezerwat Puszcza Słupecka, Rezerwat Łęgi Czarnej Strugi, Bielówek i okolice cmentarza w Markach. Koniec szlaku znajduje się przy Urzędzie Miasta Marki.

Szlak rowerowy przyrodniczy – oznaczony kolorem **zielonym** o długości ok. 20 km swój bieg także rozpoczyna i kończy przy Urzędzie Miasta Marki i przebiega wzdłuż rzeki Długiej, poprzez Kolonię Nowa Zielonka, Lasy Drewnickie, Uroczysko Horowa Góra, Sękowin, Jaworówkę, Czarną Strugę, w rejonie ul. Grunwaldzkiej i obok „Zwałki”.

Szlak rowerowy oznaczony kolorem czarnym to Szlak Pamięci Narodowej w Markach. Jego długość wynosi ok. 6 km. Szlak przebiega w okolicach jeziora „Kruczek”.

Szlak rowerowy **czzerwony** - crossowy o długości ok. 16 km, w większej części pokrywa się z trasą Memoriału Bercika, dorocznego wyścigu MTB o puchar Burmistrza Miasta Marki.

Place zabaw

Na terenie miasta co roku przybywa placów zabaw. Powstają nowe bądź rozbudowywane są już istniejące. Place rozmieszczone są w różnych punktach miasta w taki sposób, aby miała do nich dostęp jak największa grupa dzieci i młodzieży. Dla zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa, część obiektów została ogrodzona i wyposażona w sprzęt spełniający wymagane przepisami normy bezpieczeństwa.

Place zabaw znajdują się głównie w następujących miejscach: park miejski, ul. Sportowa, Plac Zgody na Zieleńcu, ul. Stawowa przy „Orliku”, ul. Wspólna, ul. Dębowa, ul. Wrzosowa, ul. Dmowskiego, ul. Małachowskiego na tyłach Kwitnącego Osiedla, ul. Małachowskiego i Grunwaldzkiej, ul. Pomnikowa, ul. Duża, ul. Wczasowa, ul. Cisowa. W 2015 r. przy ul. Sportowej, w ramach konkursu „Podwórko Nivea”, powstał nowoczesny, ufundowany przez firmę Nivea plac zabaw.

6. Infrastruktura transportowa

6.1. Drogi

Sieć dróg na terenie Miasta Marki tworzą drogi publiczne następujących kategorii:

- droga krajowa nr 8,
- drogi wojewódzkie: nr 631 i nr 632,

- drogi powiatowe: nr 4308 W, nr 4354 W i ul. Sosnowa i ul. Kościuszki,
- drogi gminne.

Pozostałe drogi są drogami wewnętrznymi, które stanowią w znacznej większości własność prywatną i nie tworzą istotnego elementu komunikacyjnego w układzie miasta².

Droga krajowa nr 8 (E67) Kudowa-Wrocław-Warszawa-Białystok-Budzisko, ze względu na sąsiedztwo z miastem stołecznym stanowi element Warszawskiego węzła drogowego – powiązanie z drogami krajowymi nr 2 (A2/S2/DK2), nr 7 (S7/DK7), nr 17 i nr 61. Stanowi również oś komunikacyjną Miasta Marki. Ze względu na historyczne położenie ciągu komunikacyjnego, przebiega w zdecydowanej większości przez tereny zurbanizowane (Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego). Skutkuje to lokalizacją licznych skrzyżowań i zjazdów. Powoduje również dużą uciążliwość dla istniejącej zabudowy i mieszkańców poprzez przekroczenie norm hałasu, wibracji oraz zanieczyszczenia powietrza, gdyż droga obciążona jest bardzo dużymi potokami ruchu. Z danych Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w ramach prowadzonych pomiarów natężenia ruchu wynika, że natężenie ruchu sukcesywnie rośnie. Średnie zagregowane dobowe natężenia ruchu na odcinku obejmującym Miasto Marki wynosiło w 2000 r. 45.858 pojazdów na dobę, w 2005 r. 54.378 pojazdów na dobę, w 2010 r. 56.852 pojazdów na dobę, w 2015 r. 59.832 pojazdów na dobę, i był on jednym z najbardziej obciążonych odcinków dróg krajowych dwujezdniowych w Polsce³.

Obecnie, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Warszawie, realizuje budowę nowego północno-wschodniego wylotu z Warszawy drogi ekspresowej S8 w kierunku Białegostoku na odcinku od Węzła Marki (Piłsudskiego) - projektowana Wschodnia Obwodnica Warszawy S17 do istniejącej obwodnicy Radzymina S8. Projektowana trasa S8 przebiega przez obszar pięciu jednostek administracyjnych: Marki, Zielonkę, Kobyłkę, Wołomin, Radzymin, leżących w północno-wschodniej części aglomeracji warszawskiej. Realizacja nowej trasy odciąży Marki od ruchu tranzytowego oraz poprawi obsługę Pasma Wołomińskiego. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, obecny odcinek drogi krajowej nr 8 w granicach administracyjnych Marek w pierwszej kolejności ma otrzymać kategorię drogi wojewódzkiej.

² Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 460 z późn. zm.).

³ Generalny pomiar ruchu w latach 2000, 2005, 2010 <http://www.gddkia.gov.pl/pl/2551/GPR-2015>.

Na przebiegającym przez miasto odcinku drogi krajowej nr 8, znajduje się skrzyżowanie z dwoma drogami wojewódzkimi:

- drogą nr 631 (Nowy Dwór Mazowiecki-Zegrze-Nieporęt-Marki-Warszawa), jest to bardzo istotny ciąg drogowy z punktu widzenia Marek i całego powiatu wołomińskiego do niedawna traktowany przez Warszawę, jako element tzw. obwodnicy etapowej Warszawy. Łączy drogi wojewódzkie nr 637 i nr 634 oraz zapewnia dojazd do węzła Marsa, tras mostowych Siekierkowskiej i Łazienkowskiej (przez ul. Ostrobramską), umożliwia dojazd do lotniska Chopina, a w kierunku północnym do drogi krajowej nr 61 i lotniska Modlin,
- drogą nr 632 (Płońsk-Nowe Miasto-Nasielsk-Dębe-Legionowo-Rembelszczyzna-Marki) która łączy Marki z Płońskiem.

Zarządcą odcinków dróg wojewódzkich na terenie Marek jest Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie.

Drogi powiatowe to:

- droga nr 4308 W ul. Majora Billa biegnąca od granicy z Gminą Radzymin do drogi krajowej nr 8,
- droga nr 4354 W ul. Fabryczna od granicy z Gminą Zielonka do drogi krajowej nr 8,
- ul. Sosnowa i ul. Kościuszki od granicy z Miastem Warszawą do drogi krajowej nr 8. Aktualnie brak jest nadanego numeru ewidencyjnego.

Drogami tymi zarządza Starostwo Powiatowe w Wołominie.

W związku z budową trasy S8, na terenie miasta Marek przewiduje się zaliczenie kolejnych odcinków dróg gminnych do kategorii dróg powiatowych. Jest to nowobudowana droga - przedłużenie ul. Dworkowej w Kobyłce do drogi wojewódzkiej nr 631 i dalej w kierunku Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego (DK 8).

Drogi gminne stanowią większość ulic miasta. Według danych Urzędu Miasta Marki 47,45 km to drogi o nawierzchni utwardzonej. Drogi miejskie zarządzane są przez zarząd gminy. Ich stan jest zróżnicowany. Występują zarówno odcinki o dobrej, jak i o bardzo złej nawierzchni. Miasto posiada „Koncepcję budowy i przebudowy (modernizacji) dróg w Markach wraz z budową systemu odwodnienia”. Koncepcja ta przewiduje działania układu podstawowego i uzupełniającego, na podstawie których

planowana jest realizacja modernizacji dróg gminy. Realizację programu modernizacyjnego części dróg i ulic miejskich rozpoczęto już w 2013 r. Wykonywane prace polegają na naprawie i utwardzeniu nawierzchni dróg oraz budowaniu kanalizacji deszczowej.

Tabela 6. Drogi na terenie Miasta Marki według kategorii

Kategoria drogi	Długość w km	w tym utwardzone w km
drogi krajowe	5,250	5,250
drogi wojewódzkie	7,700	7,700
drogi powiatowe	2,500	2,500
drogi gminne (miejskie)	147,439	47,450

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM

6.2. Kolej

W mieście nie ma linii kolejowych. Wybudowana najprawdopodobniej z inicjatywy właścicieli fabryki przędzalniczej w Markach, braci Briggsów ok. 1896 r. wąskotorowa kolej dojazdowa łącząca Warszawę z Markami i Radzyminem, została zlikwidowana w 1974 r.

6.3. Lotniska

W mieście nie ma lotnisk.

6.4. Drogi rowerowe

Na podstawie danych urzędu miasta ustalono, że Miasto Marki posiada 2,39 km dróg rowerowych, nie posiada natomiast ciągów pieszo-rowerowych.

6.5. Komunikacja

Przez miasto prowadzą autobusowe linie przewoźników prywatnych oraz podmiejskie linie autobusowe Zarządu Transportu Miejskiego (ZTM) Warszawa.

Tabela 7. Obecnie kursujące na terenie Miasta Marki linie autobusowe

Linia	Rodzaj linii	Pętla początkowa	Pętla końcowa	Częstotliwość (szczyt/poza szczytem/święto)
112	linia miejska	Karolin	CH Marki	10/12/12 min.
190	linia miejska	Os. Górczewska	CH Marki	6/10/10 min.
718	linia strefowa	Dworzec Wschodni (Kijowska)	Czarna Struga (Marki)	15/20/40 min.
732	linia strefowa	Żerań FSO	Pustelnik (Marki)	20/30/30 min.
738	linia strefowa	Dworzec Wschodni (Kijowska)	Os. Victoria (Radzymin)	30/40/40 min.
740	linia strefowa	Targówek	Nadma	90/120/120 min.
805	linia strefowa	Dworzec Wschodni (Kijowska)	Pustelnik (Marki)	15/-/- min.
N61	linia nocna	Dw. Centralny	Struga	60/60/60 min.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZTM

Przedstawione trasy autobusów mogą ulegać zmianie lub modyfikacjom, które związane są z inwestycjami prowadzonymi na terenie miasta oraz gmin ościennych.

Miasto znajduje się w II strefie biletowej ZTM. Dla zameldowanych mieszkańców Marek obowiązuje Karta Markowianina, umożliwiająca zakup biletów komunikacji po preferencyjnych cenach.

Miasto nie posiada komunikacji wewnętrznej. Komunikacja z ościennymi gminami odbywa się przy wykorzystaniu istniejących autobusowych linii przewoźników prywatnych oraz podmiejskich linii autobusowych ZTM.

Komunikacja łącząca Miasto Marki z Warszawą to jedna z ważniejszych potrzeb mieszkańców. Jej zaspokojenie powinno stanowić więc szczególny element koncepcji rozwoju.

7. Infrastruktura techniczna

Marki dysponują infrastrukturą techniczną o zróżnicowanym poziomie zużycia. Dostęp do podstawowych mediów miejskich ma ponad 80,0% mieszkańców. Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę poszczególnych elementów infrastruktury.

Tabela 8. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności Miasta Marki w latach 2008 i 2014

Wyszczególnienie	2008	2014
wodociąg	65,7	83,3
kanalizacja	24,2	82,0
gaz	74,6	87,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

7.1. Sieć wodociągowa

Zaopatrzenie w wodę mieszkańców Marek i gospodarka wodna miasta opiera się na wodach podziemnych zawartych w utworach czwartorzędowych. Na całość systemów ujmowania i uzdatniania wody dla potrzeb miasta składają się 4 ujęcia głębinowe na terenach wodonośnych w skrajnej odległości między sobą poniżej 1 km, stacja uzdatniania wody oraz zlokalizowane na jej terenie obiekty kubaturowe i przewody technologiczne.

Ujęcia głębinowe to:

- Studnia nr 1 przy ul. Wołodyjowskiego o wydajności 100 m³/godzinę i depresji 7,0 m z funkcją technologiczną podstawową w ujmowaniu wody,
- Studnia nr 2 przy ul. Wołodyjowskiego o wydajności 100 m³/godzinę i depresji 5,0 m z funkcją eksploatacyjną podstawową w ujmowaniu wody,
- Studnia nr 3 przy ul. Żeromskiego na terenie SUW o wydajności 120 m³/godzinę i depresji 5,5 m z funkcją eksploatacyjną podstawową w ujmowaniu wody,
- Studnia nr 4 przy ul. Kościuszki o wydajności 50 m³/godzinę i depresji 5,0 m z przypisaną funkcją studni awaryjnej.

Do końca 2016 r. zostanie uruchomiona nowa studnia głębinowa nr 4a przy ul. Longinusa o wydajności 150 m³/godzinę.

Wody ujmowane ze studni głębinowych poddawane są procesom uzdatniania oraz dezynfekcji. Stacja uzdatniania wody zlokalizowana jest w bezpośredniej bliskości ujęć głębinowych i pracuje w systemie automatycznym. Istnieje także możliwość pracy ręcznej oraz zdalnej, za pośrednictwem łączności internetowej. Stacja zasila rozbudowywaną sieć wodociągową. Stacja uzdatniania wody ma wydajność 320 m³/godzinę. W związku z brakiem możliwości rozbudowy istniejącej stacji oraz rosnącym zapotrzebowaniem na wodę podjęto decyzję o budowie nowej stacji uzdatniania wody w północnej części miasta, przy ul. Spacerowej (SUW 2). Nowa stacja uzdatniania wody poprawi rozkład ciśnień wody wodociągowej w całym mieście, oraz zapewni bezpieczeństwo dostawy wody w przypadku awarii stacji przy ul. Żeromskiego. Planowana wydajność SUW 2 będzie wynosić docelowo 300 m³/godzinę.

Odpowiadająca obowiązującym wymogom dla wód do celów gospodarczych oraz do spożycia przez ludzi woda, po zakończeniu procesu uzdatniania, kierowana jest do miejskiej sieci wodociągowej, administrowanej przez Wodociąg Marecki Sp. z o.o.

Według dostępnych danych, długość czynnej sieci wodociągowej w Markach wynosi 134,7 km (stan na grudzień 2015 r.). W latach 2008-2015 sieć wodociągowa była rozbudowywana.

Tabela 9. Sieć wodociągowa w Mieście Marki w latach 2008 i 2015

Wyszczególnienie	2008	2015
sieć wodociągowa w km	111,7	134,7
liczba gospodarstw domowych korzystających z sieci	5.428	9.709
ludność korzystająca z sieci (osoby)	16.645	33.982

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM oraz GUS

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania wyznacza strefy dopuszczenia możliwej realizacji ujęć wody na potrzeby miasta. Wskazuje ono między innymi teren w północnej części miasta usytuowany pomiędzy ul. Spacerową i Długą przy granicy z Gminą Nieporęt, gdzie planowana jest budowa nowej stacji uzdatniania wody (SUW 2). Strefa ta obejmuje tereny do lokalizacji zabudowy mieszkaniowej ekstensywnej i mieszkaniowo-usługowej, oraz fragment lasu. Jest to częściowo teren zalewowy od rzeki Czarnej. W strefie tej znajdują się pomniki przyrody i drzewa

wskazane do bezwzględnej ochrony oraz stanowisko archeologiczne. Granica strefy obejmuje strefę ograniczeń zabudowy ze względu na ciąg ekologiczny rzeki Czarnej. Strefa znajduje się w granicach Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Drugi, wskazany w studium teren położony jest w zachodniej części miasta, przy granicy z Gminą Nieporęt. Obejmuje on tereny wyznaczone do lokalizacji zabudowy mieszkaniowej ekstensywnej i mieszkaniowo-usługowej. Jest to częściowo teren zalewowy. Część projektowanej strefy znajduje się w granicach Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar ten zainwestowany jest w niewielkim stopniu i zakwalifikowany jako obszar problemowy konfliktów przestrzennych.

Trzecie miejsce to teren położony w południowej części miasta w rejonie istniejących ujęć wody, ograniczony Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego, ul. Zygmuntowską i Żeromskiego. Strefa obejmuje tereny przeznaczone do lokalizacji zabudowy usługowo - mieszkaniowej, mieszkaniowo - usługowej i usług. Na terenie przemysłowo - usługowym zlokalizowany jest Wodociąg Marecki wraz z infrastrukturą.

7.2. Sieć kanalizacji sanitarnej

Rozwój sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Miasta Marki charakteryzuje się wyjątkowym dynamizmem. W 2009 r. stopień skanalizowania miasta wynosił ok. 30%, co oznaczało zarówno braki infrastrukturalne, jak i fakt, że większa część mieszkańców nie była podłączona do istniejącego zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej. Ścieki, które nie były odprowadzane istniejącym systemem, gromadzono w bezodpływowych, nie zawsze szczelnych zbiornikach na terenie posesji i wywożono taborem asenizacyjnym.

Istniejącym wówczas systemem kanalizacji objęta była jedynie środkowa część miasta z zabudową mieszkaniową wielorodzinną (rejon ul. Małachowskiego, Lisi Jar, Słonecznej, Promiennej, Mieszka I, Rejtana, Dużej, Mickiewicza i Kościuszki). Łączna długość przewodów kanalizacji grawitacyjnej, eksploatowanych przez Wodociąg Marecki, według danych z 2009 r. wynosiła ok. 8,6 km.

W latach 2011-2014, w ramach projektu „Budowa kanalizacji sanitarnej na obszarze aglomeracji Miasta Marki”, którego beneficjentem był Wodociąg Marecki Sp. z o.o., skanalizowano południową i północną część miasta.

Układ przestrzenny Marek oraz warunki hydrogeologiczne tj. położenie na gruntach gliniastych i ilastych oraz na piaskach, jednakże w przeważającej części gliniastych, wymusiły budowę mieszanego systemu kanalizacji sanitarnej.

Obecnie, system kanalizacji funkcjonuje jako system kanalizacji grawitacyjno-tłocznej:

- kanalizacja grawitacyjna z zastosowaniem pompowni sieciowych,
- kanalizacja ciśnieniowa,
- kanalizacja podciśnieniowa.

System kanalizacji na terenie Miasta Marki i składa się z:

- kolektora sanitarnego D 0,80 m zlokalizowanego wzdłuż Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego (od ul. Sosnowej) i dalej wzdłuż ul. Radzymińskiej aż do kolektora sanitarnego w ul. Bystrej w Warszawie, przy czym ścieki systemem kanalizacji warszawskiej są doprowadzone do oczyszczalni ścieków (kolektor o długości ok. 3,1 km został wybudowany w latach 2008-2009),
- kanalizacji na obszarze południowym aglomeracji Miasta Marki (poniżej rzeki Długiej), przy czym ścieki zbierane są do odpowiednich lokalnych zlewni i pompowni sieciowych i spływają bądź są tłoczone do kolektora sanitarnego D 0,80 m,
- kanalizacji na obszarze północnym aglomeracji Miasta Marki (powyżej rzeki Długiej), przy czym ścieki zbierane są do odpowiednich lokalnych pompowni sieciowych oraz pompowni próżniowo-tłocznej i dalej tłoczone do pompowni, a następnie do kolektora sanitarnego D 0,80 m.

W ramach inwestycji prowadzonej w latach 2011-2014, łącznie wybudowano ok. 155 km sieci kanalizacyjnej sanitarnej (w tym ok. 31 km przyłączy), 36 pompowni (w tym zmodernizowano 2 istniejące poprzez dostosowanie ich do wymagań budowanego systemu), oraz 499 pompowni przydomowych. W 2015 r. kontynuowano działania inwestycyjne, rozbudowując sieć kanalizacji sanitarnej o kolejne prawie 30 km i 9 pompowni sieciowych.

Miasto nie posiada własnej oczyszczalni ścieków. Ścieki prowadzone są do komory zbiorczej oczyszczalni Czajka. Zajmuje ona obszar 52,7 ha a jej przepustowość wynosi 435,3 m³ ścieków na dobę. Została zaprojektowana na początku lat 70 XX wieku i oddana do eksploatacji w 1991 r. W 2012 r. w ramach projektu „Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków w Warszawie” została kompleksowo zmodernizowana i rozbudowana. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna i oczyszcza ścieki z części Warszawy i jednostek ościennych Legionowo, Jabłonna, Marki czy Ząbki.

Tabela 10. Sieć kanalizacyjna w Mieście Marki w latach 2008 i 2015

Wyszczególnienie	2008	2015
sieć kanalizacji sanitarnej w km	8,6	198,0
ludność korzystająca z sieci (osoby)	6.143	30.324

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM i GUS

7.3. Sieć kanalizacji deszczowej, melioracje

Ścieki deszczowe odprowadzane są do funkcjonującego na terenie miasta systemu kanalizacji deszczowej. Zlewnie wód deszczowych zlokalizowane są w ulicach:

- Fabryczna - Ząbkowska - Lotników - Traugutta - Zieleniecka,
- Małachowskiego,
- Bandurskiego,
- Generała Sowińskiego,
- Okólna i Bandurskiego,
- Solskiego, Lisa Kuli, Sokola,
- Ząbkowska - Lisa Kuli - Generała Zajączka - Sowa.

Z uwagi na wysoki poziom wód gruntowych panujący w obrębie Marek, władze miasta przygotowały koncepcję rozbudowy sieci kanalizacji deszczowej. Koncepcja została wykonana z inicjatywy Wodociągu Mareckiego Sp. z o.o. wraz ze spółką Mareckie Inwestycje Miejskie Sp. z o.o..

Intensywny rozwój budownictwa oraz stosunkowo suche lata spowodowały, że koncertowano się głównie na kwestii kanalizacji, szczególnie sanitarnej. Taki stan

rzeczy przyczynił się do zaniedbania w zakresie regulacji stosunków wodnych. Istniejące rowy uległy zarośnięciu, zagospodarowano tereny na których były zlokalizowane (powstały na nich ogrodzenia, zabudowania) w efekcie czego stały się niedrożne.

W latach 2010-2013, szczególnie w 2011 r. między innymi Marki jak i Radzymin, Wołomin, Kobyłka i częściowo Zielonka, zostały dotknięte podtopieniami. Ich przyczyną były wody zaskórne i gruntowe. Dlatego też od 2011 r. Miasto Marki zaczęło sukcesywnie prowadzić prace melioracyjne polegające głównie na odtwarzaniu istniejących rowów. W roku 2011, za kwotę 632.000,00 zł przeprowadzono gruntowną konserwację 4.761 m.b. rowów z umocnieniem dna faszyną. W 2012 r. za kwotę 400.568,00 zł środków własnych i 227.709,00 zł z WFOŚiGW, przeprowadzono gruntowną renowację 2.484 m.b. rowów (umocnionych prefabrykowanymi korytkami) oraz odmulono ok. 14 km wszystkich rowów. W 2013 r. wybudowano 480 m.b. rowu przy ul. Stawowej, przepust pod ul. Przyleśną ograniczając podtopienia w rejonie Zieleńca, odtworzono fragment rowu przy ul. Heleny, ok. 350 m.b. i na terenach niezabudowanych za ul. Wilczą ok. 500 m.b. za łączną sumę 225.790,00 zł. W 2014 r. przeprowadzono gruntowną renowację 1.027 m.b. rowów.

W 2015 r. rozpoczęto realizację zadania pod nazwą „Gruntowna modernizacja rowów melioracyjno-komunalnych w Mieście Marki”. Prace warte 226.687,00 zł objęły rów przy ulicy Koszalińskiej, rów pomiędzy ulicami Batorego i Broniewskiego, rów przy ul. Legionowej oraz rów przy ul. Lisa Kuli, Wyspiańskiego, Gen. Zajączka, Jagiełły. Łącznie przebudowa objęła 1.447 mb rowów, w tym również modernizację przepustów, jak i odcinków odkrytych.

Ponadto wszelkie podejmowane działania związane z przebudową i modernizacją dróg gminnych, zawsze obejmują zagospodarowanie wód deszczowych.

7.4. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami prowadzona jest zgodnie z przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁴.

⁴ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 250).

Miasto Marki zleca realizację zadania publicznego w zakresie odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych powstałych i zebranych na nieruchomościach firmom zewnętrznym.

Właściciele nieruchomości mają obowiązek:

- prowadzenia selektywnego zbierania i przekazywania do odbioru następujących frakcji odpadów komunalnych:
 - papieru i tektury, metalu, szkła, opakowań wielomateriałowych, tworzyw sztucznych,
 - odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, w tym odpadów opakowaniowych ulegających biodegradacji, a także odpadów zielonych,
 - przeterminowanych leków i chemikaliów, zużytych baterii i akumulatorów, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, mebli i innych odpadów wielkogabarytowych,
 - zużytych opon;
- przekazywania odpadów zebranych selektywnie i pozostałych odpadów zmieszanych podmiotowi uprawnionemu do odbioru, z częstotliwością określoną w harmonogramie,
- wyposażenia nieruchomości w odpowiednie pojemniki i worki służące zbieraniu odpadów komunalnych.

Jednym z istotniejszych obowiązków gminy jest utworzenie punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych zwanych potocznie PSZOK-ami. Zadaniem punktów jest zbieranie określonych rodzajów odpadów od mieszkańców a następnie przekazanie ich do miejsc zagospodarowania. W Markach PSZOK funkcjonuje przy ul. Dużej. Do punktu mieszkańcy mogą dostarczać odpady posegregowane m. in. plastik, szkło, papier, odpady wielkogabarytowe, opony. Miasto prowadzi cyklicznie zbiórkę elektroodpadów. Ponadto niewielkie elektrośmieci mieszkańcy mogą zdeponować w odpowiednim pojemniku znajdującym się w budynku Urzędu Miasta Marki. Dodatkowo są one zbierane w PSZOK - u. Przeterminowane leki można oddawać do specjalnych punktów (konfiskatorów) zlokalizowanych w aptekach.

Na stronie urzędu zamieszczane są dokumenty przybliżające strukturę oraz warunki działania systemu gospodarki odpadami komunalnymi, w szczególności informacje dotyczące wywozu odpadów, informacja o wysokościach opłat za wywóz

nieczystości, informacja odnośnie PSZOK - punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, jak również informacja o podmiotach odbierających nieczystości stałe i nieczystości ciekłe z terenu Marek. Na terenie miasta znajduje się nieczynne składowisko odpadów stałych, zlokalizowane u zbiegu ul. Okólnej i Grunwaldzkiej. Zarządcą składowiska jest MPO w Warszawie. Składowisko to jest obecnie poddawane rekultywacji, po zakończeniu której teren będzie mógł być przeznaczony na inne cele np. rekreacyjne.

7.5. Gaz

Miasto jest zgazyfikowane w 90,0% z sieci gazowej średniego ciśnienia. Źródłem dostaw gazu jest gazociąg wysokiego ciśnienia fi 500 mm „Puławy - Rembelszczyzna” oraz stacje redukcyjno-pomiarowe st. „Marki” i „Ząbki”. Sieć osiedlowa gazu zasilana jest z głównego gazociągu średniego napięcia fi 200/150/100 mm. Nie przewiduje się zmian w układzie zasilania Miasta Marki na poziomie sieci wysokiego ciśnienia. Co do zasady, istniejący system wystarcza dla zaopatrzenia także przyszłych odbiorców nawet przy wysokich standardach stosowania gazu. W zakresie sieci średniego ciśnienia wymagana będzie ewentualna rozbudowa istniejącego układu na nowych obszarach inwestycyjnych tak mieszkaniowych, jak i usługowo - produkcyjnych.

Tabela 11. Sieć gazowa w Mieście Marki w latach 2008 i 2013

Wyszczególnienie	2008	2013	2014
sieć gazowa w m	13.2434	153.933	b.d.
w tym długość czynnej sieci przesyłowej	2.423	2.423	b.d.
długość czynnej sieci rozdzielczej	130.011	151.509	b.d.
korzystający z sieci (gospodarstwa)	7.439	8.934	b.d.
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania	3.245	6.004	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

7.6. Elektroenergetyka

Przez teren miasta przebiegają dwie napowietrzne linie wysokiego napięcia 110 kV. Obydwie zasilają zlokalizowaną w okolicach ul. Kresowej w zachodniej części miasta stację elektroenergetyczną GPZ Pustelnik o napięciu 110/15 kV. Wschodnia część Marek zasilana jest z GPZ Wołomin poprzez sieć średniego napięcia IS kV Struga. Kablowo – napowietrzna sieć zasilająco – rozdzielcza średniego napięcia 15 kV obsługiwana jest przez Zakład Energetyczny Warszawa - Teren S.A. Łączna długość sieci średniego napięcia 15 kV na terenie miasta wynosi około 68 km, w tym sieci napowietrznych około 53 km. Intensywny rozwój miasta i zagospodarowywanie nowych terenów wymaga rozbudowy sieci średniego napięcia i budowy nowych stacji transformatorowych do obsługi tych terenów.

Tabela 12. Elektroenergetyka w Mieście Marki w latach 2008 i 2013

Wyszczególnienie	2008	2013	2014
odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu w szt.	9.694	11.477	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

7.7. Zaopatrzenie w ciepło

Zdecydowana większość miasta jest zaopatrywana w ciepło ze źródeł indywidualnych, czyli kotłowni gazowych, olejowych i węglowych. Na terenie miasta nie występują źródła ciepła sieciowego.

Jeden niezależny system ciepłowniczy - kotłownia zlokalizowana przy ul. Okólnej 45 B zarządzany przez przedsiębiorstwo energetyczne „Thermo Energia” Sp. z o.o., przestał funkcjonować w 2010 r. System został zastąpiony przez lokalne źródła w postaci kotłowni gazowej.

7.8. Telekomunikacja

Rozwinięty rynek telekomunikacyjnych usług stacjonarnych, usług telefonicznych (głosowych) oraz Internetu, a także mobilnych, szczególnie telekomunikacji komórkowej a także rynek mediów elektronicznych (radia i telewizji), zapewnia

zaopatrzenie miasta w tym zakresie. Sieć telekomunikacyjna obsługiwana jest przez IP S.A. W mieście jest zainstalowana elektroniczna centrala telefoniczna najnowszej generacji. Zapotrzebowanie na stacjonarne odbiorniki telefoniczne jest w pełni zaspokojone. Miasto Marki znajduje się w zasięgu większości stacji bazowych operatorów telefonii komórkowej. W mieście istnieje zasięg nadajników UMTS (najnowsza technologia szerokopasmowego przekazu danych) oraz dostęp do Internetu.

7.9. Energia odnawialna

Na terenie miasta nie ma zlokalizowanych pracujących elektrowni wodnych, ani też nie planuje się ich budowy. Ze względu na warunki wietrzne, jak i warunki terenowe, nie ma ani nie przewiduje się również rozwoju energetyki wiatrowej. W zakresie energii odnawialnej zaleca się stosowanie kolektorów słonecznych. Na chwilę obecną na terenie miasta Marki brak jest istotnych źródeł ciepła, które wytwarzają ciepło z biomasy drewnianej i słomy. Nie znajdują się także elektrownie biogazowe.

8. Strefa Społeczna

8.1. Demografia

Liczba ludności w Mieście Marki od kilku lat sukcesywnie wzrasta. Według danych statystycznych (GUS Bank Danych Lokalnych, stan na 31 grudnia 2014 r.) Marki, licząc 29.722 zameldowanych mieszkańców, znalazły się w grupie gmin powiatu wołomińskiego, o największej liczbie ludności. W 2014 r. ludność miasta stanowiła ok. 12,8% ludności całego powiatu (231.757). Ponadto, miasto wyróżniało się jednym z wyższych wskaźników w zakresie przyrostu liczby ludności. W 2014 r. w stosunku do 2010 r. liczba ludności wzrosła o 10,6%. Wyższą wartość tego wskaźnika odnotowano jedynie w Ząbkach i Radzyminie.

Poniższa tabela obrazuje sukcesywny wzrost liczby ludności na przestrzeni ostatnich lat, jak i sytuację demograficzną w innych gminach powiatu wołomińskiego.

Zjawisko wzrostu liczby ludności jest charakterystyczne dla Warszawy, jak i obszarów wokół, szczególnie dla gmin bezpośrednio z nią sąsiadujących.

Poniższa tabela obrazuje sukcesywny wzrost liczby ludności na przestrzeni ostatnich lat, jak i sytuację demograficzną w innych gminach powiatu wołomińskiego, a także w graniczącej z Miastem Marki Gminie Nieporęt (powiat legionowski) oraz w stolicy.

Tabela 13. Stan ludności w Mieście Marki oraz w gminach sąsiednich w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	wskaźnik przyrostu ludności %	% ludności w skali powiatu
Kobyłka	19.866	20.186	20.458	20.855	21.341	7,42	9,20
Marki	26.866	27.675	28.288	29.032	29.722	10,63	12,82
Ząbki	28.577	29.665	30.879	31.884	32.844	14,93	14,16
Zielonka	17.416	17.436	17.394	17.398	17.459	0,25	7,53
Dąbrówka	7.561	7.636	7.714	7.772	7.839	3,68	3,38
Jadów	7.723	7.710	7.731	7.708	7.666	-0,74	3,30
Klembów	9.277	9.367	9.411	9.493	9.562	3,07	4,11
Poświętne	6.025	6.007	6.052	6.081	6.137	1,86	2,64
Radzymin	22.397	23.177	23.959	24.548	25.051	11,85	10,80
Strachówka	2.925	2.898	2.854	2.837	2.800	-4,27	1,20
Tłuszcz	19.187	19.350	19.431	19.551	19.667	2,50	8,48
Wołomin	51.091	51.385	51.484	51.671	51.669	1,13	22,29
Nieporęt	12.802	13.090	13.292	13.466	13.707	7,07	-
Warszawa	1.700.112	1.708.491	1.715.517	1.724.404	1.735.442	2,08	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zarówno wskaźnik przyrostu naturalnego, jak i wskaźnik migracji na przestrzeni analizowanych 5 lat ulegały znacznym wahaniom. Wskaźnik urodzeń żywych na 1.000 mieszkańców miasta w 2014 r. był niższy, lecz wciąż stosunkowo wysoki w odniesieniu do analogicznych danych z lat wcześniejszych. W latach 2010-2014 miasto charakteryzował stały i stabilny dodatni przyrost liczby mieszkańców. Odnotowywane w mieście dodatnie saldo migracji, stosunkowo wysoki wskaźnik przyrostu naturalnego i utrzymujące się zainteresowanie osiedlaniem, bez wątpienia są zjawiskami korzystnymi dla gospodarki miasta. Do Marki przybywają głównie ludzie młodzi, którzy znajdują pracę w Warszawie lub w jej okolicach. Istotnym czynnikiem przyciągającym nowych mieszkańców jest dynamicznie rozwijające się budownictwo mieszkaniowe oraz

bezpośrednie sąsiedztwo Warszawy. Istotna wydaje się także bliskość i dostępność obiektów infrastruktury, w tym dużych centrów handlowych znajdujących się w niewielkiej odległości od miasta. To znacząco zwiększa atrakcyjność obszaru Marek.

Tabela 14. Przyrost naturalny na 1.000 ludności w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
województwo mazowieckie	1,4	0,8	0,5	0,2	0,7
Warszawa	1,2	0,7	0,2	-0,2	0,9
powiat wołomiński	b. d.	b. d.	b. d.	4,1	3,5
Marki	6,7	7,5	5,6	5,3	5,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 15. Saldo migracji na 1.000 osób w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
województwo mazowieckie	2,5	2,7	2,5	2,5	2,5
Warszawa	2,3	4,2	3,9	4,8	5,2
powiat wołomiński	11,9	12,2	10,6	10,2	9,2
Marki	19,4	22,3	18,3	20,5	16,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2014 r. w Markach było zameldowanych 7.034 osób w wieku przedprodukcyjnym, 18.864 w wieku produkcyjnym oraz 3.824 w wieku poprodukcyjnym. Od 2010 r. zaobserwować można było systematyczny wzrost ludności w każdej kategorii demograficznej, przy czym grupa osób w wieku przedprodukcyjnym zwiększyła się o 10,5%, w wieku produkcyjnym o 8,4% a w wieku poprodukcyjnym o 23,5%. Wzrost liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym jest w tym przypadku czynnikiem korzystnym. Trzeba mieć jednak na uwadze wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym a przede wszystkim fakt, że przedstawiciele tej grupy przybywało więcej.

Tabela 16. Ludność Miasta Marki wg płci oraz pod względem wieku w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem					
ogółem	26.866	27.675	28.288	29.032	29.722
mężczyźni	12.819	13.218	13.521	13.868	14.180
kobiety	14.047	14.457	14.767	15.164	15.542
w wieku przedprodukcyjnym					
ogółem	6.364	6.595	6.719	6.867	7.034
mężczyźni	3.233	3.361	3.428	3.519	3.580
kobiety	3.131	3.234	3.291	3.348	3.454
w wieku produkcyjnym					
ogółem	17.406	17.788	18.125	18.525	18.864
mężczyźni	8.683	8.886	9.070	9.246	9.425
kobiety	8.723	8.902	9.055	9.279	9.439
w wieku poprodukcyjnym					
ogółem	3.096	3.292	3.444	3.640	3.824
mężczyźni	903	971	1.023	1.103	1.175
kobiety	2.193	2.321	2.421	2.537	2.649

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższe potwierdza analiza udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w % ludności ogółem. Na stosunkowo niezmiennym poziomie utrzymywał się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym. Znacząco jednak zmniejszał się udział w wieku produkcyjnym, a zwiększał w poprodukcyjnym.

Tabela 17. Udział ludności w Mieście Marki w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w % ludności ogółem w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem	23,7	23,8	23,8	23,7	23,7
udział w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	64,8	64,3	64,1	63,8	63,5
udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem	11,5	11,9	12,2	12,5	12,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W badanym okresie Miasto Marki charakteryzowała korzystna sytuacja w aspekcie procesów demograficznych w odniesieniu do analogicznych danych odnotowanych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego, Warszawy oraz całego kraju. Dla porównania, w 2014 r. 23,7% ogółu ludności Miasta Marki stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym, 63,5% w wieku produkcyjnym i 12,9% w wieku poprodukcyjnym. W powiecie wołomińskim wskaźniki te stanowiły odpowiednio

21,7%, 63,0% i 15,4%, w województwie mazowieckim 18,5%, 62,0% i 19,5%, w Warszawie 16,3%, 60,8% i 22,8%, a w kraju 18,0%, 63,0% i 19,0%.

Miara demograficznej starości wyrażona relacją liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2014 kształtowała się w Mieście Marki na stałym poziomie. Pomimo, iż w badanym okresie bezwzględna liczba osób w wieku poprodukcyjnym rosła, to przyrost ten był niwelowany przyrostem liczby osób w wieku produkcyjnym. Nie ulega wątpliwości, że w latach 2010-2014 ludność Miasta Marki postarzała się. Można jednak stwierdzić, że nastąpiło to we względnie umiarkowanym stopniu, co w skali całego kraju i województwa jest zjawiskiem świadczącym o pozytywnych trendach demograficznych i społeczno-gospodarczych.

Tabela 18. Ludność w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym (miara demograficznej starości) w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	48,6	49,9	51,3	53,0	54,4

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Marki są jedną z bardziej zaludnionych jednostek powiatu wołomińskiego i województwa mazowieckiego. W 2014 r. gęstością zaludnienia miasto osiągnęło 2-gie w powiecie (na 12 gmin, gminy miejskie to Kobylka, Marki, Ząbki, Zielonka, gminy miejsko - wiejskie to Radzymin, Tłuszcz, Wołomin, gminy wiejskie to Dąbrówka, Jadów, Klembów, Poświętne, Strachówka) oraz 16-te w województwie mazowieckim. Liczba ok. 1.000 mieszkańców na 1 km² jest średnią zaludnienia państw europejskich⁵.

Tabela 19. Gęstość zaludnienia w Mieście Marki oraz w gminach sąsiednich w 2014 r.

Wyszczególnienie	ludność na 1 km ²		
	ogółem	miasto	wieś
województwo mazowieckie	150	1.581	57
powiat wołomiński	243	858	95
Kobylka	1.087	-	ndt.

⁵ Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski do 2014 r., Warszawa, 27.01.2015 r.

Marki	1.137	-	ndt.
Ząbki	2.991	-	ndt.
Zielonka	220	-	ndt.
Dąbrówka	72	ndt.	-
Jaków	66	ndt.	-
Klembów	112	ndt.	-
Poświętne	59	ndt.	-
Radzymin	194	500	126
Strachówka	26	ndt.	-
Tłuszcz	191	1.017	122
Wołomin	838	2.169	321
Warszawa	3.355	-	ndt.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższe dane na temat liczby ludności są danymi statystycznymi (według danych GUS, w 2014 r. w Markach zameldowane były 29.722 osoby). Z szacunkowych ustaleń wynika jednak, że liczba ta nie uwzględnia znaczącego odsetka osób niezameldowanych na terenie Marek, stanowiącego aż ok. 38% ogółu populacji (według danych Urzędu Miasta Marki jest to ok. 41.000 osób). Jednakże ze względu na brak oficjalnych danych, na potrzeby niniejszej diagnozy, zastosowane zostały wyłącznie dane statystyczne.

Wśród powodów niemeldowania się mieszkańców Marek można wymienić: np. brak czasu na załatwienie formalności, posiadanie drugiego mieszkania i zameldowanie w innej gminie czy mieście, jak i krótki czas mieszkania na terenie Marek.

Główny Urząd Statystyczny prognozuje, że w najbliższych latach możemy mieć do czynienia z gwałtownym spadkiem liczby ludności w Polsce. Prognozy zmian demograficznych inaczej przedstawiają się w Warszawie i jej okolicach. Według danych GUS, w 2025 r. w stolicy będzie mieszkać ok. 1.818.000 ludzi, a zaludnienie powiatu wołomińskiego powinno się zwiększyć do poziomu 264.807 osób przy liczbie ludności wynoszącej 230.287 mieszkańców. Wzrost liczby ludności prognozowany jest także dla województwa mazowieckiego. Brak jest prognoz GUS dla mniejszych funkcjonalnie jednostek samorządu terytorialnego. Zakłada się, że liczba ludności Miasta Marki także się zwiększy.

8.2. Ochrona zdrowia

Mieszkańcy miasta mają zabezpieczone potrzeby w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej i usług farmaceutycznych. Według danych GUS, w Markach w 2014 r. funkcjonowało ogółem 7 przychodni. W 2010 r. było ich 3, w 2011 r. liczba wzrosła o 2, w latach 2012 i 2013 funkcjonowało ich 6. Opieka lekarska nie ogranicza się wyłącznie do publicznych obiektów lecznictwa, ale sprawowana jest także poprzez prywatne przychodnie, gabinety lekarskie i stomatologiczne.

Opiekę zdrowotną w Markach zapewniają w szczególności:

- Centrum Medyczne Marki przy ul. Kasztanowej 8,
- Marecki Ośrodek Zdrowia – NZOZ Kardio-Med przy ul. Sportowej 3,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Eskulap” Sp. z o.o. przy ul. Fabrycznej 1.

Centrum Medyczne Marki oferuje pacjentom usługi lekarza rodzinnego oraz internisty, a także takich specjalistów jak: dermatolog, endokrynolog, ginekolog, laryngolog oraz laryngolog dziecięcy, nefrolog dziecięcy, ortopeda, pediatra, fizjoterapeuta, urolog, alergolog oraz stomatolog dziecięcy.

Marecki Ośrodek Zdrowia NZOZ Kardio-Med to przychodnia, która realizuje bezpłatne świadczenia zdrowotne na podstawie umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia. Zapewnia usługi medyczne w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, badań laboratoryjnych, poradni ginekologicznej, poradni okulistycznej, poradni ortopedycznej, poradni lekarza pediatry, poradni stomatologicznej, rehabilitacji, pracowni USG.

„Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Esculap Sp. z o.o.” zapewnia podstawową opiekę zdrowotną, przychodnię oraz opiekę domową. Oferuje usługi medyczne w zakresie: poradni chirurgii ogólnej, poradni chorób wewnętrznych, poradni dermatologiczno-wenerologicznej, poradni diabetologicznej, poradni endokrynologicznej, poradni ginekologiczno-położniczej, poradni kardiochirurgii, poradni medycyny paliatywnej, poradni medycyny rodzinnej, poradni neurologicznej, poradni okulistycznej, poradni otolaryngologicznej, rehabilitacji medycznej, poradni urologicznej, badań EKG, badań USG, badań laboratoryjnych, punktu pobrań, spirometrii.

Liczba funkcjonujących na terenie miasta aptek i punktów aptecznych ulega ciągłym zmianom. Według danych Urzędu Miasta Marki funkcjonowanie kilkunastu aptek jest wystarczające dla zaspokojenia potrzeb w tym zakresie mieszkańców miasta.

8.3. Pomoc społeczna

Do wykonywania zadań z zakresu pomocy społecznej powołany jest Ośrodek Pomocy Społecznej z siedzibą w Markach, który swym zasięgiem obejmuje teren całego miasta. Siedziba ośrodka znajduje się w przy ul. Lisa Kuli 3a.

Działający w formie jednostki organizacyjnej miasta, ośrodek pomocy społecznej realizuje zadania własne gminy, zadania zlecone z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania związane z pomocą społeczną, w szczególności w zakresie przyznawania i wypłacania przewidzianych przepisami prawa świadczeń, pracy socjalnej, rozwijania nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb, prowadzenia i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Od kwietnia 2016 r. w związku z uruchomieniem programu „Rodzina 500+”, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach pełni zadania w zakresie przyznawania i wypłacania tych świadczeń.

Rokrocznie w budżecie Miasta Marki są planowane i wydatkowane środki na szerokorozumianą pomoc społeczną. Wydatki na ten cel nie są małe, i kształtują się w granicach 10,0 – 11,0% ogólnych wydatków budżetu miasta. Obejmują one nie tylko wypłaty zasiłków, ale wszelkie inne wydatki związane z realizacją tego zadania, między innymi wydatki na usługi w tym asystenturę rodzinną, program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, koszty pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej, koszty pobytu małoletnich w pieczy zastępczej, utrzymanie personelu oraz instytucji. Na same świadczenia pomocy społecznej wydatkuje się średnio od 2,0 do 3,0% ogólnych wydatków budżetu miasta.

Według danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach, corocznie z pomocy korzysta 3,0-4,0% zameldowanych mieszkańców. W 2014 r. ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 1.019 osób tj. 3,4 % mieszkańców.

Tabela 20. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
liczba osób	1.006	1.075	951	1.002	1.019
% udział zameldowanych mieszkańców miasta	3,7	3,9	3,4	3,5	3,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OSP i GUS

Zasadniczym powodem korzystania z pomocy społecznej są ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała choroba. W analizowanym okresie - lata 2010-2014 marginalna część interwencji dotyczyła problemów wynikających z narkomani, sieroctwa czy skutków społecznych klęsk żywiołowych i ekologicznych.

Ośrodek realizuje swoje działania przy współpracy z istniejącymi instytucjami, organizacjami pozarządowymi, osobami fizycznymi, osobami prawnymi, kościołami oraz zakładami pracy. Warto tutaj wymienić działające na terenie miasta, utworzone we współpracy Fundacji Otwarte Serce z władzami gminnymi Centrum Integracji Społecznej. Celem działalności jednostki jest reintegracja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo, polegająca na prowadzeniu kursów przyuczających do zawodu, warsztatów i konsultacji indywidualnych – sprzyjających podnoszeniu kwalifikacji zawodowych i ułatwiających powrót na rynek pracy. Mieszkańcy Miasta Marki, w sytuacji wystąpienia trudności, których nie są w stanie sami przezwyciężyć mogą korzystać także z ofert jednostek powiatowych zlokalizowanych w Wołominie a mianowicie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Zielonce oraz Środowiskowego Domu Samopomocy w Warszawie.

8.4. Bezpieczeństwo publiczne

Nad bezpieczeństwem mieszkańców Miasta Marki czuwa zespół Komisariatu Policji w Markach liczący 36 policjantów w tym 5 - dyżurnych, 5 - dzielnicowych, 12 - policjantów służby patrołowo - interwencyjnej, 2 - policjantów ds. wykroczeń i 10 - policjantów służby kryminalnej. Komisariatem kieruje Komendant oraz jego zastępca.

Według danych Komisariatu Policji w Markach, tamtejsi funkcjonariusze w 2014 r. przeprowadzili 3.711 interwencji, a więc mniej niż w 2013 r., kiedy

odnotowano ich aż 4.660. W okresie 2013-2014 odnotowano 269 kradzieży (odpowiednio 312 w 2013 r.) oraz 96 kradzieży z włamaniem (odpowiednio 127 w 2013 r.). Najczęściej popełnianymi czynami były kradzieże samochodów, przestępstwa uszkodzenia bądź zniszczenia mienia oraz przestępczość gospodarcza.

Znacząco poprawiło się bezpieczeństwo na drogach zlokalizowanych na obszarze miasta. W 2013 r. doszło do 25 wypadków drogowych oraz 459 kolizji drogowych, natomiast w 2014 r. liczba wypadków wyniosła 11 a kolizji drogowych 225. Spadek ten niestety nie dotyczy udziału nietrzeźwych kierowców w ruchu drogowym – tutaj zanotowano wzrost zatrzymanych kierowców z 40 w 2013 r. do 43 w 2014 r.

W zakresie przestępczości osób nieletnich policyjna statystyka odnotowała nieznaczny wzrost przestępczości narkotykowej z 12 ujawnionych przypadków w 2013 r. do 14 przypadków w 2014 r.

Ważną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa na terenie miasta odgrywa także niosąca pomoc przy wypadkach drogowych, pożarach, katastrofach budowlanych, i innych, działająca w formie stowarzyszenia Ochotnicza Straż Pożarna w Markach (OSP). Ochotnicza Straż Pożarna reaktywowana została w styczniu 2013 r. W jej skład wchodzi grupa strażaków czynnych. Strażnica OSP mieści się przy ul. Dużej 1b, w stanowiącym własność miasta budynku dawnego magazynu Zakładu Usług Komunalnych. OSP we własnym zakresie, przy udziale władz lokalnych, aktywnych mieszkańców, sponsorów wykonało szereg prac modernizacyjno-adaptacyjnych. Obecnie spełnione zostały wymagania dla strażnic OSP i budynek w pełni służy swoim aktualnym celom. OSP w Markach nie tylko bierze udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych, ale również uczestniczy w uroczystościach państwowych i kościelnych, zabezpiecza imprezy masowe, a także akcje społeczne mieszkańców Marek. Według danych statystycznych OSP w Markach w 2014 r. uczestniczyło w 170 zdarzeniach, w roku 2013, kiedy reaktywowano jednostkę, odnotowano 30 zdarzeń.

8.5. Oświata i wychowanie

Według danych Urzędu Miasta w Markach, w roku szkolnym 2013/2014 funkcjonowało 17 placówek wychowania przedszkolnego, z tego 16 przedszkoli i 1 punkt przedszkolny.

Były to przedszkola stanowiące jednostki organizacyjne Miasta Marki oraz przedszkola niepubliczne, prowadzone przez osoby fizyczne lub prawne.

Wykaz przedszkoli miejskich:

1. Przedszkole Miejskie Nr 1 „Wesoły Skrzat”, przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 77,
2. Przedszkole Miejskie Nr 2 , przy ul. Dużej 1A,
3. Przedszkole Miejskie Nr 3 „Bajkowy Świat”, przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 246,

Wykaz pozostałych przedszkoli, prowadzonych przez osoby fizyczne lub prawne:

1. Niepubliczne Przedszkole Integracyjne Nr 1 „Pluszowy Miś”, przy ul. Leopolda Lisa - Kuli 3,
2. Niepubliczne Przedszkole Nr 2 „Smerfy”, przy ul. Szpitalnej 3b,
3. Niepubliczne Przedszkole Nr 3 „Dziecięcy Raj” w Markach, przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 180,
4. Niepubliczne Przedszkole Nr 4 „Chatka Puchatka” w Markach, przy ul. Cichej 16A,
5. Niepubliczne Przedszkole Nr 5 „Jutrzenka” w Markach, przy ul. Jutrzenki 32,
6. Niepubliczne Przedszkole Nr 6 „Bambi” w Markach, przy ul. Ząbkowskiej 18A,
7. Niepubliczne Przedszkole Nr 7 „Złota Rybka” w Markach, przy ul. Kordeckiego 5,
8. Niepubliczne Przedszkole Nr 8 „Wesoły Teletubiś” w Markach, przy ul. Sosnowej 2B,
9. Niepubliczne Przedszkole Nr 9 „Hokus-Pokus” w Markach, przy ul. Spacerowej 178,
10. Niepubliczne Przedszkole Nr 10 „Wesoła Lokomotywa” w Markach, przy ul. Tadeusza Jasińskiego 19,

11. Przedszkole Niepubliczne Nr 11 Sióstr Rodziny Maryi w Markach, przy ul. Kasztanowej 21,
12. Niepubliczne Przedszkole Nr 12 „Artedoo” w Markach, przy ul. Generała Edwarda Rydza - Śmigłego 71,
13. Niepubliczne Przedszkole Nr 13 „Kajtuś Czarodziej” w Markach, przy ul. Sportowej 8A,
14. Niepubliczny Punkt Przedszkolny Nr 2 „Hihopter” w Markach, przy ul. Jana Sobieskiego 23/23a.

Marki oferują mieszkańcom naukę od poziomu szkolnictwa podstawowego, przez szkolnictwo gimnazjalne po ponadgimnazjalne. Na terenie miasta, w analizowanym roku szkolnym 2013/2014 działały następujące szkoły:

1. 6 szkół podstawowych,
2. 4 gimnazja,
3. 1 liceum ogólnokształcące.

Wykaz szkół działających jako jednostki organizacyjne miasta:

1. Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego, przy ul. Okólnej 14,
2. Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Żołnierzy AK II Rejonu Celków, przy ul. Szkolnej 9,
3. Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Pomnik Zwycięstwa 1920, przy ul. Pomnikowej 21,
4. Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Stefana Roweckiego „Grota”, przy ul. Dużej 3,
5. Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Pawła II (w skład wchodzi: Gimnazjum Nr 1 oraz Liceum Ogólnokształcące), przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 96,
6. Zespół Szkół Nr 2 im. Prymasa Tysiąclecia (w skład wchodzi Szkoła Podstawowa Nr 5 oraz Gimnazjum Nr 2), przy ul. Wczasowej 5.

Ponadto, w mieście działa Zespół Szkół Specjalnych przy ul. Kasztanowej 21, prowadzony przez Samorząd Powiatu Wołomińskiego w skład którego wchodzi: szkoła podstawowa i gimnazjum specjalne. Szkoła ta po zakończeniu roku szkolnego 2015-2016 zostanie przeniesiona do Radzymina.

Dodatkowo, usługi w zakresie edukacji oferują placówki niepubliczne:

- Prywatna Szkoła Podstawowa Nr 1 „AD ASTRA”, przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 93,
- Prywatne Gimnazjum Nr 1 „AD ASTRA”, przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 93,
- Katolickie Gimnazjum im. bł. Bronisława Markiewicza w Markach.

Poniższe zestawienia prezentują pełne dane na temat placówek szkolnych i przedszkolnych w Markach, w latach 2010-2014.

Tabela 21. Liczba miejsc dzieci i uczniów placówek oświatowych w Mieście Marki z podziałem na formy prowadzenia

Wyszczególnienie		2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014
miejsca w przedszkolach	ogółem	1.405	1.430	1.605	1.755
dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	w oddziałach przedszkolnych w SP prowadzonych przez Miasto Marki	321	431	453	545
	w oddziale przedszkolnym w SP niepublicznej	9	10	0	3
	w przedszkolach publicznych prowadzonych przez Miasto Marki	299	296	288	287
	w niepublicznych przedszkolach	569	560	662	768
	w niepublicznych punktach przedszkolnych	41	47	44	17
	razem	1.239	1.344	1.447	1.620
	w tym w przedszkolach	868	856	950	1055
uczniowie szkół podstawowych	prowadzonych przez miasto Marki	1.914	2.003	2.100	2.182
	niepublicznych	74	64	60	48
	razem	1.988	2.067	2.160	2.230
uczniowie szkół gimnazjalnych	prowadzonych przez miasto Marki	530	518	547	504
	niepublicznych	41	68	107	111
	razem	571	586	654	615

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM

W mieście nie funkcjonuje publiczny żłobek.

W roku 2014 w stosunku do roku 2010 liczba przedszkoli niepublicznych w Markach zwiększyła się o 4, a liczba miejsc w przedszkolach o 350

Obecny układ sieci przedszkoli oraz sytuacja demograficzna miasta wskazują, że rośnie zapotrzebowanie na miejsca w tych placówkach. Gminy zobowiązane są do zapewnienia prawa do wychowania przedszkolnego dla dzieci 4 i 5 - letnich, a od września 2017 r. również dla dzieci w wieku 3 lat. Miasto Marki realizuje ten obowiązek przy współpracy z przedszkolami niepublicznymi wyłonionymi w trybie otwartych konkursów ofert. Przedszkola takie otrzymują wówczas zwiększoną dotację na realizację tego zadania. Miasto Marki od września 2014 r. przekazywało tym przedszkolom dotację w wysokości 100,0% kosztów utrzymania dziecka w przedszkolu publicznym miejskim. Przedszkola te wspomagały Miasto Marki, zapewniając te same zasady odpłatności za pobyt dziecka w przedszkolu, jakie obowiązywały w przedszkolach publicznych prowadzonych przez samorząd. Część dzieci korzystało z oferty przedszkoli niepublicznych, otrzymujących z budżetu Miasta Marki dotację na każde dziecko w wysokości 75,0% kosztów utrzymania jednego dziecka w przedszkolu publicznym miejskim. Rodzice dzieci korzystających z oferty tych przedszkoli ponosili opłaty czesnego za pobyt dziecka w przedszkolu, w wysokości ustalonej przez osoby prowadzące te placówki.

Rozwój placówek przedszkolnych może niewątpliwie stanowić czynnik zwiększający dostępność dla dzieci do tej formy edukacji, a w konsekwencji, ułatwiający kobietom rozpoczęcie lub powrót do pracy po urodzeniu dziecka.

W badanym okresie liczba szkół podstawowych nie uległa zmianie, z roku na rok zwiększała się jednak liczba uczniów uczęszczających - w stosunku do roku szkolnego 2010/2011 w placówkach w szkół podstawowych prowadzonych przez Miasto Marki, liczba uczniów wzrosła o 268. Odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku szkół gimnazjalnych. Liczba szkół gimnazjalnych nie zmieniła się, jednak widoczne jest zmniejszenie liczby uczniów uczęszczających do placówek miejskich i zwiększenie liczby uczniów uczęszczających do placówek niepublicznych.

Według danych Urzędu Miasta Marki budynki wszystkich placówek oświatowych prowadzonych przez miasto Marki przeszły kompleksowe termomodernizacje w zakresie ocieplenia ścian z wykonaniem nowych elewacji, wymiany centralnego ogrzewania, połączonej z wymianą kotłów gazowych, wymiany stolarki okiennej

i drzewiowej. Wszystkie szkoły podstawowe dysponują salami gimnastycznymi i kompleksami boisk sportowych z placami zabaw dla dzieci. Niektóre budynki wymagają remontów pomieszczeń wewnętrznych.

Tabela 22. Szkolnictwo ponadgimnazjalne w Mieście Marki

Szkoła	Profil	Rok szkolny	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
liceum profilowane	administracja i zarządzanie informacją	2010/2011	126	6
		2011/2012	118	6
		2012/2013	79	4
		2013/2014	42	2
liceum ogólnokształcące	bez profilu	2012/2013	22	1
		2013/2014	44	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM

Powyższe dane wskazują, że w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego młodzież z Marek najprawdopodobniej korzysta ze szkolnictwa oferowanego przez szkoły warszawskie.

Miasto Marki powołało spółkę Mareckie Inwestycje Miejskie Sp. z o.o. której powierzono zadanie polegające na wybudowaniu nowoczesnej szkoły gimnazjalnej wraz z budynkiem sportowym w standardzie budynku pasywnego, wyposażonego w OZE przy ul. Wspólnej w Markach. Zakończone zostały prace projektowe, które realizowane były przez CJK Pracownia Architektury i Designu Piotr Kuś w Wołominie.

Ponadto miasto przewiduje rozbudowę Szkoły Podstawowej nr 1 przy ul. Okólnej. Planowana inwestycja obejmuje rozbudowę części dydaktycznej szkoły na potrzeby 9 oddziałów dzieci wczesnoszkolnych oraz budowę hali sportowej. Projektowana część dydaktyczna oraz hala sportowa mają spełniać wysokie kryteria izolacyjności cieplnej.

8.6. Kultura

Głównymi instytucjami kulturalnymi w mieście są Marecki Ośrodek Kultury oraz Biblioteka Publiczna Miasta Marki.

Marecki Ośrodek Kultury funkcjonuje od 1984 r. Mieści się w zabytkowym budynku przy ul. Fabrycznej 2. Głównym zadaniem Mareckiego Ośrodka Kultury jest popularyzacja wśród mieszkańców Marek szeroko rozumianej działalności kulturalnej, poprzez stworzenie warunków do harmonijnego rozwoju dzieci, młodzieży i dorosłych. Instytucja posiada wypracowany, wynikający z wieloletniego doświadczenia jak i potrzeb mieszkańców, program edukacji kulturalnej. Oferta programowa adresowana do mieszkańców Marek obejmuje między innymi różnorodne imprezy oraz zajęcia artystyczne, edukacyjne i rekreacyjne. Program Mareckiego Ośrodka Kultury obejmuje także wartości ogólnoludzkie, narodowe, patriotyczne i chrześcijańskie. W ramach swojej działalności ośrodek organizuje indywidualne i zbiorowe wystawy twórców mareckich oraz z Warszawy i okolic obejmujące malarstwo, tkaniny, grafikę, rysunek, collage, fotografię oraz liczne imprezy artystyczne.

W Mareckim Ośrodku Kultury funkcjonuje również Klub Seniora, który oferuje program usług w zakresie potrzeb opiekuńczych, kulturalnych i edukacyjnych.

Biblioteka Publiczna Miasta Marki funkcjonuje od 1947 r., początkowo jako Biblioteka Osiedlowa. Obecnie jest jednostką podległą władzom miasta. Biblioteka posiada 2 filie usytuowane przy Szkole Podstawowej nr 3 oraz przy Zespole Szkół nr 2, zaś jej główna siedziba mieści się w przestronnym lokalu przy ul. Lisa Kuli 3 A. Obecnie księgozbiór biblioteki liczy ponad 57 000 woluminów. Instytucja ta jest w pełni skomputeryzowana, oprócz internetowego katalogu książek i czasopism, czytelnikom udostępnione są stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu i innych urządzeń biurowych takich jak skaner czy drukarka. Tradycyjne formy pracy biblioteki wzbogacają liczne konkursy czytelnicze, literackie, plastyczne i recytatorskie, wystawy, spotkania autorskie i lekcje biblioteczne.

Na terenie Marek nie funkcjonują inne instytucje i podmioty prowadzące działalność w sferze kultury. Uzupełniającą działalność prowadzą funkcjonujące organizacje pozarządowe i podmioty zgłaszające pomysły i projekty, wybrane w ramach budżetu obywatelskiego. W ramach Mareckiego Budżetu Obywatelskiego do realizacji mogą być proponowane zadania wynikające z zadań własnych, a więc i zadania szerokorozumianej kultury, a ich efekt musi być dostępny dla ogółu mieszkańców.

8.7. Organizacje pozarządowe

Na terenie Miasta Marki funkcjonują liczne organizacje pozarządowe, które prowadzą działania skierowane na odczuwalne w środowisku mieszkańców obszary problemowe. Należą do nich między innymi:

1. Towarzystwo Przyjaciół Marek,
2. Mareckie Stowarzyszenie Gospodarcze,
3. Uczniowskie Kluby Sportowe w szczególności „Struga” i „Marki”, „Salto”, „Sanchin”, „Trójka”,
4. Klub Sportowy „ACRO DANCE” ,
5. WWL Badminton Club,
6. Fundacja Pomocna Ręka,
7. Mareckie Koło Polskiego Związku Wędkarskiego,
8. Towarzystwo Rozwijania Aktywności Dzieci „Szansa”,
9. ZHP Komenda Hufca Warszawa Praga Północ,
10. Stowarzyszenie „MARKI-PUSTELNIK-STRUGA”,
11. „Fundacja Otwarte Serce”,
12. Fundacja „Marecki Klub Kobiet z Pasją”
13. Fundacja Rozwoju „Kolor”
14. Stowarzyszenie Mieszkańców Pustelnika,
15. Stowarzyszenie „Grupa Marki 2020”,
16. Parafialny Oddział Akcji Katolickiej przy parafii p.w. Św. Izydora w Markach,
17. Ośrodek Hospicjum Domowe Niepubliczny ZOZ Zgromadzenia Księży Marianów,
18. Zgromadzenie Małego Dzieła Boskiej Opatrzności – Orioniści,
19. Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej,
20. Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki,
21. Ogólnopolski Związek Bezrobotnych (OZB),
22. Stowarzyszenie Prywatnych Właścicieli Nieruchomości „Os. Mickiewicza”.

Miasto Marki jest jedną z gmin powiatu wołomińskiego, w której zarejestrowanych jest stosunkowo dużo organizacji pozarządowych, gdyż mareckie organizacje uplasowały się na drugim miejscu, jeśli chodzi o procentowy rozkład

organizacji w gminach powiatu. Jednakże z uwagi na dużą liczbę mieszkańców, ich wskaźnik na 1.000 ludności nie jest już taki wysoki i jest niższy od średniej powiatowej.

Tabela 23. Organizacje pozarządowe w gminach powiatu wołomińskiego w lipcu 2015 r.

Wyszczególnienie	% rozkład organizacji w gminach powiatu wołomińskiego	Organizacje pozarządowe na 1.000 ludności w gminach powiatu wołomińskiego
Wołomin	29,21	2,14
Kobyłka	11,31	2,01
Marki	14,47	1,85
Ząbki	12,63	1,46
Zielonka	10,78	2,34
Dąbrówka	5,00	2,42
Jaków	5,78	2,86
Klembów	5,00	1,98
Poświętne	2,36	1,62
Radzymin	12,10	1,83
Strachówka	1,57	2,14
Tłuszcz	10,26	1,98

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 r.

Każdego roku, Rada Miasta Marki przyjmuje w formie uchwały „Program współpracy miasta Marki z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”.

Program opiera się na założeniu, że stowarzyszenia i fundacje oraz inne inicjatywy obywatelskie są ważnym i niezbędnym partnerem dla samorządu w zakresie:

- realizowania zadań publicznych,
- współtworzenia polityk publicznych, także poprzez monitoring działań władz samorządowych,
- proponowania i testowania nowych, innowacyjnych rozwiązań,
- budowania wizerunku Miasta Marki.

Program reguluje m.in. takie obszary, jak:

- współpraca finansowa organizacji z miastem np.: otwarte konkursy ofert, małe granty, zakup usług,
- udział organizacji w tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym dla miasta i realizacja wspólnych projektów,
- systemy wsparcia dla organizacji oraz rozwój kompetencji urzędników w zakresie współpracy z organizacjami,

- najem na preferencyjnych warunkach lokali użytkowych,
- kierunki rozwoju struktury dialogu społecznego.

Corocznie, począwszy od 2011 r. wysokość środków pieniężnych przeznaczanych na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe na podstawie programów współpracy miasta, utrzymuje się na stosunkowo niezmiennym poziomie.

Tabela 24. Planowane w budżecie miasta środki pieniężne na realizację zadań publicznych w latach 2011-2014

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
planowane kwoty na realizację zadań realizowanych w ramach programu współpracy w tys. zł	850, 0	850,0	900,0	900,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wysokość środków pieniężnych przeznaczonych na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe na podstawie programów współpracy miasta, oscyluje w granicach 1,0% wydatków budżetu ogółem. Należy jednak zaznaczyć, że są to planowane kwoty, uwzględniane rokrocznie w programach współpracy, a nie faktyczne wydatki, jakie poniosła gmina na realizację poszczególnych zadań. W 2014 r. z zaplanowanych na ten cel 900.000,00 zł a wydatkowano 1/3 z tej kwoty, tzn. 301.425,00 zł. Wypłacone dotacje obejmowały odpowiednio działania z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy osobom i rodzinom w trudnej sytuacji życiowej z terenu Miasta Marki 15.000,00 zł, dotacje na działania na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym wśród mieszkańców 280.950,00 zł oraz dotacje na działania na rzecz ekologii i ochrony zwierząt 5.475,00 zł.

W zakresie patronatu Burmistrza Miasta Marki udzielono wsparcia organizacjom pozarządowym na kwotę 120.948,79 zł. Patronat obejmował między innymi dofinansowania (harcerzy, dzieci niepełnosprawnych), spotkania, turnieje, koncerty, rajdy czy festyny o różnych charakterach, dla wszystkich mieszkańców i w każdym wieku, począwszy od dzieci, po seniorów.

Priorytetowymi zadaniami publicznymi, realizowanymi w ramach współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi w latach 2011- 2014 były:

- działania z zakresu kultury i sztuki na rzecz mieszkańców Marek,
- działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad zabytkami,

- działania w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej wśród mieszkańców,
- działania na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym wśród mieszkańców,
- działania z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy osobom i rodzinom w trudnej sytuacji życiowej z terenu Gminy Marki,
- działania na rzecz osób starszych z terenu gminy Marki,
- działania na rzecz rozwoju organizacji z terenu gminy,
- działania w zakresie ochrony i promocji zdrowia na rzecz mieszkańców gminy.

Współpraca Miasta Marki z organizacjami mająca charakter zarówno finansowy jak i pozafinansowy, podlega ciągłej ewaluacji. Odbywa się na zasadach pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności i uczciwej konkurencji oraz transparentności. Rozszerza się kierunek wsparcia o aspekty kulturalno-społeczne a Miasto Marki staje się bardziej otwarte na współpracę.

8.8. Budżet Obywatelski

Projektem nastawionym przede wszystkim na aktywizację mieszkańców jest Marecki Budżet Obywatelski. Wybór projektów w ramach budżetu partycypacyjnego to proces, który umożliwia mieszkańcom dyskusję i bezpośredni wpływ na decyzje o przeznaczeniu części budżetu publicznego na przedsięwzięcia zgłoszone bezpośrednio przez obywateli.

W ramach Mareckiego Budżetu Obywatelskiego do realizacji mogą być proponowane zadania wynikające z zadań własnych gminy, a ich efekt musi być dostępny dla ogółu mieszkańców.

W 2014 r. zrealizowano pilotaż budżetu obywatelskiego. Na jego podstawie, biorąc pod uwagę liczne głosy mieszkańców, wypracowane zostały zasady, które stanowią będą podstawy jego kolejnych edycji.

Miasto stawia na ludzi młodych, dlatego też osoby w wieku od 16 lat mogą zarówno proponować, jak i głosować na projekty. By wziąć udział w konsultacjach, nie trzeba także być zameldowanym. Budżet obywatelski otwarty jest dla wszystkich, którzy mieszkają w Markach. W 2014 r. w ramach budżetu obywatelskiego

wydatkowano 500.000,00 zł. W 2016 r. planuje się wydatkować na ten cel o 100.000,00 zł więcej.

8.9. E-usługi

Obecnie większość spraw, także lokalnych można załatwić przez Internet. Taki stan rzeczy umożliwiają, udostępniane także przez samorzady szeroko rozumiane e-usługi. W Markach, jako forma komunikacji interesanta z urzędem tego typu funkcjonuje serwis EBOI. Z poziomu Elektronicznego Biura Obsługi Interesanta można m.in.: przysłać nowe pisma w formie e-formularzy, podpisywać i szyfrować przesyłki przy zastosowaniu podpisu elektronicznego, śledzić tok postępowania sprawy, zaznajamiać się z listą spraw załatwianych w urzędzie, czy pobierać wzory dokumentów.

Otrzymanie każdego elektronicznego formularza przez urząd jest potwierdzane wysłaniem urzędowego poświadczenia odbioru. Dostęp do informacji gminnej ułatwiają także opracowane w wersji elektronicznej i udostępniane na stronie urzędu istotne dokumenty jak np. planistyczne, tj. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Dużym udogodnieniem są także dzienniki elektroniczne.

9. Mieszkalnictwo

9.1. Mieszkalnictwo w mieście

W Markach od kilku lat sukcesywnie rośnie liczba budynków mieszkalnych i tym samym zwiększają się zasoby mieszkaniowe. Zgodnie z danymi GUS, w 2010 r. liczba budynków mieszkalnych wynosiła 5.650, a w 2014 r. o 1.115 więcej. Podobnie liczba mieszkań, w stosunku do 2010 r., kiedy kształtowała się na poziomie 9.720, w 2014 r. wzrosła do liczby 11.391. Poniższa tabela obrazuje przyrost ilości budynków i mieszkań, na przestrzeni lat 2010-2014.

Tabela 25. Liczba budynków i lokali mieszkalnych w Mieście Marki w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
budynki ogółem	5.650	6.236	6.410	6.587	6.765
mieszkania ogółem	9.720	10.112	10.418	10.815	11.391

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie Marek znajdują się między innymi następujące osiedla mieszkaniowe:

1. Horowa Góra w Pustelniku przy ul. Dużej 5,
2. Zielone Przedmieście przy ul. 11 Listopada 5,
3. Osiedle Mickiewicza przy ul. Mickiewicza,
4. Osiedle TBS Lisi Jar przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego,
5. Osiedle TBS Marki V przy ul. 11 Listopada,
6. Osiedle Kosynierów zlokalizowane przy ul. Kosynierów 2,4,6,8,10,12, (bloki mieszkalne, oddane do użytku w 1998 r.),
7. Osiedle Mieszkaniowe Międzyzakładowej Pracowniczej Spółdzielni Budowlano - Mieszkaniowej „SAM - 81” w Pustelniku przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 115 C i D oraz przy ul. Małachowskiego 1,
8. Osiedle Kwitnące w Pustelniku przy ul. Małachowskiego 4,6,8,10, 10A, 10B, 12 ,
9. Osiedle Polskie w Strudze przy ul. Granicznej,
10. Briggsówka w „Starych Markach”,
11. Osiedle Promienna II przy ul. Promiennej.

Z punktu widzenia nakładów budowlanych (w odniesieniu do budownictwa wielorodzinnego), inwestorem mieszkaniowym w Markach są tracące obecnie swoją pozycję spółdzielnie mieszkaniowe i TBS, oraz w małym stopniu Miasto Marki. Nowe oferty mieszkań napływają głównie od deweloperów i obejmują zarówno te, które spełniają oczekiwania nabywców mieszkań w budżetowym standardzie jak i apartamentów w wysokim standardzie.

Na terenie aglomeracji warszawskiej występuje zjawisko suburbanizacji, którego beneficjentem są także Marki, na których terenie intensywnie rozwija się zabudowa mieszkaniowa. Czynnikiem wpływającym na ten proces może być np. dostępność

gruntów umożliwiającą realizację domów jednorodzinnych stosunkowo niskim nakładem. Budownictwo tego typu rozwija się pomimo ograniczonego dostępu do infrastruktury miejskiej. Walory krajobrazowe, oraz korzystne ceny zakupu zdają się jednak skutecznie kompensować niedogodności techniczne.

9.2. Mieszkaniowy zasób miasta

Z roku na rok liczba mieszkań komunalnych w Markach maleje. O ile w 2010 r. miasto posiadało ogółem 620 lokali, to 5 lat później było ich o 26 mniej. Tym samym zmniejszyła się liczba izb w mieszkaniach komunalnych z 1.237 w 2010 r. do 1.205 w 2014 r. oraz ich łączna powierzchnia użytkowa z 21.130 m² w 2010 r. do 20.668 m² w 2014 r.

W całym analizowanym okresie, w zasobach mieszkaniowych miasta znajdowały się mieszkania socjalne o przeciętnej powierzchni użytkowej 18,31 m². Były to mieszkania głównie jednoizbowe, a ich liczba wzrastała od 19 lokali w 2012 r., poprzez 20 w 2013 r. do 26 w 2014 r. Zamieszkiwało w nich średnio ok. 30 osób, więc przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania socjalnego przypadająca na jedną osobę wynosiła od 13,20 m² w 2012 r., do 14,53 m² w 2013 r. oraz 18,00 m² w 2014 r.

Tabela 26. Mieszkaniowy zasób Miasta Marki w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
liczba mieszkań komunalnych	620	623	623	598	598
liczba izb w mieszkaniach komunalnych	1.237	1.237	1.237	1.205	1.205
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych (w m ²)	21.130	21.196	21.196	20.668	20.668
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania komunalnego (w m ²)	34,03	34,03	34,03	34,56	34,56
łączna liczba osób mieszkających w mieszkaniach komunalnych	1.485	1.472	1.405	1.398	1.392
przeciętna pow. użytkowa mieszkania komunalnego na 1 osobę (w m ²)	14,28	14,40	15,09	14,78	14,85
liczba mieszkań socjalnych	3	9	19	20	26

liczba izb w mieszkaniach socjalnych	3	10	22	24	29
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych (w m ²)	66,00	205,00	398,00	407,00	576,00
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania socjalnego (w m ²)	22,00	22,78	14,22	14,54	18,00
łączna liczba osób mieszkających w mieszkaniach socjalnych	5	15	28	28	32
przeciętna pow. użytkowa mieszkania socjalnego na osobę (w m ²)	13,20	13,67	14,54	14,53	18,00

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM

Zgodnie z danymi Urzędu Miasta w Markach, ilość budynków komunalnych według stanu na koniec 2013 r. wynosiła 67, w budynkach tych mieściło się 598 lokali. Z tego większość, bo aż 45 budynków mieszkalnych z 361 lokalami, to budynki wybudowane przed 1939 r., 2 budynki z 24 lokalami wybudowane zostały w latach 1950-1955, 18 budynków z 177 lokalami w latach 1960 - 1965, 1 budynek z 20 lokalami w 2003 r., oraz 1 budynek z 16 lokalami w 2006 r., 2 budynki z 5 lokalami znajdujące się w zarządzie wspólnoty mieszkaniowej zostały wybudowane w 1990 r. oraz 1 budynek z 1 lokalem (budynek oświatowy) przed 1939 r. Taki sam stan utrzymywał się na koniec analizowanego 2014 r.

Tabela 27. Mieszkaniowy zasób Miasta Marki według wieku

Adres nieruchomości	Liczba lokali	Powierzchnia użytkowa w m ²	Rok budowy
ul. Grunwaldzka 1, 3, 5, 7 Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 123	15	520,60	po 1960
ul. Grunwaldzka 9, 11, 13	25	919,49	po 1960
ul. Wspólna 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30	123	4.828,34	po 1960
ul. Wspólna 25	1	34,79	1932
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 77, 79 i 81	18	518,87	przed 1955
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 109, 109A, 109B, 109C, 109D, 113	55	1.565,39	przed 1939
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 110, 140, 141, 148, 181	27	971,57	przed 1939
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 196 i 196A	37	1.510,23	po 1950
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 204, 206 i 206A	27	595,85	przed 1939
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 238	3	143,24	przed 1939
Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 35, 37, 39, 43, 45, 76, 78, 80, 82, 84, 86	113	3.479,82	przed 1939

ul. Parkowa 2	2	112,3	przed 1939
ul. Zabawna 24	3	99,55	przed 1939
ul. Protazego 16	1	97,12	przed 1939
ul. Lipowa 8	6	281,36	przed 1939
ul. Lisa Kuli 71	6	163,18	przed 1939
ul. Lisa Kuli 73 i 73 B	36	1.306,38	rok 2003 rok 2006
ul. Rybna 6	6	130,39	przed 1939
ul. Barska 2, 4, 6 ul. Fabryczna 3 ul. Jasna 5, 7 ul. Paderewskiego 4	71	2.092,26	przed 1939
ul. Słowików 1	4	125,05	przed 1939
ul. Słowackiego 1 i 3	19	576,00	przed 1939

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMM

Powstałe w latach 60 XX wieku budynki przy ul. Grunwaldzkiej zostały wybudowane jako mieszkania rotacyjne, z obniżonym stanem technicznym. Ich ściany zewnętrzne wybudowano z 1 pustaka, a niewystarczająca izolacyjność ścian powoduje zawilgocenia. Często budynki te wyposażone są w instalacje (np. wodno-kanalizacyjne), wykonane na koszt i starania najemców. Podobnie wygląda sytuacja budynków przy ul. Wspólnej. Budynki te również wybudowano w latach 60 XX w. jako budynki rotacyjne i mają one obniżony stan i standard. Wszystkie budynki położone przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego są murowane.

Nieliczne wybudowane zostały w latach 60 czy 70 XX w. Większość pochodzi z okresu przedwojennego. W niektórych budynkach występuje problem zawilgocenia oraz pęknięcia ścian spowodowany zużyciem materiału i osłabieniem fundamentów, ich nierównomiernym osiadaniem oraz dużym natężeniem ruchu na drodze krajowej nr 8. Budynki położone przy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego, a wybudowane w okresie przedwojennym, posadowione są na fundamentach z cegły, niezaizolowane, ani nie odizolowane od ścian nośnych. Fundamenty osiadły w podłożu, które w długim okresie czasu zmieniało swoje parametry wilgotnościowe. Wejścia do budynków

(korytarze) są często poniżej poziomu terenu. Wszystko to ma wpływ na podsiąkanie budynków.

W latach 2003-2006 miasto wybudowało 2 budynki mieszkalne z 36 lokalami mieszkalnymi, przy ul. Lisa Kuli 73 i 73b.

Praktycznie większość opisanych powyżej budynków z racji mankamentów, zaniedbań technicznych czy zużycia, wymaga wykonania licznych prac modernizacyjno - remontowych. Z informacji zawartych w Wieloletnim programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Marki na lata 2014-2018 wynika, że w stanie technicznym dobrym, znajduje się 8 budynków z zasobu. Poza pracami konserwacyjnymi, w najbliższym czasie nie zachodzi potrzeba wykonywania w nich jakichkolwiek remontów. Najwięcej budynków bo aż 41 kwalifikuje się do kategorii budynków o średnim stanie technicznym. W okresie najbliższych lat zajdzie potrzeba wymiany choćby jednego z elementów tych budynków np. pokrycia dachowego, konstrukcji dachu, instalacji, stolarki okiennej i drzwiowej, schodów, tarasów, docieplenia ścian zewnętrznych, odwodnienia. W złym stanie technicznym znajduje się 13 budynków a w stanie awaryjnym 5 budynków. Budynki te wymagają kompleksowej potrzeby oceny stanu poprzez sporządzenie stosownych ekspertyz technicznych.

9.3. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne

Zgodnie z danymi GUS z końca 2013 r., większość mieszkań w Markach wyposażona była w podstawowe pomieszczenia i instalacje niezbędne przy użytkowaniu mieszkań, a mianowicie łazienkę posiadało 92,4% ogółu mieszkań, w wodociąg wyposażone było 94,5% ogółu mieszkań, ustęp spłukiwany 94,1% ogółu mieszkań, centralne ogrzewanie 88,5 % ogółu mieszkań, gaz sieciowy 86,6 % ogółu mieszkań.

Tabela 28. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
wodociąg	9.103	9.495	9.801	10.217	b.d.
ustęp spłukiwany	9.021	9.413	9.719	10.177	b.d.
łazienka	8.902	9.294	9.600	9.997	b.d.

centralne ogrzewanie	8.475	8.867	9.173	9.570	b.d.
gaz sieciowy	8.405	8.713	8.985	9.370	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Większość mieszkań pozbawionych dostępu do infrastruktury komunalnej oraz niewyposażonych w podstawowe media, należy do komunalnego zasobu mieszkaniowego miasta, szczególnie w obszarach objętych potrzebą rewitalizacji tj. w obszarach ulic Słowackiego, Barskiej, Fabrycznej czy Jasnej, a także na środkowym odcinku Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

9.4. Dodatek mieszkaniowy

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. W Markach tej formy pomocy udziela Ośrodek Pomocy Społecznej. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29. Liczba i kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych w Mieście Marki w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	1.036	1.095	1.089	1.223	1.208
kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych w tys. zł	167,3	203,0	220,9	254,0	257,5
w tym liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych w zasobie miasta	739	732	765	816	743
kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych w zasobie miasta w tys. zł	106,1	115,0	135,6	152,0	135,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zarówno liczba przyznanych i wypłaconych dodatków mieszkaniowych jak i wysokość kwot przeznaczonych na ten cel, systematycznie wzrasta. Większość wypłaconych dodatków dotyczy zasobu miasta.

10. Sfera gospodarcza

10.1. Działalność gospodarcza

Gospodarka Miasta Marki zdominowana jest przez podmioty prywatne, które na koniec 2014 r. stanowiły aż 99,2% z 3.974 podmiotów zarejestrowanych w bazie REGON. Najczęściej występującą formą była „osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą”.

Szczegółowe informacje na temat zarejestrowanych w Markach podmiotów gospodarczych według form własności, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30. Podmioty gospodarki narodowej w Mieście Marki wg sektorów własnościowych, wpisane do rejestru REGON w latach 2010-2014

Podmioty wg sektorów własnościowych	2010	2011	2012	2013	2014	Różnica (2010-2014)
podmioty gospodarki narodowej ogółem	3.220	3.420	3.673	3.850	3.974	754
sektor publiczny - ogółem	25	25	26	27	27	2
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	21	21	21	22	22	1
sektor publiczny - spółki handlowe	1	1	2	2	2	1
sektor prywatny - ogółem	3.195	3.395	3.647	3.823	3.943	748
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	2.509	2.675	2.867	2.981	3.030	521
sektor prywatny - spółki handlowe	255	267	308	341	377	122
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	46	49	50	52	50	4
sektor prywatny - spółdzielnie	6	6	6	6	6	0
sektor prywatny - fundacje	10	11	12	13	17	7
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	28	31	32	33	35	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według ewidencji statystycznej w Markach w 2010 r., zarejestrowanych było ogółem 3.220 podmiotów gospodarczych. W 2011 r. odnotowano wzrost liczby działalności gospodarczych o 200. Kolejne lata także wyróżniały się tendencją wzrostową. Na koniec 2014 r. było ich prawie 4,0 tys. tj. o 754 podmioty więcej niż w 2010 r., czyli o nieco ponad 23,4%.

Wśród ogółu zarejestrowanych działalności gospodarczych, w Markach dominują małe przedsiębiorstwa. Potwierdza to np. analiza statystyczna podmiotów gospodarczych według klas wielkości na 10.000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Z danych GUS wynika, że w 2014 r. stanowiły one odpowiednio 96,4% ogółu przedsiębiorstw posiadających swoją siedzibę na terenie miasta. Była to wartość nieco niższa niż powiatowa wynosząca odpowiednio 96,6% i wyższa niż wojewódzka, wynosząca odpowiednio 95,8%. Średnie przedsiębiorstwa stanowiły 3,5% ogółu przedsiębiorstw w mieście i była to wielkość nieco wyższa niż powiatowa stanowiąca odpowiednio 3,4% i niższa niż wojewódzka stanowiąca odpowiednio 4,1%.

Na 10.000 mieszkańców przypadało średnio 1,1 dużego przedsiębiorstwa. Powyższa wartość jest zdecydowanie niższa niż w województwie i nieco wyższa niż w powiecie.

Tabela 31. Podmioty gospodarcze według klas wielkości na 10.000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014 r.

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarcze według klas wielkości na 10.000 mieszkańców w wieku produkcyjnym			
	0 – 9	10 – 49	50 – 249	250 i więcej
województwo mazowieckie	2.150,9	76,3	15,3	3,3
powiat wołomiński	1.866,1	56,6	8,7	0,9
Marki	2.030,9	63,6	11,1	1,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura przedsiębiorstw w segmencie małych i średnich firm charakteryzuje się stosunkowo dużą liczbą rejestrowanych i likwidowanych działalności gospodarczych. W 2014 r. w Markach do rejestru REGON na 1.000 ludności wpisano 134 podmioty gospodarcze. Od 2010 r. liczba ta sukcesywnie rosła. Poniższa tabela obrazuje sytuację Miasta Marki w zakresie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, na tle innych gmin powiatu wołomińskiego i gmin sąsiednich.

Tabela 32. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru na 1.000 ludności w powiecie wołomińskim, w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Kobyłka	139	136	140	142	142
Marki	120	124	130	133	134
Ząbki	157	154	155	158	158
Zielonka	151	150	155	158	158
Dąbrówka	72	75	81	81	83
Jaków	62	63	63	62	63
Klembów	67	72	73	74	76
Poświętne	59	60	63	65	65
Radzymin	107	107	110	114	115
Strachówka	41	43	44	44	48
Tłuszcz	64	65	68	70	71
Wołomin	124	123	127	127	127

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2013 r., Marki uplasowały się na 13 miejscu Rankingu Miast Atrakcyjnych dla Biznesu, w kategorii do 50.000 mieszkańców. Autorzy rankingu zbadali, które miasta były najbardziej atrakcyjne do prowadzenia biznesu, analizując między innymi liczby nowo otwieranych i zamykanych firm w danym mieście.

O pozycji w zestawieniu decydowała liczba nowo rejestrowanych spółek w ciągu roku, pomniejszona o likwidacje i upadłości, przeliczona następnie na 1.000 mieszkańców. Pod uwagę wzięto wszystkie miasta w Polsce. Wyróżnienia wręczono w 4 kategoriach dla miast i miejscowości najmniejszych, średnich, dużych oraz największych. Jak już wspomniano, Miasto Marki zajęło 13 miejsce, będąc jedyną nagrodzoną jednostką samorządu terytorialnego z obszaru powiatu wołomińskiego⁶.

Dynamikę funkcjonowania przedsiębiorstw odzwierciedla również udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie wpisanych do rejestru REGON. Jak wskazują dane statystyczne, w Markach, na przełomie lat 2010-2014, w powyższym zakresie obserwowano stosunkowo stabilną sytuacją. Wskaźniki w tym zakresie, w poszczególnych latach kształtowały się następująco: w 2010 r. 7,0%, w 2011 r. 7,4%, w 2012 r. 5,5%, w 2013 r., 8,1%.

Lokalną przedsiębiorczość obrazuje także wskaźnik dotyczący liczby osób fizycznych na 1.000 ludności, prowadzących działalność gospodarczą. Marki na tle innych gmin powiatu wołomińskiego, charakteryzują się w tym zakresie jednym

⁶ Najlepsi w Powiecie, http://www.marki.pl/www/aktualnosc-1817-tytul-najlepsi_w_powiecie

z wyższych wskaźników. W 2014 r. wynosił on 102 osoby, co dawało czwarte miejsce w powiecie wołomińskim, zaraz po Ząbkach (127 osób), Zielonce (120 osób), Kobyłce (119 osób) a przed Wołominem (101 osób), Radzyminem (92 osoby), Dąbrówką (68 osób), Klembowem (64 osoby), Tłuszczem (60 osób), Poświętnem (54 osób), Jadowem (52 osoby), Strachówką (36). W stosunku do roku 2010, w 2014 wskaźnik wzrósł o 9,7%, co plasuje Marki w czołówce wśród gmin miejskich, w których najszybciej przyrastała liczba działalności gospodarczych (Tłuszcz 9,1%, Radzymin 5,7%, Zielonka 0,0%, Kobyłka 0,0%, Wołomin -1,0%, Ząbki -1,6%).

Dla Warszawy wskaźnik ten wynosił odpowiednio: w 2010 r. 129 osób, w 2011 r. 122 osoby, w 2012 r. 125 osób i 127 osób w latach 2013 i 2014.

Tabela 33. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1.000 ludności

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Kobyłka	119	116	119	120	119
Marki	93	97	101	103	102
Ząbki	129	126	126	128	127
Zielonka	120	117	119	122	120
Dąbrówka	60	63	68	68	68
Jadów	53	54	53	52	52
Klembów	57	61	62	63	64
Poświętne	49	51	53	55	54
Radzymin	87	87	89	92	92
Strachówka	30	32	33	33	36
Tłuszcz	55	56	58	60	60
Wołomin	102	101	103	102	101

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 34. Struktura podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą w Mieście Marki wg sekcji PKD w latach 2010-2014 - sektor publiczny

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	1	1	1	1
budownictwo	0	0	1	1	1
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1	1	1	1	1
działalność w zakresie usług administrowania, działalność wspierająca	1	1	1	1	1

administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3	3	3	3	3
edukacja	16	16	16	17	17
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	1	1	1	1	1
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2	2	2	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 35. Struktura podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą w Mieście Marki wg sekcji PKD w latach 2010-2014 - sektor prywatny

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	Różnica (2010-2014)
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	11	12	11	10	8	-3
przetwórstwo przemysłowe	405	397	418	419	414	9
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	2	0	0	0	-1
budownictwo	362	393	412	417	435	73
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	937	985	1.049	1.083	1.110	173
transport i gospodarka magazynowa	235	233	241	244	238	3
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	83	94	95	104	93	10
informacja i komunikacja	108	122	143	152	164	56
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	112	123	124	131	133	21
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	83	88	97	117	125	42
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	321	341	385	422	443	122
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	109	128	141	150	160	51
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1	0	0	1	1	0
edukacja	69	85	98	121	146	77

opieka zdrowotna i pomoc społeczna	116	132	147	159	172	56
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2	2	2	2	2	0
pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	183	196	211	213	227	44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W regionie od kilku lat obserwuje się przekształcanie regionalnej gospodarki, dotychczas opartej na przemyśle, w gospodarkę opartą na sektorze usług.

W analizowanym okresie przeważającą pozycję miały przedsiębiorstwa z branży handel i naprawy, które stanowiły niemal 30,0% wszystkich działających na terenie Marek podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON. Wskaźnik ten, potwierdza dużą liczbę małych i średnich firm, które najczęściej tworzą branżę określaną jako handel. Powyższe, w połączeniu z pozostałą liczbą przedsiębiorstw ogółem zarejestrowanych na terenie miasta w rejestrze REGON, stanowi możliwość realizacji różnorodnych programów przeznaczonych na wsparcie dla małej i średniej przedsiębiorczości.

Przybliżone wartości udziału w ogólnej liczbie przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON na terenie miasta (po ok. 10,0%) posiadały firmy z sektora budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe.

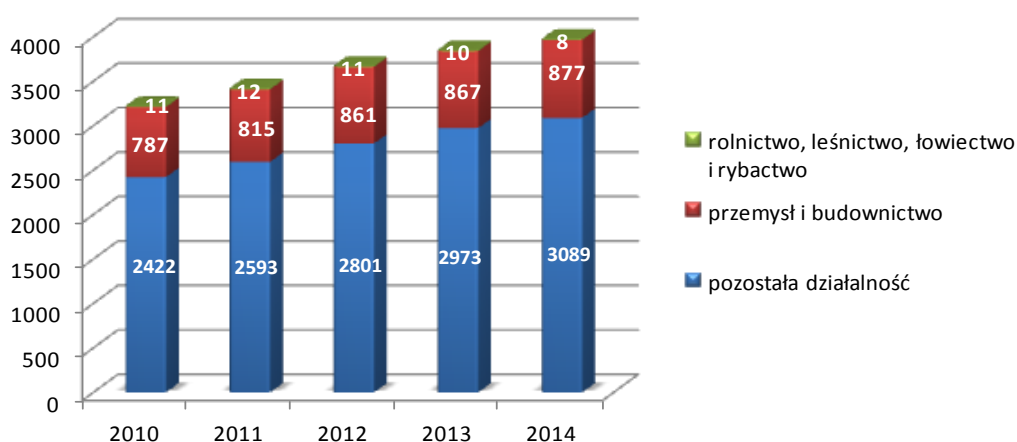
Warto także zwrócić uwagę na rozwój usług finansowych i ubezpieczeniowych. Z jednej strony stanowi on uznanie siły nabywczej mieszkańców, z drugiej, zapewnia właściwą obsługę podmiotów gospodarczych i potencjalnych inwestycji. Na uwagę zasługują także rozwijający się obszar działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości, działalności w zakresie usług administrowania, edukacji a także opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.

Przewidziane w planach miejscowych założenia, tworzące co do zasady prostą i wyraźną strukturę przestrzenną miasta w zakresie rozmieszczania usług okołomiejskich, koncentracji dużych obiektów handlowych czy skupienia w jednym miejscu zagospodarowania przemysłowo – technicznego, w dużym stopniu nie znajdują odzwierciedlenia w stanie faktycznym.

Obszar, który można wskazać jako przemysłowo-usługowy, posiadający dostęp do stosunkowo dobrze rozwiniętej infrastruktury technicznej to rejon Al. Marszałka

Józefa Piłsudskiego (droga krajowa nr 8). Jest to miejsce o największym znaczeniu dla funkcjonowania i rozwoju w Markach mikro i małych przedsiębiorstw, szczególnie działających w sektorze usług. Właśnie tutaj zlokalizowana jest większość punktów handlowych, usługowych i produkcyjnych.

W związku z masową zmianą przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, jaka miała miejsce w ostatnich latach, obszar Miasta Marki nie obejmuje już formalnie rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Obecnie miasto jest ośrodkiem silnie zurbanizowanym, stanowiącym część Obszaru Metropolitalnego Warszawy.

Rysunek 5. Podmioty wg PKD w Mieście Marki w latach 2010 -2014 wg grup rodzajów działalności
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zgodnie z danymi urzędu, na terenie miasta nie jest prowadzona uprawa ziemi. Ponadto w przeważającej części miasta brakuje „aktywności gospodarczej”. Taki stan rzeczy powoduje typowo mieszkalna funkcja, a także występowanie dużych powierzchniowo terenów leśnych oraz terenów niezagospodarowanych.

10.2. Instytucje wspierające przedsiębiorców

W Markach coraz większe znaczenie mają małe i średnie przedsiębiorstwa, które tworzą nowe miejsca pracy. Są one uzależnione nie tylko od środowiska biznesowego, ale także od wzajemnych relacji między instytucjami otoczenia biznesu, administracją publiczną i innymi przedsiębiorcami.

W mieście nie ma instytucji otoczenia biznesu. Funkcjonują instytucje wspierające przedsiębiorców.

Należy w tym miejscu wskazać Mareckie Stowarzyszenie Gospodarcze, które do 2004 r. działało jako Marecki Oddział Powiatowej Izby Gospodarczej. Obecnie stowarzyszenie skupia przedstawicieli firm produkcyjnych, handlowych oraz usługowych wszystkich branż. Reprezentuje interesy społeczne i gospodarcze Marek w skali regionu, kraju i na forum międzynarodowym. Realizuje zadania zmierzające do poprawy innowacyjności i produktywności oraz lepszego dostosowania firm do zmieniających się warunków rynkowych.

Działania na rzecz walki z bezrobociem czy promocji przedsiębiorczości jak i organizowanie szkoleń, kursów, konferencji, seminariów, targów, konkursów, imprez okolicznościowych, działalności propagatorskiej, informacyjnej i wydawniczej oraz popularyzację wiedzy prawnej, ekonomicznej, marketingowej i organizacyjnej, prowadzi Stowarzyszenie GRUPA MARKI 2020.

W Markach funkcjonuje liczna grupa firm prowadzących działalności usługowe w obszarze księgowości i rachunkowości, oferujących także doradztwo i pomoc w uruchamianiu własnej działalności gospodarczej czy zarządzaniu personelem. W mieście działa też Centrum Szkoleniowe „Soyer”, które organizuje kursy dla firm i instytucji w zakresie księgowo - rachunkowym.

10.3. Rynek pracy i bezrobocie

Marki, wypadają jako jedno z bardziej „zapracowanych” miast w powiecie wołomińskim. Mieszkańcy Marek pracują przeważnie w Warszawie, mniej licznie w firmach zlokalizowanych na obszarze miasta jak i w miejscowościach sąsiednich.

Tabela 36. Osoby pracujące na 1.000 ludności w gminach powiatu wołomińskiego w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Kobyłka	127	128	126	123	123
Marki	190	194	181	187	182
Ząbki	149	150	140	139	136
Zielonka	219	214	219	227	228

Dąbrówka	75	86	111	109	171
Jadów	63	64	76	49	58
Klembów	64	74	69	75	79
Poświętne	58	60	56	60	60
Radzymin	225	225	218	197	214
Strachówka	46	50	50	56	55
Tłuszcz	77	77	82	84	78
Wołomin	189	182	189	179	186
Warszawa	475	480	474	469	480

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych statystycznych, w 2010 r. w Markach pracowało 5.109 osób. Liczba ta na przełomie analizowanego okresu zmieniała się, z tendencją do wzrostu.

Tabela 37. Osoby pracujące w Mieście Marki w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	5.109	5.356	5.126	5.429	5.424
mężczyźni	2.834	2.989	2.755	2.843	2.810
kobiety	2.275	2.367	2.371	2.586	2.614

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z danych statystycznych powiatowego urzędu pracy wynika, że liczba osób bezrobotnych rejestrujących się w analizowanym okresie w Markach, w latach 2010-2013 sukcesywnie wzrastała, przy czym w roku 2014 nieco spadła. Niewielkim wahaniom ulegała proporcja kobiet i mężczyzn wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych. W grupie osób pozostających bez pracy przeważali mężczyźni stanowiąc ok. 53% zarejestrowanych bezrobotnych.

Tabela 38. Osoby bezrobotne z Miasta Marki, zarejestrowane w PUP w Wołominie wg płci

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	827	1.014	1.216	1.341	1.153
mężczyźni	446	531	654	742	618
kobiety	381	483	562	599	535

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wahaniom ulegał także udział bezrobotnych w liczbie ludności miasta w wieku produkcyjnym. Według danych GUS, udział bezrobotnych Miasta Marki w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010 - 2013 sukcesywnie wzrastał, przy czym w 2014 r., w stosunku do roku 2013 zmalał o 1,1%. Udział ten był korzystny w odniesieniu do gmin powiatu wołomińskiego.

Tabela 39. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach powiatu wołomińskiego w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Kobyłka	6,6	6,6	7,6	8,6	7,5
Marki	4,8	5,7	6,7	7,2	6,1
Ząbki	4	4,2	5,1	5,7	4,9
Zielonka	5	5,3	6,4	7,2	7,2
Dąbrówka	5,6	6,3	8,5	9,6	8,6
Jaków	11,2	10,2	11,7	12,9	11,8
Klembów	7,7	7,9	8,9	9,7	9,1
Poświętne	7,4	7,7	9,7	11,1	9,6
Radzymin	6,3	7	8,6	10,2	8,5
Strachówka	10	9,8	11,9	12,9	11,9
Tłuszcz	9,5	8,8	10,4	11	9,9
Wołomin	7,2	7,3	9	9,7	9,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

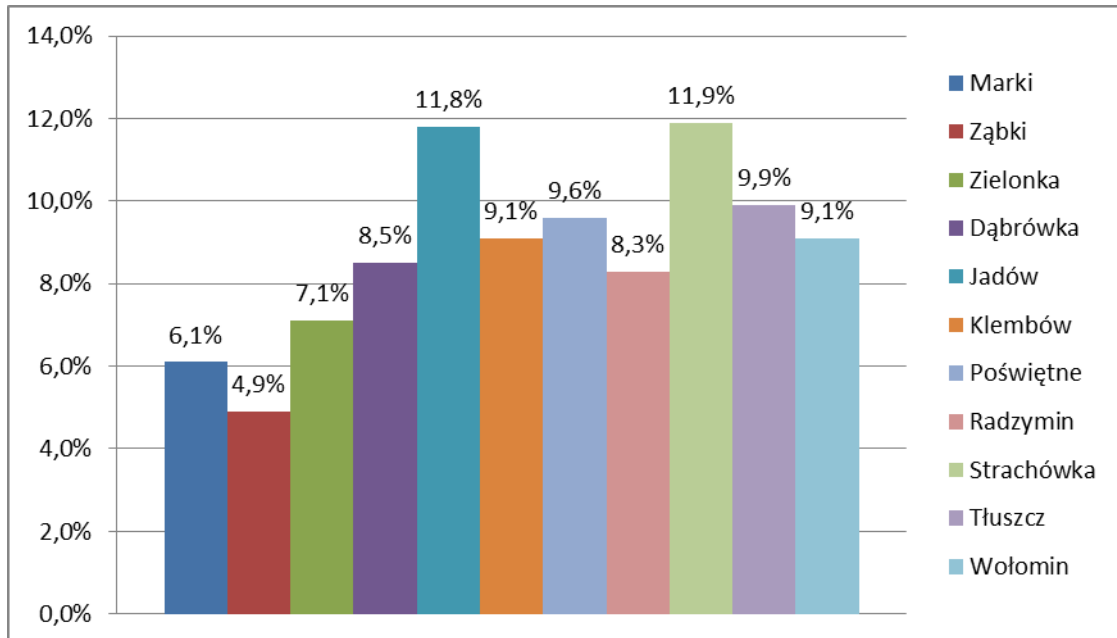
Miasto Marki wypada również stosunkowo dobrze w odniesieniu do tych danych odnotowanych odpowiednio dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego, Warszawy oraz kraju.

Tabela 40. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	7,9	8,0	8,7	8,8	7,5
Warszawa	3,6	3,9	4,6	5,2	4,6
województwo mazowieckie	7,1	7,4	8,2	8,5	7,6
powiat wołomiński	6,5	6,7	8,1	8,9	8,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Poniżej zaprezentowano procentowy wskaźnik liczby osób bezrobotnych względem liczby osób w wieku produkcyjnych w gminach powiatu wołomińskiego.

Rysunek 6. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych względem liczby osób w wieku produkcyjnych w gminach powiatu wołomińskiego w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dane powiatowego urzędu pracy wskazują, że niewielkim wahaniom, z niewielką tendencją spadkową ulega także liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w mieście, którym przysługiwało prawo do zasiłku z tego tytułu. W stosunku do roku 2012 kiedy liczba ta wynosiła 202, w 2014 r. zmniejszyła się o 26.

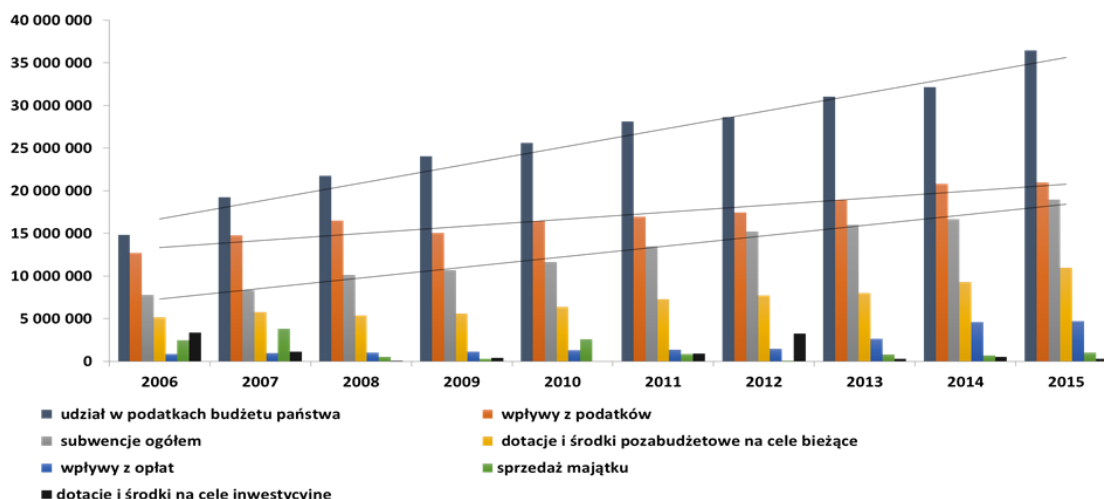
Według danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach, bezrobocie stanowi jeden z podstawowych powodów korzystania z pomocy społecznej. Z informacji zawartych w projekcie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016 - 2021 wynika, że biorąc pod uwagę podział beneficjentów pomocy społecznej w gminie według aktywności zawodowej, w 2014 r. najliczniejszą grupę, bo nieco ponad 31,0% stanowiły osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku (były to 293 osoby). Drugą pod względem liczebności grupą beneficjentów były osoby które nie pracują 21,0% - 198, a także podejmujące zatrudnienie dorywczo 19,0% - 178 osób.

11. Analiza sytuacji finansowej Miasta Marki – zarys

Podstawowym instrumentem zarządzania finansami gminy jest budżet. W ramach realizacji niniejszej strategii, głównym inwestorem będzie Miasto Marki. Dlatego też przedstawiono podstawowe dane i wielkości finansowe będące składowymi budżetu. Obrazują one w zarysie kondycję finansową miasta a zarazem zdolność, do realizacji wydatków inwestycyjnych.

Analiza dochodów Miasta Marki

1. Najważniejszym źródłem dochodów Miasta są wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych. W latach 2006-2015 przeciętne wykonanie tego dochodu wynosiło 24.994.254 zł, co stanowiło 35,4% wszystkich dochodów.
2. W strukturze dochodów najważniejszą kategorię stanowią dochody własne. W latach 2006-2015 wśród dochodów bieżących dochody własne stanowiły średnio 70,9%.
3. Dochody Miasta to niemal wyłącznie dochody bieżące. W latach 2006-2015 dochody bieżące przeciętnie stanowiły 96,3% dochodów ogółem.
4. Dochody bieżące Miasta są w stałym trendzie wzrostowym, a przeciętna dynamika tego wzrostu w latach 2006-2015 wyniosła 9,5%.
5. Niski udział dotacji i środków na cele inwestycyjne, świadczący o słabej efektywności w pozyskiwaniu przez Miasto funduszy unijnych na realizację inwestycji. Przeciętny udział dotacji na inwestycje wyniósł w latach 2006-2015 zaledwie 1,6% dochodów ogółem.
6. Zrealizowano 147,7 mln zł inwestycji, a dotacji pozyskano zaledwie 10 mln zł.

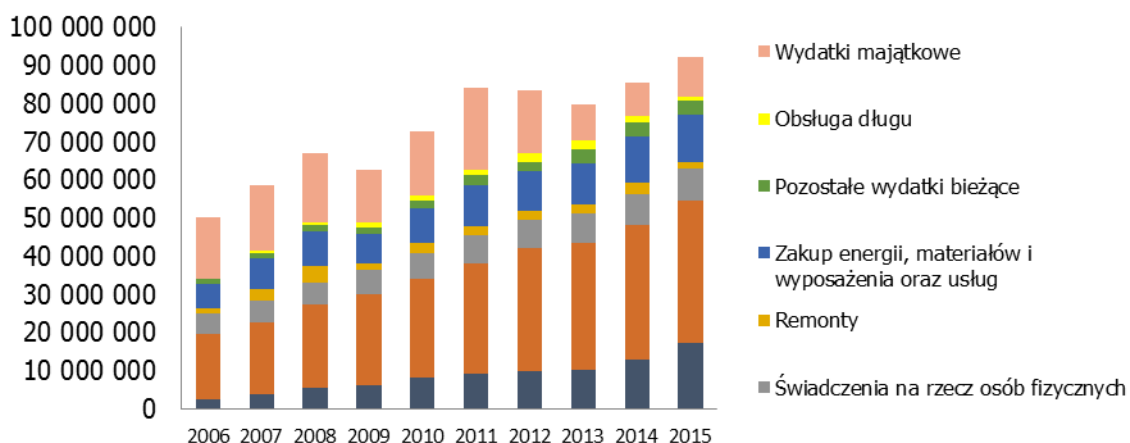

Rysunek 7. Dochody Miasta Marki w latach 2006 - 2015

Źródło: Analiza sytuacji Finansowej Miasta Marki, marzec 2016

Analiza wydatków Miasta Marki

1. Największe środki Miasto przeznacza na oświatę, ze względu na ustawowo powierzone zadania. Przeciętne wykonanie wydatków w dziale 801 Oświata i wychowanie w latach 2006-2015 wyniosło 33.115.483 zł, co stanowiło 45,0% wszystkich wydatków. Środki z subwencji finansowały oświatowe wydatki bieżące na średnim poziomie 45,1% w całym badanym okresie.
2. Średnio co piątą złotówkę przeznaczano na inwestycje,
3. Wydatki bieżące są w stałym trendzie wzrostowym, a przeciętna dynamika wzrostu tych wydatków w latach 2006-2015 wyniosła 10,4%, a więc była wyższa, aniżeli dynamika dochodów bieżących.
4. W strukturze wydatków najważniejszą kategorię stanowią wydatki na wynagrodzenia i składki od nich naliczane. Przeciętnie na ten cel wydatkowano 27.392.558,00 zł rocznie, co daje średni udział ponad 1/3. Jest to typowa wartość dla samorządów w Polsce,
5. Główne kierunki wydatków majątkowych to inwestycje w zakresie oświaty oraz wykupy gruntów pod budowę dróg.

Rysunek 8. Wydatki Miasta Marki w latach 2006 - 2015

Źródło: Analiza sytuacji Finansowej Miasta Marki, marzec 2016

Zadłużenie

Budżet Miasta w latach 2006-2012 zamykał się deficytem, co wymagało pozyskania dodatkowych środków finansowych. Główne źródło przychodów stanowiły obligacje komunalne. Łącznie, w całym badanym okresie, zaciągnięto 80,6 mln zł nowych zobowiązań, spłacono 45,8 mln zł.

Miasto w 2013 r. dokonało restrukturyzacji zadłużenia, przeznaczając przychody na spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Restrukturyzacja miała na celu przesunięcie części wykupu obligacji (a więc zmniejszenie rozchodów) z lat 2014-2018 na lata następne. Miasto, kosztem wyższych płatności odsetkowych, wybrało możliwość dysponowania większymi wolnymi środkami w najbliższych latach. Pozwoliło to w latach 2014-2015 realizować inwestycje bez zaciągania nowych kredytów. Zwiększyło też możliwości inwestycyjne w latach 2016-2018, ale kosztem obniżenia tej zdolności po 2018 r., kiedy do spłaty będą odroczone raty zobowiązań.

12. Położenie na obszarach funkcjonalnych województwa mazowieckiego, w aglomeracji warszawskiej oraz zagospodarowanie przestrzenne

Miasto Marki jest zlokalizowane na terenie dwóch strategicznych obszarów:

- Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (WOF),
- Obszaru Metropolitalnego Warszawy (OMW).

Obecność zarówno w WOF jak i OMW powoduje, że miasto znajduje się w obszarze silnych oddziaływań społeczno-gospodarczo-przestrzennych, które mają wpływ na poziom rozwoju. Są to nie tylko ekonomiczne korzyści dla terenów znajdujących się w sąsiedztwie stolicy, ale również dostępność do szerokorozumianych usług.

Rysunek 9. Warszawski Obszar Funkcjonalny wg rodzaju gmin

Źródło: Strategia ZIT WOF 2014-2020+ (wersja III)

Warszawski Związek Metropolitalny (założenia)

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o związkach metropolitalnych (ustawa metropolitalna)⁷ określana jest jako instrument służący do lepszego zarządzania przestrzenią miast i przyległych do nich gmin. Dotyczy planowania strategicznego określonych w niej obszarów. Wspólne zarządzanie w ramach komunikacji zbiorowej, planowania i zagospodarowania przestrzennego, ochrony środowiska, kanalizacji, zaopatrzenia ludności w gaz, wodę oraz energię elektryczną to korzyści jakie daje określenie danego obszaru metropolią.

Oceny w zakresie funkcjonowania związków metropolitalnych będzie można formułować dopiero po tym, jak zaczną powstawać i funkcjonować metropolie - obecnie

⁷ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o związkach metropolitalnych. (Dz. U. poz. 1890).

brak rozporządzenia delimitacyjnego. Zakłada się jednak, że po utworzeniu Warszawskiego Związku Metropolitalnego, samorzady wchodzące w jego skład (w tym także Miasto Marki), dzięki odpowiednim narzędziom będą się mogły dalej rozwijać i konkurować z innymi ośrodkami miejskimi. Dla przykładu z momentem powstania metropolii stołecznej porozumienie zawierane pomiędzy mareckim samorządem oraz Zarządem Transportu Miejskiego będzie mógł zastąpić jednolity związek komunikacyjny. Niesie to za sobą szanse rozwiązania problemu, który dotyka mieszkańców - ceny biletów na II strefę, ponieważ gminy będą mogły w tej sprawie wystąpić wspólnie. Do zadań związków metropolitalnych należeć będzie również kształtowanie ładu przestrzennego i rozwoju obszaru. Uchwalone na obszarze aglomeracji studium metropolitalne wpłynie korzystnie na spójne zagospodarowanie przestrzeni. Przejęcie przez związek zarządzania gospodarką odpadami czy wspólna promocja pozwoli na zintegrowane zarządzanie w ramach metropolii, co przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców oraz jakości samego obszaru.

Podział statystyczny województwa mazowieckiego (założenia)

Zgodnie z propozycją rządu na terenie województwa mazowieckiego ma obowiązywać podział statystyczny na 2 jednostki NUTS-2. 10 lutego 2016 r. do Eurostatu trafił wniosek o podział Mazowsza na obszar 1 obejmujący Warszawę i powiaty: grodziski, legionowski, nowodworski, miński, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, wołomiński i warszawski zachodni oraz obszar 2 obejmujący resztę Mazowsza.

Zakłada się, że podział zwiększy szansę subregionów, głównie siedleckiego, ostrołęckiego, radomskiego, płockiego i ciechanowskiego na skorzystanie ze środków unijnych w przyszłej perspektywie.

12.1. Aglomeracja warszawska w dokumentach strategicznych

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych 2014-2020+

Dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego opracowano Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych 2014-2020+ (Strategia ZIT WOF). Jest to

dokument, który odpowiada na wyzwania, jakie stawia przed jednostkami samorządu terytorialnego rosnąca rola miejskich obszarów funkcjonalnych w polityce krajowej i Unii Europejskiej. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) są instrumentem umiejscowionym w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Strategia ZIT może być także realizowana przy wsparciu krajowych programów operacyjnych⁸.

Dla uruchomienia instrumentu ZIT na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego, władze poszczególnych gmin, w dniu 21 lutego 2014 r. zawiązały Porozumienie Gmin Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego o współpracy w zakresie realizacji ZIT w perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2014-2020. Obecnie, na podstawie ostatniego Aneksu do Porozumienia z dnia 9 października 2015 r., w skład Porozumienia WOF wchodzi 40 jednostek (łącznie z Warszawą).

Warunki brzegowe dla wsparcia w ramach instrumentu ZIT zawiera Umowa Partnerstwa z dnia 21 maja 2014 r., zawarta pomiędzy Polską a Komisją Europejską, określająca zasady programowania perspektywy finansowej na lata 2014-2020. Potwierdza ona obowiązek przygotowania strategii definiującej zakres wsparcia w ramach instrumentu ZIT dla miejskich obszarów funkcjonalnych, a także wskazuje 3 cele wdrażania tego instrumentu:

- promowanie partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych w miejskich obszarach funkcjonalnych,
- zwiększenie efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie,
- zwiększenie wpływu miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie na kształt i sposób realizacji działań wspieranych na ich obszarze w ramach polityki spójności.

Na zakres przedmiotowy Strategii ZIT WOF wpływ miały uwarunkowania zarówno zewnętrzne jak i wewnętrzne:

⁸Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie 2014-2020

- cele realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce, wskazane w Umowie Partnerstwa,
- potencjalny zakres wsparcia określony w Umowie Partnerstwa (z uwzględnieniem specyfiki województwa mazowieckiego jako regionu lepiej rozwiniętego) oraz w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020,
- wizja wykorzystania instrumentu ZIT przez sygnatariuszy Porozumienia Gmin Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego o współpracy w zakresie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w perspektywie finansowej UE 2014-2020,
- środki przeznaczone przez UE na realizację instrumentu ZIT (w tym podział środków na poszczególne Priorytety Inwestycyjne UE wynikający z zakwalifikowania województwa mazowieckiego do kategorii regionów lepiej rozwiniętych).

W toku prac nad dokumentem, w tym na etapie diagnozy, uwzględniono te dziedziny funkcjonowania WOF, które wpisują się w powyższe uwarunkowania. Dzięki temu zapewniono koncentrację Strategii ZIT WOF na celach i kierunkach działań, mających zagwarantowane współfinansowanie ze środków UE w perspektywie 2014-2020.

Diagnoza WOF skupiła się na analizie obszaru pod kątem społecznym, gospodarczym i przestrzennym i te dziedziny są wsparte poprzez ZIT.

Strategię ZIT WOF skoncentrowano na osiągnięciu trzech głównych celów. Są to:

- zwiększenie dostępności usług publicznych,
- rozwój sieci powiązań gospodarczych,
- poprawa jakości przestrzeni.

Cele te będą realizowane poprzez kierunki działań, w których wskazano przedsięwzięcia ZIT (konkretne projekty), współfinansowane ze środków UE przeznaczonych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014 - 2020 na instrument ZIT. Każdy z wyznaczonych celów strategicznych oraz proponowane kierunki działań istotnie wpływają na rozwój

społeczno-gospodarczy uczestników Porozumienia Gmin Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego, którego członkiem jest Miasto Marki.

W ramach ZIT Miasto Marki będzie mogło realizować projekty w trybie pozakonkursowym oraz konkursowym. Należy podkreślić, że projekty w trybie pozakonkursowym będą realizowane we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, jako projekty zintegrowane. Zatem spójna polityka projektowa będzie korzystnie wpływała na kompleksowe i terytorialne rozwiązywanie problemów w ramach WOF oraz niwelowanie słabych stron obszaru funkcjonalnego.

Strategia Rozwoju Obszaru Metropolitalnego Warszawy

Strategia ZIT WOF jest dokumentem wdrożeniowym dla Strategii Rozwoju Obszaru Metropolitalnego Warszawy. Zatem Miasto Marki aktywnie uczestniczy w realizacji zarówno Strategii ZIT WOF oraz Strategii Rozwoju OMW.

Strategia Rozwoju Obszaru Metropolitalnego Warszawy do 2030 r. obejmuje Warszawę oraz 71 gmin współtworzących Obszar Metropolitalny Warszawy. Wchodzące w skład obszaru jednostki samorządu terytorialnego zdefiniowały potrzeby wszystkich należących do OMW jednostek, określiły wspólną wizję oraz wypracowały kierunki rozwoju całego obszaru.

Wizja rozwoju OMW została sformułowana w następujący sposób: „Obszar Metropolitalny Warszawy to inspirujące, wibrujące energią europejskie centrum rozwoju, gdzie harmonijnie łączą się wysoka jakość życia i doskonałe warunki biznesowe, tworzone w oparciu o kreatywność mieszkańców, potencjał współpracy i nowe technologie”. Urzeczywistnieniu wizji ma służyć określony w dokumencie zbiór kierunków rozwojowych, do którego należą m. in.:

- wzmacnianie rangi OMW w skali europejskiej oraz pogłębianiu współpracy pomiędzy członkami OMW,
- zapewnienie mieszkańcom OMW pełnej mobilności zewnętrznej i wewnętrznej poprzez integrację sieci transportu zbiorowego,

- utworzenie nowoczesnej przestrzeni metropolitalnej poprzez kompleksowe działania planistyczne, uwzględniające estetykę, użyteczność przestrzeni i głos mieszkańców w zagospodarowaniu przestrzennym,
- zapewnienie mieszkańcom szerokiego dostępu do zasobów kultury i przyrody,
- wzmocnienie OMW jako bieguna wzrostu gospodarczego,
- podnoszenie jakości kapitału społecznego i ludzkiego OMW jako podstawowego warunku do realizacji pozostałych celów.

12.2. Miasto Marki na tle Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego

Analiza obszaru Miasta Marki pod kątem społecznym, gospodarczym i przestrzennym nakreśla możliwości wsparcia poprzez ZIT. Na tle Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasto Marki cechuje w szczególności:

- słabo wykształcona tożsamość metropolitalna (niewystarczająco rozwinięta dostępność w miejscach publicznych elektronicznych czytników informacji w tym skierowanych do osób niepełnosprawnych oraz turystów),
- relatywnie niski stopień zdigitalizowania urzędowych zasobów informacji - funkcjonuje elektroniczna baza danych w podstawowych obszarach działalności, brak elektronicznej informacji o wycenie gruntów,
- sprawnie funkcjonujący elektroniczny dziennik i szkolna biblioteka, liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach przypadająca na 1 komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu wynosi ok. 20 uczniów,
- rozwarstwienie społeczne i zagrożenie części społeczności wykluczeniem zawodowym, a w konsekwencji także społecznym (nieodpowiednie dostosowanie podaży usług do potrzeb i wymogów rynku pracy),
- niekorzystne trendy demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa - istniejąca obecnie infrastruktura, w tym usługi oferowane przez sektor publiczny, nie są w stanie zapewnić odpowiedniego wsparcia,
- średni poziom zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie dostępności opieki zdrowotnej (specjalistycznej),
- ograniczony dostęp do usług opiekuńczych nad dziećmi w wieku do lat 3,
- brak terenów pod działalność gospodarczą,

- nieodpowiednia na potrzeby rynku pracy dostępność kadr z wykształceniem zawodowym i technicznym (niedostosowanie kształcenia młodzieży i szkolenia osób dorosłych do potrzeb rynku pracy),
- niedobór działań w zakresie wspierania rozwoju postaw przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży,
- niewydolne powiązania transportowe w zakresie dróg i komunikacji publicznej (brak parkingów „Parkuj i Jedź” (P+R), ograniczona dostępność dróg rowerowych),
- problem z małą retencją,
- wysoki poziom emisji zanieczyszczeń do środowiska - zanieczyszczenie powietrza spowodowane nadmiernym ruchem drogowym,
- niekorzystny klimat akustyczny, powodowany głównie przez hałas komunikacyjny,
- problemy dotyczące emisyjności gospodarki (niedostateczne działania w zakresie termomodernizacji oraz wymiany publicznego systemu oświetlenia na bardziej ekologiczny),
- niedostateczne działania w zakresie wzrostu udziału energii produkowanej z odnawialnych źródeł energii (OZE),
- część obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymaga pilnej interwencji,
- nieefektywne wykorzystanie i niewystarczające spopularyzowanie zasobów instytucji kultury.

12.3. Przeznaczenie terenów oraz sytuacja planistyczna - zarys

Powierzchnia Miasta Marki w około 95% pokryta jest obowiązującymi Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP). Obszar ten zawiera się w 18 oddzielnych opracowaniach, uchwalonych na przestrzeni ostatnich 12 lat. Około 5% powierzchni miasta stanowią tereny nie objęte MPZP, zlokalizowane w trzech rejonach miasta. W części zurbanizowanej znajdują się w rejonie ul. Leśnej oraz ul. Piotrówka. Pozostałe tereny nieobjęte opracowaniami planistycznymi zlokalizowane są we wschodniej i zachodniej części gminy. Część wschodnia obejmuje lasy ochronne wraz z drogą ekspresową S8, część zachodnia zawiera tereny rolne z projektowanym

przedłużeniem Trasy Mostu Północnego z obszaru miasta stołecznego Warszawy. Na obszarze zachodnim przewidywano również lokalizację miejskiej oczyszczalni ścieków, z której zrezygnowano wobec decyzji władz miasta o podłączeniu systemu kanalizacyjnego Marek do systemu warszawskiego.

Plany oparte są na wcześniejszej koncepcji zagospodarowania całego obszaru miasta, dlatego spójne są pod względem zasady zabudowy, zagospodarowania i przeznaczeń terenów. Jednocześnie stanowią kontynuację starych zamierzeń urbanistycznych, sięgających wiele lat wstecz. Wcześniej podjęte decyzje rzutują na zakres obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego, w których można wskazać na 17 głównych przeznaczeń terenów.

W skład nich wchodzi:

- tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej ekstensywnej,
- tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej,
- tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej z dopuszczeniem budownictwa wielorodzinnego,
- tereny usług o powierzchni użytkowej powyżej 1.000 m²,
- tereny zabudowy usługowej, handlowej i administracyjnej związanej z funkcjonowaniem miasta,
- tereny zabudowy przemysłowo-technicznej,
- tereny usług kościoła,
- tereny usługowe,
- tereny usług oświaty,
- tereny usług sportu,
- tereny zieleni miejskiej,
- tereny lasów,
- tereny ogródków działkowych,
- tereny cmentarzy czynnych,
- tereny specjalne,
- tereny wód powierzchniowych-jeziora,
- tereny komunikacji samochodowej.

Przedstawione przeznaczenia terenów tworzą dość klarowną strukturę przestrzenną miasta, gdzie można wyznaczyć kilka większych jednostek funkcjonalnych (urbanistycznych). Do głównych można zaliczyć:

- wydzielone kompleksy leśne podlegające ochronie w zachodniej i wschodniej części miasta, będące częścią większych kompleksów leśnych zlokalizowanych w gminach sąsiednich,
- strefę usług okołomiejskich zlokalizowaną wzdłuż Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego ujmującą podział na rejon Marek Pustelnika wraz ze Strugą,
- strefę koncentracji dużych obiektów handlowych w obszarze skrzyżowań dróg krajowych w południowej części Marek, przy granicy z Warszawą i Ząbkami,
- strefę usługowo-przemysłową, zlokalizowaną na obszarze dzielącym rejon Marek i Pustelnika, po zachodniej stronie Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego,
- strefę zabudowy wielorodzinnej zlokalizowaną w centralnej części miasta (rejon urzędu miasta),
- pozostałe tereny przeznaczone pod zabudowę jednorodziną (na obrzeżach jednorodziną ekstensywną), z niewielkim udziałem rekreacji i sportu.

Przeznaczenie terenów zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa wynika z ustaleń planów zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku ich braku z decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Dokumentem nadrzędnym wiążącym przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego.

Szczegółowe zagadnienia dotyczące stanu zagospodarowania przestrzennego i sytuacji planistycznej zawarte są w analizie zmian zagospodarowania przestrzennego gminy.

Część terenów przeznaczona pod zainwestowanie jest aktualnie obszarami niezabudowanymi. Przedstawiona sytuacja ulega dynamicznym zmianom, wynikającym z rozwoju zabudowy spowodowanej napływem nowej ludności z sąsiedniej Warszawy (tereny te są sukcesywnie zabudowywane i zagospodarowane), mimo objęcia praktycznie całego obszaru miasta planami zagospodarowania przestrzennego.

Sytuacja ta spowodowana jest częstymi zmianami przepisów prawa planistycznego oraz jego elastycznością i mnogością interpretacyjną. Warunkuje to zakres, wskaźniki i parametry prawa miejscowego. Finalnie, mimo objęcia planami

zagospodarowania prawie całego miasta, brakuje narzędzi prawnych i administracyjnych w zakresie egzekwowania ustaleń przedmiotowych planów.

13. Obszary problemowe Miasta Marki

Rozwój jednostki osadniczej to proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb mieszkańców zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Przeprowadzona diagnoza stanu aktualnego Miasta Marki nakreśliła szereg wniosków i rekomendacji w zakresie problemów, które w istotny sposób wpływają na jego koniunkturę i rozwój. Poniżej wskazano główne, zaobserwowane negatywne aspekty.

13.1. Środowisko przyrodnicze

Dużym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego Miasta Marki jest emisja pyłów i gazów spalinowych oraz hałas i wibracja pochodzące z tych źródeł. Udział w zanieczyszczaniu środowiska mają także zagrożenia komunalne, głównie emisja zanieczyszczeń ze źródeł grzewczych i powstających odpadów. Zagrożenie stanowi także presja wywierana przez aglomerację warszawską, oraz zamierzone działania człowieka (dewastacje) a także bezmyślność i niski poziom świadomości ekologicznej. Ponadto na terenie miasta występują i mogą wystąpić nadzwyczajne zagrożenia środowiska a także klęski żywiołowe (podtopienia, pożary).

13.2. Dziedzictwo kulturowe

Marki posiadają nieliczne, jednak atrakcyjne zasoby dziedzictwa kulturowego. Podstawowe obszary problemowe w tym zakresie to:

- stan techniczny zabytków,
- niewystarczające wykorzystanie dorobku kultury zarówno w postaci nieruchomości, jak i kultury niematerialnej np. wykreowanie rozpoznawalnego symbolu Marek.

Zasoby dziedzictwa kulturowego Miasta Marki wymagają procesu rewitalizacji.

13.3. Sport, wypoczynek, turystyka i rekreacja

Miasto Marki posiada stosunkowo dobrze rozwiniętą infrastrukturę sportowo-rekreacyjną (obiekty sportowe, place zabaw, szlaki rowerowe), która wraz z walorami przyrodniczo-krajobrazowymi stanowi szansę dla rozwoju turystyki. Sprzyja temu występujący na terenie miasta duży kompleks obszarów leśnych czy zbiorniki wodne o możliwym do wykorzystania potencjale w zakresie wypoczynku i rekreacji. Miasto może realizować potrzeby w zakresie niezbędnego dla mieszkańców wypoczynku codziennego, weekendowego a nawet biznesowego.

Według informacji Mareckich Inwestycji Miejskich Sp. z o.o., Stadion Miejski przy ul. Wspólnej 12 okazuje się być obiektem niewystarczającym dla potrzeb Akademii Piłkarskiej Marcovia-Marki. Hala sportowa nie spełnia standardów, brakuje boiska ze sztuczną nawierzchnią, boisko boczne z uwagi na bardzo duże obłożenie ulega zniszczeniu i wymaga corocznej renowacji i związanych z tym dużych nakładów finansowych, obiekt zaplecza - szatnie, natryski zaczynają być niewystarczające. Zarządca wskazuje konieczność modernizacji obiektów w szczególności konieczność utworzenia boiska ze sztuczną nawierzchnią, ewentualnej rozbudowy części sanitarnej budynku oraz rozbudowy sali gimnastycznej.

Zidentyfikowano następujące obszary problemowe:

- niewystarczające wykorzystanie istniejącej infrastruktury w zakresie wypoczynku, turystyki i rekreacji,
- niewystarczająca jakość usług oraz niedostateczna liczba atrakcyjnych ofert, rosnące potrzeby w zakresie zapotrzebowania w dziedzinie sportu, wypoczynku, turystyki i rekreacji (zwiększająca się liczba mieszkańców), obiekty przy ul. Wspólnej 12 (Stadion Miejski).

13.4. Infrastruktura transportowa i techniczna

Centrum życia zawodowego, jak i nauki (na poziomie edukacji ponadgimnazjalnej i wyższej) mieszkańców Marek, znajduje się w pobliskiej Warszawie, co w istotny sposób przekłada się na uwarunkowania komunikacyjne i znaczne nagromadzenie ruchu w godzinach szczytu. Ruch źródłowo docelowy z Marek i ruch tranzytowy kumulują się,

a drogi prowadzące do Warszawy tracą swoją przepustowość, przez co wydłuża się czas przejazdu, zwiększa się zużycie paliwa, podnoszą się koszty transportu oraz pogarszają się warunki środowiska. Jest to bez wątpienia zjawisko negatywne i wymaga działań naprawczych.

Postępująca urbanizacja oraz wzrost liczby ludności powodują konieczność rozwoju komunikacji miejskiej. Położenie blisko Warszawy, jak i zatłoczenie dróg, rodzi potrzebę innych alternatywnych rozwiązań w zakresie środków transportu (np. transport niskoemisyjny). W mieście widoczny jest deficyt miejsc parkingowych. W niektórych częściach miasta występują wskazywane przez mieszkańców potrzeby przewozowe, które trudno zaspokoić przy pomocy komunikacji autobusowej, zarówno w relacjach do Warszawy, jak i w zakresie komunikacji wewnętrznej.

Intensywna polityka miasta ostatnich lat zmierzająca do sukcesywnej poprawy parametrów infrastruktury komunalnej, rozwiązała w większości problem w zakresie kanalizacji sanitarnej i wodociągów.

Wskaźniki dotyczące zarówno infrastruktury komunalnej, a także gazowej i elektroenergetycznej wskazują na stosunkowo wysokie nasycenie, odpowiadające potrzebom mieszkańców i działających w mieście podmiotów gospodarczych. Zaniedbania w czasie intensywnej urbanizacji miasta w zakresie kanalizacji deszczowej, wymuszają konieczność podejmowania dalszych działań w tym zakresie.

Podstawowe obszary problemowe w zakresie infrastruktury drogowej i technicznej to:

- ograniczona dostępność komunikacyjna wewnętrzna i zewnętrzna,
- niewystarczająca konkurencyjność komunikacji publicznej względem transportu indywidualnego,
- nieuregulowane stany prawne nieruchomości,
- stan urządzeń melioracyjnych oraz postępująca urbanizacja i problemy z tym związane (podtopienia),
- niewydolna infrastruktura transportowa,
- obciążenie bardzo dużymi potokami ruchu drogi krajowej nr 8,
- niewystarczający poziom zintegrowania różnych środków transportu niskoemisyjnego (ścieżki rowerowe, parkingi dla rowerów),
- niska skuteczność działań w zakresie gospodarki niskoemisyjnej,
- nieodpowiedni stan istniejących dróg, chodników i oświetlenia.

Analizując obszary problemowe w zakresie infrastruktury drogowej i technicznej należy stwierdzić, że zakres inwestycji, jakie muszą być przeprowadzone w najbliższym czasie w Markach jest dość znaczny. Sieć drogowa nie zaspokaja potrzeb mieszkańców i dodatkowo nie jest w stanie obsłużyć intensywnego ruchu, a prowadzone od lat działania modernizacji, rozbudowy i budowy infrastruktury drogowej, ciągle nie są wystarczające. Miasto nie posiada także wystarczającej liczby miejsc parkingowych.

Infrastruktura techniczna Miasta Marki wymaga dalszej, ekonomicznie uzasadnionej rozbudowy. Infrastruktura ta winna być utrzymywana na poziomie umożliwiającym rozwój.

W ramach redukcji emisji gazów cieplarnianych, zużycia energii finalnej jak i zwiększenia udziału energii odnawialnej, istnieje konieczność prowadzenia działań w kierunku budowy gospodarki niskoemisyjnej.

13.5. Infrastruktura społeczna

Miasto Marki w ostatnich latach stało się obszarem intensywnego rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Z roku na rok systematycznie rosła liczba mieszkańców i to we wszystkich kategoriach demograficznych. Zwiększenie liczby ludności wynikało nie tylko z dodatniego przyrostu naturalnego, ale i ze zwiększającej się liczby mieszkańców napływowych. Taki stan rzeczy z jednej strony determinuje rozwój, z drugiej zaś, niesie ze sobą szereg koniecznych do realizacji zadań infrastrukturalnych. Dotyczą one nie tylko zaspokajania potrzeb w zakresie infrastruktury transportowej czy technicznej, ale także szeroko rozumianej infrastruktury społecznej (opieka zdrowotna, oświata, kultura). Zaobserwowano różnicę demograficzną pomiędzy mieszkańcami Marek. Napływający intensywnie do miasta nowi mieszkańcy (są to przeważnie ludzie młodzi) nie integrują się z nie zawsze ich akceptującymi autochtonicznymi mieszkańcami miasta. Skutkuje to brakiem więzi społecznej i nie sprzyja integracji. Istotnym jest także rozróżnienie na „mieszkańców faktycznych”, czyli osoby mieszkające w mieście i mieszkańców „statystycznych”, zameldowanych w Markach. Osoby mieszkające na terenie miasta, ale zameldowane na terenie innej

gminy, częścią płaconych podatków PIT zasilają inną jednostkę, podczas gdy korzystają z infrastruktury w miejscu faktycznego zamieszkania.

W mieście występuje problem wykorzystania istniejących obiektów użyteczności publicznej. Dla przykładu zmodernizowany i częściowo wyremontowany w latach 2008-2009 budynek Mareckiego Ośrodka Kultury posiada wiele walorów estetycznych i jest reprezentacyjnym i pięknym zabytkiem. Jednakże jego powierzchnia nie jest wystarczająca do prowadzenia potrzebnych zajęć i imprez kulturalnych. Zabytek zlokalizowany jest w centrum miasta, na niewielkiej działce gruntu, niezapewniającej odpowiedniego dla tego typu placówki zaplecza parkingowego.

Oferta społeczna (kulturalno-rozrywkowa, oświatowa, zdrowotna, itd.) pomimo licznych działań w tym kierunku, z racji aspektów demograficznych (starzejące się społeczeństwo, migracje), w odbiorze mieszkańców wydaje się być niewystarczająco rozwinięta. Powoduje to konieczność korzystania z tego typu usług w Warszawie, co jest czynnikiem niekorzystnym i w konsekwencji prowadzi do braku mechanizmów umożliwiających zwiększenie poziomu utożsamiania się mieszkańców ze swoim miastem. Podstawowe obszary problemowe związane z ofertą społeczną to:

- niewystarczające zasoby w zakresie budynków użyteczności publicznej, w szczególności budynków oświaty, Mareckiego Ośrodka Kultury, Urzędu Miasta,
- niski poziom integracji jak i słabe więzi społeczne mieszkańców,
- zaspokajanie potrzeb kulturowych mieszkańców w różnym wieku (30+, 40+ i 50+),
- niewiele miejsc integracji społecznej,
- niewystarczający system informowania mieszkańców.

13.6. Mieszkalnictwo i przeznaczenie terenów

Budynki mieszkalne z zasobu miasta wybudowane przed 1930 r. i przed 1960 r. wymagają wykonania izolacji poziomych i pionowych fundamentów, odgrzybienia, opasek odwadniających, napraw elewacji, częściowej wymiany stolarki okiennej i drzwiowej, wymiany instalacji elektrycznej. Część budynków wymaga docieplenia i modernizacji a także wyposażenia w niezbędne instalacje wodno-kanalizacyjne. Wszystkie budynki mieszkalne wymagają wykonywania stałych prac naprawczych i konserwacyjnych, a także wykonania infrastruktury towarzyszącej

tj. ciągów pieszych i jezdnych, altanek śmietnikowych czy remontów komórek gospodarczych.

Budynki stanowiące mieszkaniowy zasób miasta zamieszkują głównie grupy osób, które nastawione są na korzystanie ze wsparcia pomocy społecznej, w szczególności osób bezrobotnych, matek samotnie wychowujących dzieci. W roku 2014, dodatki wypłacone w zasobie miasta stanowiły 61,5% wypłaconych dodatków mieszkaniowych.

Z informacji pozyskanych od administratora mieszkaniowego zasobu miasta, Zakładu Usług Komunalnych wynika, że ze względu na sytuację ekonomiczną, grupy zagrożone marginalizacją zamieszkują najczęściej zdegradowane obszary miasta (obszar zabudowy komunalnej). Mieszkańcy wskazywanych obszarów nie są w stanie samodzielnie zapewnić sobie wyższego poziomu życia, co wymaga podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych w sferze społecznej, gospodarczej i mieszkalnictwa komunalnego.

Stan ładu przestrzennego na obszarze Marek odzwierciedla przejściową fazę urbanizacji, gdzie obszary położone obok dużego miasta (Warszawy), jakimi są Marki, Pustelnik i Struga stopniowo przekształcają się w jeden organizm miejski. Aktualna rozproszona zabudowa osiedli przekształca się w obszar zwartej zabudowy, gdzie główną oś miasta stanowi Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego. W dokumentach planistycznych układ dróg dojazdowych kształtowany jest jako lokalne układy równoległe i obwodowe, w stosunku do głównej osi komunikacyjnej. Układ stanowi jeden świadomie zaplanowany, hierarchiczny układ tranzytowych i miejskich ulic, klasy ekspresowej, głównej ruchu przyspieszonego, dróg zbiorczych, lokalnych i dojazdowych. Na szczególną uwagę zasługuje Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Aktualne w dokumentach planistycznych zaliczana jest do klasy głównej. Jednak ze względu na charakter w tkance miasta postuluje się docelowo obniżenie jej klasy i zaliczenie jako drogi zbiorczej.

Przy rozwoju zabudowy oraz kreowaniu układu drogowego, elementem negatywnie wpływającym są obszary wąskich działek rolniczych (układ agrarny) a także niekorzystny układ działek.

W zakresie przestrzeni publicznej Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego nie wyznacza i nie tworzy miejskiego centrum. W układzie przestrzennym aleja dominuje jako tranzytowa trasa komunikacyjna odseparowana od struktury miasta, tworząc barierę

funkcjonalną i przestrzenną. Negatywny wpływ na wizerunek ulicy a także całego miasta mają umieszczane na posesjach (nieruchomościach) reklamy.

Występujące w mieście nieużytki oraz tereny zdegradowane, są potencjalnymi obszarami pod rozwój nowej zabudowy oraz poszerzenie bazy turystyczno–rekreacyjnej. Tereny te, ze względu na swoje centralne położenie stanowią strategiczne zaplecze dla przyszłego rozwoju miasta. Wymagają jednak rewitalizacji, ponieważ są zaniedbane oraz „zużyte”. Należy tutaj wskazać między innymi zlokalizowane na terenie miasta składowisko odpadów komunalnych potocznie zwane „Zwałką”, które stanowi ok. 3 ha teren do zagospodarowania.

Obszary problemowe związane z mieszkalnictwem i rozwojem terenów to:

- nieodpowiedni stan (mankamenty, zaniedbania techniczne, zużycie) budynków tworzących mieszkaniowy zasób miasta,
- dostęp do infrastruktury komunalnej oraz wyposażenie w podstawowe media budynków i lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu,
- potrzeba rewitalizacji mieszkaniowego zasobu miasta, w szczególności w obszarach ulic Słowackiego, Barskiej, Fabrycznej, Jasnej, a także na środkowym odcinku Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego,
- Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego nie wyznacza i nie tworzy miejskiego centrum,
- potrzeba rewitalizacji terenów zaniedbanych i o niekorzystnej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w szczególności terenów poeksploatacyjnych,
- gospodarka przestrzenną zarówno wolną, jak i już zagospodarowaną nastawiona na wyłącznie ilościowy rozwój mieszkalnictwa, zaniedbania w kierunku rozwoju jakościowego, jak i przestrzeni publicznej,
- chaos reklamowy.

13.7. Sfera gospodarcza

Dogodne położenie miasta w bezpośrednim oddziaływaniu warszawskiej metropolii i dobre z nią skomunikowanie sprawia, że Marki stanowią doskonałą bazę rozwoju firm i przedsięwzięć gospodarczych. Wśród podmiotów gospodarczych dominują jednostki zaliczające się do prywatnego sektora własności z licznie reprezentowaną indywidualną działalnością gospodarczą mieszkańców.

Potencjał rozwoju w zakresie gospodarczej tkwi przede wszystkim w przygotowaniu terenów inwestycyjnych. W Mieście Marki jest to istotnie ograniczone (braku terenów). Inne możliwości rozwojowe znajdują bezpośrednie odbicie w przychylnym klimacie dla biznesu, licznych spotkaniach z przedsiębiorcami, szkoleniach i dyskusjach, które odbywają się na terenie miasta.

Główne obszary problemowe związane ze sferą gospodarczą to:

- brak wolnych terenów inwestycyjnych,
- niefunkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni.

CZEŚĆ ANALITYCZNA

1. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z podstawowych metod analizy strategicznej. Nazwa metody jest akronimem angielskich słów strengths (mocne strony), weaknesses (słabe strony), opportunities (szanse potencjalne lub zaistniałe w otoczeniu), threats (zagrożenia prawdopodobne lub istniejące w otoczeniu). Celem analizy jest wskazanie z jednej strony potencjału rozwojowego jednostki, z drugiej zaś, ukazanie obszarów niedomagań i opóźnień w tym zakresie (wskazują je słabe strony). Pozwala to na określenie problemów do rozwiązania.

Tabela 41. Analiza SWOT

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój gospodarczy kraju 2. Rozwój obszaru metropolitalnego 3. Powiązania komunikacyjno-drogowe z miastem stołecznym Warszawa 4. Prowadzone inwestycje drogowe (obwodnica S8) 5. Korzystne pod względem demograficznym prognozy wzrostu liczby mieszkańców dla powiatu wołomińskiego 6. Dostępność dużego rynku zbytu- aglomeracji warszawskiej 7. Perspektywa UE jako źródło finansowania inwestycji, w szczególności Zintegrowane Inwestycje Terytorialne WOF 8. Nowe ramy prawne umożliwiające rozwój terenów zdegradowanych i zdewastowanych (ustawa o rewitalizacji) 9. Wykorzystanie innowacji do rozwoju sektora prywatnego 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zasady i warunki wydatkowania środków UE 2. Mało skuteczna polityka państwa w zakresie przeciwdziałania bezrobociu 3. Niewystarczający poziom współpracy gmin aglomeracji warszawskiej w zakresie rozwiązywania problemów lokalnych (rozwój innych części aglomeracji) 4. Transfer do samorządów coraz większej odpowiedzialności - zlecenie większej liczby zadań powodujących wzrost wydatków gmin 5. Niekorzystne trendy demograficzne kraju, starzenie się społeczności, spadek liczby ludności 6. Wzrost odsetka mieszkańców (rezydentów) niezameldowanych, którzy nie „odprowadzają” podatków do budżetu Miasta Marki

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Spójny zespół powiązań z jednostkami osadniczymi regionu (aglomeracja, obszar metropolitalny) 2. Bliskość Warszawy 3. Komplementarność funkcji miasta względem funkcji stolicy 4. Walory środowiskowe ważne z punktu widzenia turystyki, rekreacji i wypoczynku 5. Stosunkowo korzystna sytuacja w aspekcie procesów demograficznych (wzrost liczby mieszkańców, jako dodatkowe źródło dochodów miasta) 6. Dostępność usług medycznych w ramach istniejącej lokalnej podstawowej bazy materialnej i kadrowej 7. Dostępność usług medycznych w stolicy, w tym usług specjalistycznych 8. Aktywność społeczna mieszkańców 9. Budżet obywatelski 10. Przyjazna administracja samorządowa (e-usługi) 11. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w mieście 12. Rozwinięty sektor usług 13. Wysoki poziom aktywności ekonomicznej ludności, w tym przedsiębiorczości indywidualnej 14. Zróżnicowany branżowo profil lokalnych przedsiębiorstw 15. Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw 16. Instytucje wspierające biznes 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bliskość Warszawy i wiążąca się z tym konkurencyjność (np. dla lokalnych firm ze strony warszawskiego i aglomeracyjnego rynku pracy, handlu, usług) 2. Niekorzystny kształt - miasto rozciąga się kilka kilometrów wzdłuż przebiegającej drogi krajowej S8 3. Zanieczyszczenie środowiska (m.in. kotłownie indywidualne, wzmożony ruch samochodowy) 4. Starzenie się społeczeństwa oraz zapotrzebowanie na opiekę senioralną 5. Utrata dochodów z PIT od mieszkańców zameldowanych poza Markami 6. Wysoki odsetek gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej 7. Duży popyt na pomoc społeczną (najemcy mieszkaniowego zasobu miasta) 8. Bezpieczeństwo na drogach 9. Brak wolnych terenów inwestycyjnych 10. Niedostateczna liczba miejsc w żłobkach 11. Brak infrastruktury oświatowej w zakresie kształcenia gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego spełniającej standardy nowoczesnej edukacji 12. Wymagająca doinwestowania oraz rozbudowy infrastruktura oświatowa oraz sportowa w celu dostosowania do dynamicznie rosnących potrzeb 13. Niski wskaźnik organizacji pozarządowych na 1.000 ludności 14. Podział społeczności lokalnej na mieszkańców i rezydentów, jako

<p>17. Czynne zaangażowanie miasta we wzrost potencjału gospodarczego</p> <p>18. Wysoka liczba osób pracujących</p> <p>19. Rozbudowana infrastruktura wodociągowa i kanalizacja (sanitarna)</p> <p>20. Korzystne ceny nieruchomości (niskie) dla potencjalnych inwestorów oraz mieszkańców</p> <p>21. Wysoki procent pokrycia miasta planami zagospodarowania przestrzennego</p> <p>22. Intensywnie rozwijające się budownictwo mieszkaniowe</p> <p>23. Historia (rodziny Briggsów) oraz obiekty zabytkowe tworzące tożsamość kulturową miasta</p> <p>24. Istniejące podstawy bazy materialnej oraz kadry w zakresie kultury, sportu, wypoczynku</p> <p>25. Stabilne i dające możliwość na wniesienie wkładu własnego dla projektów inwestycyjnych dochody miasta</p>	<p>element izolacji społecznej</p> <p>15. Niewystarczający stopień zagospodarowania wód opadowych i deszczowych występujący w niektórych częściach miasta</p> <p>16. Brak „wyprzedzającego” uzbrojenia w media na terenach nowo zabudowywanych</p> <p>17. Zła jakość dróg, chodników, oświetlenia</p> <p>18. Deficyt miejsc parkingowych</p> <p>19. Niewystarczające tempo rozwoju dróg lokalnych do postępującej urbanizacji</p> <p>20. Brak wewnętrznej komunikacji miejskiej</p> <p>21. Niski poziom estetyki zabudowy miasta - chaos reklamowy</p> <p>22. Brak założeń przebudowy i zagospodarowania miasta z uwzględnieniem przebiegającej przez środek drogi (obecnie krajowej) po uruchomieniu obwodnicy (2017 r.)</p> <p>23. Brak „centrum miasta”</p> <p>24. Zdegradowane, zaniedbane i wymagające kompleksowej rewitalizacji obszary obejmujące w szczególności przestrzeń miejską i tereny postindustrialne, przemysłowe, wydobywcze oraz składowe</p> <p>25. Niedostatek komunalnych zasobów mieszkaniowych</p> <p>26. Zły stan techniczny budynków komunalnych (zabytków)</p> <p>27. Niewystarczające zasoby i stan w zakresie budynków użyteczności publicznej w szczególności budynków: Ośrodka Pomocy Społecznej, oświaty, Mareckiego Ośrodka Kultury, Urzędu Miasta</p> <p>28. Niedostateczne zaspokajanie potrzeb</p>
---	---

	<p>w zakresie infrastruktury dla sportu, rekreacji np. ścieżki rowerowe, trasy spacerowo rekreacyjne itp.</p> <p>29. Niepełne wykorzystanie potencjału w zakresie bazy konferencyjno-hotelowej</p> <p>30. Niedostateczna oferta rozrywkowa, kulturalna, rekreacyjna dla mieszkańców szczególnie dla Markowian 30+, 40+, 50+</p> <p>31. Bariery architektoniczne w obiektach użyteczności publicznej</p> <p>32. Dezintegracja (rozbicie) terenu miasta przez drogę krajową nr 8 i rzeki Długą oraz Strugę</p>
--	--

2. Wizja i misja Miasta Marki

Wizja to powstały na podstawie analiz obraz przyszłości organizacji. Inaczej, to zestaw dążeń i aspiracji związanych z działalnością organizacji, a także wyobrażenie przyszłości. Wizja powinna przedstawiać możliwe do osiągnięcia wyniki. Jest rozwinięciem misji w dalszą przyszłość.

Misja organizacji spełnia dwie funkcje: wewnętrzną - chodzi o to, żeby ludzie mieli świadomość sensu ich działania i zewnętrzną, aby budować obraz organizacji w otoczeniu. Misja jest swego rodzaju credo, wyrazem wartości, które przyświecają działalności organizacji. Musi określać w jaki sposób organizacja chce służyć otoczeniu. Musi zawierać ogólnie, ale wyraźnie sformułowane operacyjne cele. Powinna obejmować zasadnicze założenia dotyczące strategii i polityki organizacji. Wszystko to powinno być zakotwiczone w wartościach leżących u podstaw kultury danej organizacji.

Wizja Miasta Marki:

Marki to wiodące miasto w województwie mazowieckim, atrakcyjne inwestycyjnie z uporządkowaną infrastrukturą techniczną, będące interesującym miejscem zamieszkania, pracy i wypoczynku dla ludzi aktywnych.

Misja Miasta Marki:

Misją Miasta Marki jest stworzenie środowiska przyjaznego mieszkańcom i przedsiębiorcom oraz podniesienie poziomu ich życia przez zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju.

3. Cele i charakterystyka obszarów rozwojowych

Proces zrównoważonego i harmonijnego rozwoju jednostki samorządu terytorialnego wymaga umiejętności rozpoznawania zagrożeń, zapobiegania im, eliminacji dysproporcji w życiu społecznym i gospodarczym oraz zaspokajania stale rosnących potrzeb. Możliwe jest to wówczas, gdy zarządzanie wynika ze sformułowanego uprzednio planu strategicznego, określającego cele, programy i zadania. Strategiczny plan działania winien obejmować cele główne, zwane także strategicznymi, cele szczegółowe - operacyjne, oraz kierunki interwencji.

Cele główne (strategiczne) powinny dostarczać odpowiedzi na pytania, jaki jest oczekiwany efekt końcowy realizacji. Mają charakter długoterminowy, a ich osiągnięcie nie jest możliwe poprzez realizację pojedynczych działań. Cele główne przybliżają ich realizację. Powinny być odpowiednie do zidentyfikowanych problemów, a mianowicie dotyczyć modyfikacji lub zmiany sytuacji niepożądanych na pożądane, utrzymania sytuacji aktualnych ocenianych jako pozytywne albo dalszego ich ulepszania.

Cele szczegółowe dotyczą modyfikacji lub zmiany wybranych aspektów, problemów, zjawisk lub stanów, co przyczynia się do osiągnięcia celów głównych.

Kierunki interwencji obejmują proponowane, ramowe przedsięwzięcia, rozumiane jako ogólne określenie projektów lub działań podjętych w konkretnym celu, a także zamysłu, którego wynikiem są określone działania.

Cele główne muszą zapewnić maksymalną efektywność gospodarczą, możliwie najwyższy poziom warunków bytowych i konsumpcji oraz takie użytkowanie zasobów, aby zapewnić ciągłość istnienia jednostki. Podporządkowane im cele szczegółowe (operacyjne), wskazywać sposoby osiągnięcia celów głównych, a kierunki rozwoju, naznaczać zadania i przedsięwzięcia inwestycyjne.

Wyodrębnione kierunki interwencji, czyli przykładowe działania do zrealizowania, należy traktować jako propozycje, otwarte listy przedsięwzięć w danym zakresie, określające jedynie ogólne ramy koncentracji aktywności wspólnoty w perspektywie długofalowej. Strategia nie nazywa konkretnych działań realizacyjnych, ponieważ rzeczywistość społeczna i gospodarcza jest wysoce dynamiczna.

Na podstawie zebranego materiału faktograficznego obejmującego statystyki, dane urzędów i instytucji, a także przeprowadzonych badań ankietowych, warsztatów, konsultacji oraz istniejących opracowań diagnostycznych, planistycznych jak i nakreślonych na tej kanwie misji i wizji rozwoju miasta, sformułowano strukturę hierarchiczną grup obejmujących cele strategiczne, operacyjne i kierunki interwencji.

3.1. Cel strategiczny I - Wzmacnianie atrakcyjności i konkurencyjności biznesowej (spójny obszar działalności gospodarczej w mieście)

Praktyka przyciągania inwestorów do dużych ośrodków miejskich przypomina efekt kuli śnieżnej. Duży staje się większy, przyciągając kolejnych inwestorów, mniejszy, często korzysta na atrakcyjnym sąsiedztwie i poszukuje własnych ścieżek rozwoju. Mniejszy ośrodek powinien maksymalnie podkreślać i wykorzystywać swój potencjał, gdyż u niego taniej można prowadzić biznes czy wyspecjalizować się pod kątem jakiejś branży. Firmy często migrują, szukając niższych kosztów działalności.

Niskie koszty prowadzenia działalności są ważne, ale to za mało, żeby przyciągnąć i utrzymać inwestorów. Skłania to więc do refleksji, na temat tworzenia przyjaznej atmosfery dla biznesu, umiejętności łączenia biznesu z nauką, a także skuteczności wykorzystywania atutów. Zapewne rozbudowana infrastruktura łącząca duże miasta z okolicznymi gminami działa na korzyść mniejszych ośrodków.

W celu budowania konkurencyjności gospodarczej należy stworzyć warunki sprzyjające zarówno rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości, jak i przyciągnąć kapitał zewnętrzny.

W Markach występuje problem wyczerpania wolnych terenów inwestycyjnych, w tym wchodzących w skład zasobów miasta, które mogłyby zostać przeznaczone pod rozwój nowej działalności gospodarczej. Skutkuje to ograniczeniem w zakresie napływu nowych inwestorów. W takim stanie rzeczy, należy maksymalnie wykorzystywać istniejące wolne zasoby, oraz tworzyć dogodny i rozbudowany system informacji o nich. Odpowiedni monitoring rynku oraz ścieżki nauczania mogą być odpowiedzialne za łączenie biznesu z kapitałem ludzkim, i istotnym stymulantem wzmocnienia (ilościowego i jakościowego) funkcjonujących i potencjalnych przedsiębiorstw, stworzenie zintegrowanego systemu obsługi administracyjnej jak również systemu ulg i motywacji. Ważnym aspektem rozwoju gospodarczego jest także pomoc przedsiębiorcza, jaką mogą świadczyć istniejące lub nowo tworzone instytucje otoczenia i wsparcia biznesu, których zadania powinny koncentrować się na doradztwie, integrowaniu i promocji.

Tabela 42. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego I

Cele szczegółowe do celu strategicznego I	Kierunki interwencji
1. Ułatwienie dostępu do ofert inwestycyjnych	1. Przygotowanie bazy ofert inwestycyjnych w aspekcie działek, które są własnością Miasta Marki
2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego	1. Edycja informacji o podejmowaniu, prowadzeniu i zamykaniu działalności gospodarczej (broszury, poradniki interaktywne, informatory w wersji papierowej)

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Stworzenie punktu informacji biznesowej z możliwością zadawania pytań, uzyskiwania porad prawnych, upublicznianie odpowiedzi na pytania najczęściej zadawane 3. Kampania edukacyjna w zakresie przedsiębiorczości w szkołach 4. Wspomaganie kompetencji miękkich poprzez wspieranie organizacji przez inne podmioty oraz organizację szkoleń, spotkań oraz doradztwa w zakresie pozyskiwania funduszy unijnych na rozpoczęcie i prowadzenie działalności gospodarczej 5. Cykliczna weryfikacja skuteczności i efektywności prowadzonych na rzecz przedsiębiorczości działań informacyjno-edukacyjnych
<p>3. Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości oraz pozyskanie nowych inwestorów</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Określenie stanu wyjściowego i udostępnienie informacji dotyczącej funkcjonowania instytucji wspierających przedsiębiorczość (diagnoza tych instytucji) 2. Prowadzenie analiz i monitorowanie danych, umożliwiających utworzenie katalogu pożądanych kierunków i dziedzin działalności gospodarczej 3. Kampania medialna na rzecz lokalnych inwestorów 4. Lobbing na rzecz pozyskiwania inwestorów 5. Wspieranie instytucji okołobiznesowych (wspierających biznes) 6. Promocja innowacyjności wśród przedsiębiorczości, nagrody,

	<p>wyróżnienia dla najbardziej rozwojowych przedsiębiorców</p> <p>7. Rozwój Karty Mareckiej i włączanie w nią coraz większej liczby przedsiębiorców</p>
--	---

3.2. Cel strategiczny II - Rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa miasta wystarczająca dla potrzeb społecznych i gospodarczych

Poziom rozwoju infrastruktury technicznej oraz transportowej, w sensie struktury, lokalizacji, jakości dostępności, ma bardzo silny wpływ na rozwój. Optymalnie rozwinięta infrastruktura podnosi atrakcyjność inwestycyjną miasta. Przesądza nie tylko o kosztach inwestycji rozwoju przedsiębiorstw czy budownictwa mieszkaniowego. Infrastruktura techniczna i transportowa warunkuje, lub silnie wpływa na znaczenie innych czynników. Zmodernizowane, bezpieczne i oświetlone drogi i chodniki, sprawnie działająca komunikacja zbiorowa jak i pozostała infrastruktura zapewniają wysoką jakość życia w mieście i wpływają na poczucie zadowolenia mieszkańców.

Narzędziem do realizacji wyznaczonego celu w zakresie infrastruktury technicznej oraz transportowej w Markach, będzie rozbudowa i dopasowanie do zmieniających się potrzeb. Istotne znaczenie dla codziennej mobilności, ma rozwój infrastruktury komunikacyjnej. Obszarem działań powinny być głównie zadania służące poprawie funkcjonowania istniejącego układu drogowego poprzez modernizacje i rozbudowę dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą (chodniki, drogi rowerowe, itp.), oraz dostosowanie do charakteru prowadzonego ruchu i zagospodarowania. W ramach realizacji tego kierunku rozwoju, swój udział winno mieć nie tylko Miasto Marki, ale również instytucje zewnętrzne, między innymi zarządcy dróg powiatowych, wojewódzkich czy krajowych. Dotyczy to w szczególności działań związanych z modernizacją i remontem Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego w ramach budowy drogi S8 oraz planowanej drogi S17.

Tabela 43. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego II

Cele szczegółowe do celu strategicznego II	Kierunki interwencji
<p>1. Doskonalenie infrastruktury komunalnej, zapewnienie odpowiedniego poziomu dostępności z uwzględnieniem zmian w zakresie postępującej urbanizacji</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Racjonalna i uzasadniona ekonomicznie budowa, rozbudowa uzupełnianie infrastruktury (w tym wodociągowej i kanalizacyjnej) 2. Bieżące utrzymanie, systematyczne remonty i modernizacje istniejących sieci 3. Analiza możliwych do przyjęcia wariantów i rozwiązań w zakresie odprowadzania i zagospodarowania wód opadowych i roztopowych 4. Kompleksowe zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych - budowa kanalizacji deszczowej, rowów melioracyjnych i innych w oparciu o koncepcję zagospodarowania wód opadowych
<p>2. Współpraca z dostawcami mediów - przedsiębiorstwami przesyłowymi dostarczania gazu, energii i teleinformatyki dla zaspokajania obecnego i przyszłego zapotrzebowania w zakresie sieci</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca przy przedsięwzięciach w zakresie modernizacji, rozbudowy albo budowy nowych stacji transformatorowych oraz sieci rozdzielczych średniego i niskiego napięcia związanych z realizacją lokalnych inwestycji w małej skali 2. Lobbowanie i współpraca na rzecz wymiany i rozbudowy sieci gazociągów 3. Lobbowanie na rzecz rozbudowy sieci teleinformatycznej do odbiorców końcowych na terenie miasta
<p>3. Poprawa stanu dróg, ulic, dróg rowerowych, chodników przebiegających przez miasto, rozwój systemu dróg, infrastruktury około drogowej oraz komunikacji miejskiej</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa, rozbudowa, remonty i modernizacje dróg, ulic, chodników wraz z ich oświetleniem i pełną infrastrukturą, zgodnie z kierunkami zagospodarowania przestrzennego miasta 2. Stworzenie i wdrożenie spójnego zintegrowanego systemu dróg rowerowych zgodnie z kierunkami zagospodarowania przestrzennego

	<p>miasta</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Tworzenie sfer ruchu uspokojonego (ograniczanie prędkości, wyniesione skrzyżowania, progi zwalniające) 4. Realizowanie alternatywnych rozwiązań w zakresie kongestii na sieci drogowej miasta 5. Budowa nowoczesnego oświetlenia 6. Przygotowanie projektu zagospodarowania głównej ulicy Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego (obecnie droga krajowa)
4. Nowe miejsca postojowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyznaczenie i oznaczenie miejsc parkingowych w liniach rozgraniczających tereny dróg publicznych w zakresie realizacji miejsc parkingowych dla miejskich obiektów użyteczności publicznych 2. Ustalenie zasad dotyczących miejsc parkingowych dla obiektów prywatnych, które nowi przedsiębiorcy (deweloperzy) powinni zapewnić
5. Sprawny system komunikacyjny (transport publiczny)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Włączenie miasta do I strefy biletowej ZTM Warszawa 2. Analiza i weryfikacja ilości oraz lokalizacji przystanków autobusowych, mająca na celu zwiększenie dostępności komunikacji zbiorowej w aspekcie zagospodarowania przestrzennego 3. Utworzenie nowych połączeń komunikacyjnych zewnętrznych (w ramach zintegrowanej taryfy biletowej), w tym uruchomienie i odpowiednia marszrutyzacja linii do gmin ościennych
6. Regulacje stanów prawnych nieruchomości zajętych pod drogi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kontynuacja i finalizacja czynności mających na celu nabywanie nieruchomości pod drogi (realizacja dróg w liniach rozgraniczających zaproponowanych w planach)

3.3. Cel strategiczny III - Wysokiej jakości oferta edukacja dostosowana do bieżących i przyszłych potrzeb - rozwój edukacji jako jednego z ważniejszych elementów infrastruktury społecznej

W Markach dynamicznie przyrasta liczba nowych mieszkańców, a tym samym dzieci, które stają się „klientami” miasta.

Kluczowym problemem w sferze edukacji jest baza materialna placówek publicznych. Oferta miasta w tym zakresie zdecydowanie nie odpowiada obecnym potrzebom mieszkańców. Nie jest przygotowana na wyzwania stojące przed systemem edukacji publicznej, w związku ze stałym napływem ludności, szczególnie osób młodych planujących powiększanie rodziny. Miasto Marki, jak większość jednostek samorządu terytorialnego, oprócz trudności z finansowaniem lokalnej oświaty, musi borykać się z przejmowaniem coraz większej liczby zadań, za którymi nie podążają odpowiednie środki finansowe. Utrzymanie lokalnej oświaty, przy aktualnym subwencjonowaniu przez budżet państwa, pochłania coraz większe środki i ogranicza możliwość realizacji zadań inwestycyjnych. Tym bardziej, że największą pozycją wydatkową w budżecie oświaty są wydatki na wynagrodzenia nauczycieli, a samorząd ma ograniczone możliwości w ich kształtowaniu. Miasto posiada projekty realizacyjne i plany na unowocześnianie infrastruktury szkół i przedszkoli, w tym także sportowej.

Niewątpliwie, wyzwaniem dla miasta jest także zapewnianie jak najbogatszej i najbardziej wartościowej oferty zajęć dla jak najszerszej grupy dzieci i młodzieży. W tym zakresie należy przeanalizować wszelkie możliwe i przyjąć najbardziej adekwatne do sytuacji formy organizacji, które utworzone będą przez Miasto Marki lub podmioty zewnętrzne. Niemniej jednak, główny kierunek rozwoju winien służyć przede wszystkim poprawie bazy materialnej oświaty. Przyczyni się do tego realizacja zadań związanych z modernizacją, dalszą termomodernizacją, rozbudową, remontami i doposażaniem bazy oświatowej, oraz utrzymaniem i modernizacją bazy sportowo-rekreacyjnej znajdującej się przy szkołach.

Miasto winno więc prowadzić taką politykę, która zmierzać będzie do tego, aby realizować i tworzyć projekty, by z nowych obiektów mogła korzystać jak największa liczba dzieci i młodzieży.

Tabela 44. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego III

Cele szczegółowe do celu strategicznego III	Kierunki interwencji
1. Wspieranie podmiotów niepublicznych (organizacji pozarządowych) w obszarze szeroko rozumianej edukacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitorowanie ogłaszanych programów na realizację zadań z zakresu edukacji i bieżące informowanie poprzez portal informacyjny o możliwości aplikowania o środki finansowe 2. Organizowanie szkoleń w zakresie wypełniania dokumentacji dotyczących wniosków aplikacyjnych 3. Współpraca w zakresie realizacji zadań
2. Systematyczne unowocześnianie, wymiana sprzętu, pomocy naukowych, wyposażenia szkół i przedszkoli miejskich	<ol style="list-style-type: none"> 1. Systematyczne unowocześnianie zasobu pomocy naukowych i dydaktycznych 2. Rozwój małej infrastruktury przeznaczonej dla dzieci (m.in. place zabaw)
3. Budowa i modernizacja publicznej bazy dydaktycznej i sportowej szkół i przedszkoli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Działania w kierunku poprawienia warunków lokalowych dla prowadzonej edukacji szkolnej: podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej z uwzględnieniem dynamicznego rozwoju urbanizacji (w różnych częściach miasta) 2. Bieżąca realizacja remontów sal i obiektów sportowych przy istniejących szkołach 3. Interwencja w zakresie zwiększania dostępu do usług opiekuńczych dla dzieci do lat 3 4. Tworzenie nowych oraz poprawa warunków lokalowych w istniejących placówkach przedszkolnych poprzez rozbudowę dla utworzenia dodatkowych, nowych miejsc 5. Realizacja projektu budowy zespołu

	szkół z basenem i halą sportową przy ul. Wspólnej w Markach oraz rozbudowa SP nr 1
--	--

3.4. Cel strategiczny IV- Wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-społeczno-prywatnego na rzecz rozwoju usług społecznych

Aktywność społeczna w dzisiejszych czasach odgrywa kluczową rolę w rozwoju lokalnym. Opierając się na takich wartościach jak solidarność, partycypacja czy samorządność, wspomaga proces budowania społeczeństwa obywatelskiego. Miasto Marki, jak większość miast i gmin w Polsce, boryka się z problemami wykluczenia społecznego czy bierności obywatelskiej. Dlatego też konieczne jest podjęcie działań, które nie tylko będą przeciwdziałały zjawiskom osłabiającym spójność społeczną, ale także aktywizowały, wspierały czy kształtowały postawy obywatelskie.

Realizacja celu nakierowanego na rzecz szeroko rozumianej aktywizacji społecznej i obywatelskiej, może się odbywać zarówno poprzez wsparcie czy ożywienie grup wykluczonych społecznie lub narażonych na wykluczenie, jak i stawianie na rozwój organizacji pozarządowych i innych podmiotów realizujących cele aktywnej integracji.

Miasto i jego służby winny realizować przedsięwzięcia mające na celu niwelowanie skutków bezrobocia, ubóstwa czy uzależnień. Odrębny pakiet powinny stanowić działania na rzecz wspierania i aktywizacji mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Aby w pełni wykorzystać potencjał swoich mieszkańców, którzy niejednokrotnie, także z przyczyn od siebie niezależnych, znaleźli się w sytuacji bez pracy lub środków do życia, warto zainwestować we wsparcie ich aktywności zawodowej, poprzez np. organizację szkoleń, a także programów profilaktycznych i oddziaływań terapeutycznych, często bowiem problem wykluczenia społecznego wiąże się z problemem uzależnienia od alkoholu lub substancji psychoaktywnych.

Innym obszarem oddziaływania winno być podjęcie działań służących ciągłemu i równomiernemu kształceniu, nie tylko dzieci i młodzieży. Starzenie się społeczeństwa będące zjawiskiem ogólnopolskim, nie omija Miasta Marki. Dlatego też jednym z kluczowych obszarów interwencji publicznej winna być polityka wobec osób starszych.

Pomimo działającego Klubu Seniora, w Mieście Marki aktywizacja tych osób jest ciągle niewystarczająca. Nie ma miejsca, oprócz Mareckiego Ośrodka Kultury i Biblioteki Miejskiej, gdzie mogliby się spotykać i działać seniorzy, którzy nie pracują już zawodowo, a są sprawni i mogą wiele zaoferować innym. Osoby te chcą ciekawie spędzać czas, dalej się rozwijać, a przy tym służyć pomocą.

Dla realizacji celu strategicznego obejmującego aktywizację i mobilizację partnerów lokalnych i wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-społeczno-prywatnego, obok przedsięwzięć mających na celu niwelowanie różnic społecznych, konieczne jest także podjęcie działań, które spowodują większy udział społeczny w realizacji zadań samorządu. Zwiększona aktywność obywatelską, może pomóc nie tylko w lepszej diagnozie problemów społecznych, ale również pozwoli na rozwiązywanie problemów mieszkańców poprzez kształtowanie przez nich samych, określonych rozwiązań.

Ważną rolę w rozwoju lokalnym pełnią organizacje pozarządowe. Jednym z podstawowych ich zadań jest podejmowanie działań, związanych ze zwiększeniem spójności społecznej. Zakres działalności organizacji pozarządowych stanowi działalność społecznie użyteczną. Podmioty te realizują więc misję w imię wartości, lub społecznie pożytecznych celów. Dzięki szerokiej wachlarzowi usług jakie oferują, mogą pełnić bardzo różnorodne funkcje, we wszystkich sektorach życia społecznego, a kluczowe znaczenie w ich funkcjonowaniu ma działanie na rzecz ludzi.

Wzmocnienie poczucia tożsamości mieszkańców może odbywać się poprzez pobudzanie aktywności społecznej. Bez wątplenia lepsze poznanie się, jest niezbędne do usprawnienia systemu przepływu informacji pomiędzy samorządem a społecznością, w tym także organizacjami pozarządowymi. Chodzi tu nie tylko o tworzenie nowych kanałów komunikacji, ale także o lepsze wykorzystanie tych już wypracowanych, istniejących. Wymaga to przeprowadzenia oceny dostępnych form i pasm komunikacji, sposobów ich wykorzystania i ewentualnych opracowań w tym zakresie.

Samorząd powinien wspierać działania, które pomogłyby lepiej komunikować się pomiędzy organizacjami (m.in. udostępniać sale i zaplecze techniczne na spotkania organizacji pozarządowych). Rolą samorządu nie powinno być organizowanie forum współpracy, a jedynie zachęcanie organizacji pozarządowych do aktywności.

Niezbędne jest większe zaangażowanie w tworzenie i realizację szeroko rozumianego systemu współpracy miasta i organizacji pozarządowych. Przyczyny występujących barier współdziałania można znaleźć po obu stronach i to od obu partnerów zależy, na ile trudności te będą zmniejszane. Niewątpliwie, miasto, chcąc mieć w organizacjach dobrego partnera, winno inicjować działania służące wzmocnieniu organizacji pozarządowych. Nie zwalnia to jednak organizacji pozarządowych z aktywności we współtworzeniu i wdrażaniu systemu współpracy.

Jednym ze sposobów budowania zaangażowania mieszkańców w rozwój może być stworzenie Centrum Aktywności Lokalnej, które służyłoby pomocą merytoryczną, szkoleniową, byłoby miejscem spotkań, narad, szkoleń organizacji pozarządowych z przedstawicielami miasta, z innymi organizacjami, czy lokalnymi przedstawicielami nieformalnych grup, chcących działać na terenie miasta.

Istotną rolę w przyszłości miasta odgrywają młodzi ludzie. Należy więc w początkowym etapie ich życia kształtować postawy patriotyzmu lokalnego, stwarzać dla nich możliwości do prowadzenia działań społecznych oraz rozwijać w nich ducha aktywności społecznej. Niezbędne jest tworzenie warunków dla młodzieży w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego, między innymi poprzez organizację różnych zajęć, głównie w zakresie dokształcania oraz rozwijania ich zainteresowań.

Promowanie inicjatyw lokalnych może mieć miejsce poprzez organizację czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, a także ich rodzin. Celem takich spotkań jest integracja społeczna w lokalnym środowisku oraz kreowanie tożsamości lokalnej. Należy podjąć działania mające na celu zachęcanie organizacji do realizacji projektów na rzecz społeczności lokalnej. Ważnym elementem rozwoju jest promowanie demokracji lokalnej, odradzanie się aktywności środowisk lokalnych, a także wspieranie działań takich społeczności. Inicjatywy lokalne powinny mieć wpływ na samoorganizację małych społeczności. Podejmowane w ten sposób działania mogą mieć charakter edukacyjny, wychowawczy, kulturalny, rekreacyjny czy też sportowy.

Tabela 45. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego IV

Cele szczegółowe do celu strategicznego IV		Kierunki interwencji
1.	Przeciwdziałanie wykluczeniu	1. Ewaluacja programów integracyjnych i

społecznemu grup zagrożonych	<p>stworzenie wskaźników liczących efektywność wydatków społecznych, zwłaszcza w perspektywie wieloletniej</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Skoordynowane działania instytucji kultury 3. Utworzenie dziennego ośrodka wsparcia dla osób starszych (dzienna opieka) 4. Tworzenie i realizacja programów integracji społecznej dla osób wykluczonych 5. Działania w zakresie ułatwień dla osób niepełnosprawnych 6. Likwidacja istniejących barier architektonicznych 7. Wspomaganie powstawania i promocja działań prospołecznych (filantropii) i rozwój wolontariatu
2. Rozwój organizacji pozarządowych i stowarzyszeń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie kompleksowego systemu informowania o procedurach administracyjnych związanych z formami, zakładaniem, funkcjonowaniem organizacji i powierzaniem im zadań 2. Techniczne, szkoleniowe i informacyjnie wspieranie tworzenia organizacji pozarządowych 3. Lobbowanie i wsparcie działań funkcjonujących organizacji pozarządowych i stowarzyszeń w tym aktywizacji społeczeństwa 4. Wyróżnianie i nagradzanie nowatorskich i efektywnych działań prowadzonych na rzecz mieszkańców (partnerstwo i sieciowanie)
3. Partnerstwo lokalne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie zaangażowania organizacji pozarządowych we współpracę głównie pozafinansową, zaangażowanie w życie lokalne, inicjowanie i animowanie przedsięwzięć lokalnych

	<ol style="list-style-type: none">2. Powierzenie realizacji zadań publicznych w różnych obszarach merytorycznych, w celu podnoszenia skuteczności i efektywności działań3. Kolejne edycje budżetu obywatelskiego4. Zapewnienie równych z innymi podmiotami szans w realizacji zadań publicznych5. Stworzenie dialogu w zakresie współtworzenia działań podejmowanych w mieście, wykraczających poza składanie wniosków o dofinansowanie i rozliczanie dotacji z budżetu miasta6. Uzupełnienie działań miasta w zakresie nieobjętym przez jego jednostki organizacyjne7. Wspólne przygotowywanie wniosków do budżetu przez partnerstwa organizacji pozarządowych8. Zaangażowanie w opiniowanie i współtworzenie dokumentów dotyczących współpracy organizacji pozarządowych z samorządem, współtworzenie programu współpracy oraz inicjatyw podejmowanych przez trzeci sektor9. Pogłębianie wiedzy i kompetencji przedstawicieli organizacji pozarządowych poprzez ich udział w seminariach, konferencjach i spotkaniach, szkoleniach, wymiana doświadczeń z organizacjami w innych gminach10. Wzajemna wymiana informacji i doświadczeń między organizacjami działającymi na terenie miasta, inicjowanie spotkań, wymiana dobrych praktyk w zakresie podejmowania i planowania działań11. Wspólna identyfikacja potrzeb społecznych12. Tworzenie systemowych i wspólnych
--	--

	<p>rozwiązań dla ważnych problemów społecznych</p> <p>13. Konsultowanie projektów aktów normatywnych</p> <p>14. Współdziałanie i pomoc w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych zewnętrznych</p> <p>15. Powołanie Rady Seniorów, Centrum Aktywności Lokalnej, Młodzieżowej Rady Miasta, inicjatywa lokalna</p>
--	--

3.5. Cel strategiczny V – Wzrost poziomu wykorzystania walorów środowiskowych, historycznych i kulturowych, jako fundamentów w procesie budowy silnej marki miasta jako wyjątkowego miejsca wypoczynku

Współczesne trendy rozwoju miast i związane z nimi zmiany potrzeb społecznych, w tym potrzeb w zakresie wypoczynku, oraz postępujący wzrost liczby osób wypoczywających na obszarach przyrodniczo cennych, niewątpliwie powoduje konieczność podejmowania działań w zakresie przystosowania tych obszarów do przyjęcia ruchu turystycznego.

Marki wyróżniają się zachodzącymi od kilkunastu lat silnymi zmianami demograficznymi, w szczególności zmianami w strukturze zawodowej ludności.

Miasto posiada potencjał w postaci atrakcyjnego krajobrazu, oraz wartości przyrodniczych i kulturowych. Do pozytywnych elementów zaliczyć można także dobrą dostępność komunikacyjną z Warszawą. Dlatego też ważnym jest tworzenie markowych produktów turystycznych, poprzez koncentrację działań wokół tych, które mają największą szansę na odniesienie sukcesu rynkowego. Proponowane w tym względzie marki turystyczne obejmują turystykę rekreacyjną, aktywną i specjalistyczną, kulturową a także biznesową i kongresową.

Odnosząc się bezpośrednio do przyrodniczych zasobów można wskazać rozwój turystyki pieszej, rowerowej, rekreacji i turystyki wodnej, innych rodzajów a także rozwój modnego od niedawna geocachingu.

W zakresie dziedzictwa kulturowego ważnym jest, by nie stanowiło ono jedynie przedmiotu ochrony. Warto bowiem skupić się na jego potencjale, który może zostać wykorzystany dla przyszłego rozwoju. Umiejętne korzystanie z odziedziczonych po przodkach dóbr kultury i uwzględnienie ich w procesie planowania w kontekście zachodzących obecnie dynamicznych przemian, daje gwarancję skutecznej ochrony. Mając na uwadze turystykę dziedzictwa kulturowego, można stworzyć możliwość poznawania miejsc, przedmiotów kultury materialnej i niematerialnej oraz działań, które w sposób autentyczny przedstawiają historię oraz wartości kulturowe, zarówno przeszłe, jak i teraźniejsze.

Wszelkie działania winny być jednak prowadzone z uwzględnieniem i utrzymaniem stabilności systemów przyrodniczych i ich ochrony przed nadmierną eksploatacją przez turystów.

Tabela 46. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego V

Cele szczegółowe do celu strategicznego V	Kierunki interwencji
1. Optymalnie wykorzystany potencjał (istniejące zasoby, produkty)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego do celów promocyjnych i tworzenia nowych produktów 2. Muzeum przemysłu „cegła i wełna” 3. Przygotowanie oraz oznaczenie punktów widokowych 4. Zapewnienie, poprawa dostępności do istniejącej bazy rekreacyjno-sportowo-kulturalnej
2. Kreacja nowych zasobów i produktów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zagospodarowanie dostępnych „wolnych” obszarów oraz terenów przewidzianych do rewitalizacji na cele kulturalne, sportowe, rekreacyjne 2. Budowa i rozbudowa infrastruktury (zaplecza) do wypoczynku, sportu, rekreacji i kultury przy udziale biznesu

	<p>prywatnego</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Tworzenie nowych ofert opartych o lokalne dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze dla mieszkańców miasta, a także powiatu i regionu 4. Tworzenie i wspieranie lokalnych inicjatyw integrujących mieszkańców np. dzień danej ulicy, festyny, biegi, gry i zabawy dla dzieci 5. Tworzenie „małej infrastruktury przyjaznej dzieciom” np. sale zabaw, place zabaw (na wzór dużego interaktywnego placu zabaw dla dzieci i młodzieży Białółka, Żoliborz)
3. Baza gastronomiczna i noclegowa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stwarzanie warunków i promocja dla rozwoju funkcji usługowych, gastronomicznych, zaplecza noclegowego 2. Stwarzanie warunków i promocja dla rozwoju funkcji usługowych, gastronomicznych dla integracji społecznej
4. Zielone i ekologiczne miasto	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ochrona walorów i zasobów szerokorozumianego środowiska przyrodniczego 2. Utrzymanie oraz rozwój terenów zieleni publicznej - skwerów, parków, zieleni ulicznej i szpalerów drzew 3. Poprawa świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska szkodliwości spalania odpadów plastikowych, konieczności zmiany systemu ogrzewania na ekologiczne itp. 4. Inne działania promocyjne i ekologiczne

3.6. Cel strategiczny VI - **Poprawa ładu przestrzennego i estetyki miasta**

Racjonalne rozplanowanie przestrzenne inwestycji, zabudowań, szlaków komunikacyjnych a także podnoszenie estetyki miasta nie tylko przekłada się na odczuwany przez mieszkańców komfort życia. Jest także istotnym elementem wpływającym na pozytywne postrzeganie miasta. Ład przestrzenny jest swoistym stanem uporządkowania różnorodnych form i funkcji, umożliwiającym optymalne (racjonalne społecznie i efektywne kosztowo) funkcjonowanie gospodarki i społeczeństwa w przestrzeni, z najmniejszą możliwą liczbą konfliktów między różnymi podmiotami oraz brakiem degradacyjnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze.

Podstawowymi narzędziami planistycznymi określającymi politykę przestrzenną na poziomie gminy są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje lokalizacyjne oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Z uwagi na duży stopień pokrycia terenu Miasta Marki miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, podstawowe założenia rozwoju w wymiarze przestrzennym, odnosząc się do uwarunkowań zawartych w dokumentach planistycznych, winny stymulować optymalną społeczno-ekonomiczną strukturę przestrzenną, zmierzać do osiągnięcia jak najlepszego układu funkcjonalnego, prowadzenia efektywnej i oszczędnej gospodarki terenami oraz chronić zasoby i walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Obowiązujące opracowania planistyczne ze względu na zmiany prawa, zmiany zagospodarowania oraz czas sporządzenia częściowo są zdezaktualizowane. Zachodzi więc potrzeba przystąpienia do sporządzenia nowych dokumentów. Ze względu na rozbudowane ramy prawne, gwałtowny wzrost liczby ludności i intensywne zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym, przystąpienie do prac wymaga wzmocnienia i stworzenia silnej jednostki odpowiedzialnej za szeroko rozumiane zagospodarowanie przestrzenne oraz planowanie strategiczne w strukturze urzędu miasta.

Tabela 47. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego VI

Cele szczegółowe do celu strategicznego VI	Kierunki interwencji
1. Wykreowanie centrum Miasta Marki	1. Wykorzystanie potencjału przestrzennego i historycznego w celu wykreowania centralnego i lokalnego obszaru pełniącego funkcje reprezentacyjnej przestrzeni publicznej, również w ramach działań rewitalizacyjnych
2. Zmniejszenie skali panującego w mieście chaosu wizualnego	1. Uwzględnienie w dokumentach planistycznych, działaniach rewitalizacyjnych zasad równowagi funkcji społeczno-gospodarczych, środowiskowych, kulturowych oraz kompozycyjno-estetycznych 2. Stworzenie katalogu, standardów w zakresie elementów małej architektury, elementów urządzenia przestrzeni lub wytycznych do ich stosowania (np. w odniesieniu do stref funkcjonalnych miasta)

3.7. Cel strategiczny VII - **Logistyka w zakresie zarządzania infrastrukturą społeczną**

Infrastruktura społeczna rozumiana jest jako całokształt cywilizacyjnych urządzeń, instytucji, czynników i warunków niezbędnych dla funkcjonowania życia społecznego. Służy ona urzeczywistnianiu wartości, których uwspółcześnianie związane jest z zaspokajaniem psychicznych, społecznych, gospodarczych i kulturalnych potrzeb ludzi, dzięki zużywaniu zasobów społecznych wytwarzanych i nabywanych w postaci towarów i usług. W skład infrastruktury społecznej wchodzi więc obiekty i urządzenia zaspokajające potrzeby ludności w zakresie oświaty, wychowania, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, kultury i sztuki.

Użytkownikami infrastruktury społecznej w gminie są mieszkańcy. Na gminie spoczywa wielka odpowiedzialność za dostarczanie usług publicznych

o charakterze użyteczności publicznej. Samorząd terytorialny oraz odpowiednia polityka winny więc wspierać rozwój szeroko rozumianej infrastruktury społecznej.

Poszczególne części tej infrastruktury, jak unowocześnianie systemu edukacji, czy przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu znalazły już swoje odzwierciedlenie w strukturze celów wyznaczających zakres oczekiwanych zmian, które zamierza się wprowadzić w Mieście Marki (cele główne).

Odpowiednia logistyka Miasta Marki obejmująca planowanie, koordynację i sterowanie (zarówno w aspekcie czasu jak i przestrzeni) przebiegiem realnych procesów, w których realizacji jest uczestnikiem, dla sprawnego i efektywnego osiągnięcia celów, jest czynnikiem pożądanym. W szczególności dotyczy ona przestrzennego i czasowego rozmieszczenia (gdzie), stanu (ile i w jakiej konfiguracji) i przepływu (skąd, dokąd i za pomocą jakich środków przemieszczania) dóbr będących składowymi tych procesów, a więc ludzi, dóbr materialnych, informacji i środków finansowych. Właściwa logistyka zapewni także zarządzanie tą częścią infrastruktury w sposób:

- Zorganizowany, przyjmujący formę organizacyjno-prawną dla jej wykonywania,
- celowy czyli nieprzypadkowy a umyślny, planowany,
- konkretny czyli taki, który będzie można przełożyć na określone rezultaty,
- ciągły - stały, stabilny,
- twórczy - ciągle wnoszący nowe produkty i efekty.

Cel strategiczny VII stanowi nie tylko wyzwanie inwestycyjne miasta czyli tzw. element twardy obejmujący zasoby fizyczne. Jego zakres niewątpliwie oprócz urządzeń obejmuje także instytucje wykonujące usługi, pracowników, uregulowania prawne, odpowiednią organizację.

Tabela 48. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego VII

Cele szczegółowe do celu strategicznego VII	Kierunki interwencji
1. Poprawa oferty mieszkalnictwa komunalnego	1. Polityka w zakresie mieszkań komunalnych, weryfikacja, czy w mieszkaniach komunalnych zamieszkują osoby uprawnione,

	<p>„odblokowanie kamienic”</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Zapewnienie mieszkań z zasobu miasta, renowacja i rozbudowa istniejących oraz tworzenie, budowa nowych zasobów mieszkań komunalnych
2. Propagowanie „zdrowego obywatela miasta”	<ol style="list-style-type: none"> 1. Profilaktyka 2. Poprawa świadomości społecznej w zakresie zdrowia 3. Stworzenie warunków do rozwoju nowych placówek służby zdrowia
3. Poprawa warunków lokalowych i pozostałych obiektów użyteczności publicznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa, rozbudowa, modernizacje obiektów
4. Innowacyjna i sprawna administracja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szerokorozumiana informacja w zakresie realizacji określonych zadań i celów 2. Dobór, dostosowanie i motywowanie kadry - wykształcona posiadająca odpowiednie umiejętności i kompetencje 3. Rozwój e-usług

3.8. Cel strategiczny VIII- Rewitalizacja

Rewitalizacja jest jednym ze sposobów służących do rozwiązywania problemów społecznych i gospodarczych. Służy ona nie tylko podniesieniu atrakcyjności danego terenu dla podmiotów gospodarczych i potencjalnych nowych mieszkańców, ale również wsparciu rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego, oraz podniesieniu jakości życia obecnych mieszkańców. Uruchomienie lub wzmocnienie lokalnego potencjału endogenicznego powinno być traktowane jako jeden z głównych mechanizmów działań rewitalizacyjnych, a sama szerokorozumiana rewitalizacja, jako jeden z celów strategicznych.

Celem rewitalizacji jest stworzenie przestrzennych warunków do jakościowego i zrównoważonego rozwoju miasta, oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Proces rewitalizacyjny zakłada wyprowadzenie danego obszaru ze stanu kryzysowego poprzez usunięcie zjawisk, które spowodowały jego degradację. Z kolei sama rewitalizacja obejmuje przemiany zdegradowanych terenów w trzech głównych aspektach:

- rozwoju gospodarczego - tworzenie nowych miejsc pracy, rozpowszechnianie aktywności gospodarczej,
- rozwoju społecznego - zapobieganie patologiom społecznym czyli przestępczości, marginalizacji, wkluczeniom,
- rozwoju infrastrukturalno-przestrzennego - zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez remonty, modernizacje i konserwacje zabytkowych obiektów i przestrzeni publicznej oraz poprawę środowiska naturalnego.

Należy więc zauważyć, że każdy z celów strategicznych uwzględnionych w niniejszej strategii zawiera w sobie działania, na rzecz inwestycji rewitalizacyjnych.

Uchwalona w dniu 9 października 2015 r. ustawa o rewitalizacji, w sposób szczególny reguluje kwestie dotyczące gminnych programów, które będą podstawowym narzędziem prowadzenia rewitalizacji, zapewniając przy tym kompleksowość działań, w ścisłej współpracy ze społecznością lokalną. Ustawa ma pomóc samorządom w zarządzaniu projektami rewitalizacyjnymi, a jednym z modeli realizacji tego typu inwestycji jest partnerstwo publiczno-prywatne. Inwestycje realizowane w tej formule mogą być tańsze i lepszej jakości od tradycyjnych. Ważnym elementem rewitalizacji jest włączenie społeczności lokalnej przez udział we wszystkich etapach odnowy. W Mieście Marki występuje zjawisko obejmujące degradację obszarów miejskich, a w szczególności problemy degradacji społecznej, majątku trwałego, obiektów o wartości kulturowej oraz przestrzeni publicznej. Sytuacja ta wpływa negatywnie na markę miasta, zainteresowanie inwestorów, turystów oraz potencjalnych nowych mieszkańców.

Powyższe prowadzi do podjęcia decyzji o wyborze celu strategicznego obejmującego zatrzymanie procesów marginalizacji na obszarach tracących

dotychczasowe funkcje, z jednoczesnym pobudzeniem zdolności do rozwoju na tych obszarach. Cele rewitalizacji winy obejmować w szczególności znalezienie bodźców dla inwestycji prorozwojowych, pobudzenie środowisk społeczno-gospodarczych do aktywnych działań na rzecz miasta, przełamanie niekorzystnych tendencji społecznych, demograficznych czy gospodarczych, zmniejszenie skali występowania, względnie eliminację problemów społecznych, ożywienie społeczno-gospodarcze, zrównoważony wzrost w różnych aspektach życia, zwiększanie konkurencyjności miasta w regionie.

Tabela 49. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego VIII

Cele szczegółowe do celu strategicznego VIII	Kierunki interwencji
1. Rewitalizacja dawnych funkcji i układu miasta oraz ich ochrona wraz z koniecznym rozwojem funkcjonalno-przestrzennym	<ol style="list-style-type: none"> 1. Diagnoza i wyznaczenie obszarów zdegradowanych i wymagających rewitalizacji 2. Przygotowanie programów rewitalizacji wraz z wyznaczeniem kierunków interwencji w ramach działań interwencyjnych 3. Monitorowanie ogłaszanych programów na realizację zadań z zakresu rewitalizacji i bieżące monitorowanie możliwości aplikowania o środki finansowe 4. Realizacja projektów rewitalizacyjnych z udziałem środków zewnętrznych

4. Zgodność z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu

Strategia jako dokument kompleksowy, swoimi celami i założeniami winna wpisywać się w inne dokumenty strategiczne wyższego rzędu. Są to ramowe dokumenty które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim i powiatowym.

Tabela 50. Dokumenty strategiczne wyższego rzędu względem Strategii Rozwoju Miasta Marki

Nazwa i obszar interwencji dokumentu	Cele, priorytety, założenia
<p>Europa 2020 strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu</p> <p>Obszar interwencji: Unia Europejska</p>	<p>Cel: wyjście z kryzysu i przygotowanie gospodarki europejskiej na wyzwania czekające ją w nadchodzącym dziesięcioleciu.</p> <p>Priorytety:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, • rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, • rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.
<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020</p> <p>Obszar interwencji: Unia Europejska</p> <p>Obszar interwencji: Polska</p>	<p>Priorytet: wzmocnienie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów, zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę życia ludności.</p> <p>Główne obszary strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sprawne i efektywne państwo, • konkurencyjna gospodarka, • spójność społeczna i gospodarcza.
<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności</p> <p>Obszar interwencji: Polska</p>	<p>Cel główny: poprawa jakości życia Polaków mierzona wskaźnikami jakościowymi, a także wartością oraz tempem wzrostu polskiego PKB.</p> <p>Obszary rozwoju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konkurencyjność i innowacja gospodarki, • równoważenie potencjału rozwojowego regionów Polski, • efektywność i sprawność państwa.
<p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020</p> <p>Obszar interwencji: Polska</p>	<p>Założenia: odrabianie zaległości rozwojowych oraz budowa nowych przewag konkurencyjnych.</p> <p>Obszary priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego. • innowacyjność dla wzrostu inteligentnego. • aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020</p>	<p>Cel strategiczny: efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych</p>

<p>Obszar interwencji: Polska</p>	<p>dla osiągnięcia celów rozwoju kraju, wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, • budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych, • tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.
<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</p> <p>Obszar interwencji: Polska</p>	<p>Cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności, • poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, • poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, • kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski, • zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa, • przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020</p> <p>Obszar interwencji: Polska</p>	<p>Cel główny: rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzrost zatrudnienia, • wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, • poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych

	<p>wykluczeniem społecznym,</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej, • podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020</p> <p>Obszar interwencji: Polska</p>	<p>Cel główny: wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym.</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji, • poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne, • usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy, • rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.
<p>Krajowa Polityka Miejska 2023</p> <p>Obszar interwencji: Polska</p>	<p>Cel strategiczny:</p> <p>wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców.</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych, • wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji, • odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich, • poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia, • wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.
<p>Strategie sektorowe dotyczące problemów społecznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020,

Obszar interwencji: Polska	<ul style="list-style-type: none"> • Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomani na lata 2011 – 2016.
<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego</p> <p>Obszar interwencji: województwo mazowieckie</p>	<p>Główne założenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozmieszczenie w przestrzeni inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w oparciu o cele i zasady zagospodarowania przestrzennego województwa, • ukierunkowanie działań dotyczących rozwoju gospodarczego, kultury i ochrony środowiska, poprzez uwzględnianie uwarunkowań, szans i zagrożeń wynikających ze zróżnicowanych cech przestrzeni województwa, • oddziaływanie na zachowania przestrzenne podmiotów gospodarujących w przestrzeni, by były one zgodne z ogólnymi celami rozwoju województwa.
<p>Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020 r.</p> <p>Obszar interwencji: województwo mazowieckie</p>	<p>Cel główny: Wzrost innowacyjności Mazowsza, prowadzący do przyspieszenia wzrostu i zwiększenia konkurencyjności w skali UE</p> <p>Cele strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie i wzmocnienie współpracy w procesach rozwoju innowacji i innowacyjności, • wzrost internacjonalizacji ukierunkowany na rozwój innowacyjności województwa mazowieckiego, • wzrost efektywności wsparcia i finansowania działalności proinnowacyjnej w regionie, • kształtowanie i promowanie postaw proinnowacyjnych oraz przedsiębiorczych sprzyjających kreatywności i kooperacji, • rozwój społeczeństwa informacyjnego.
<p>Inteligentna Specjalizacja Województwa Mazowieckiego jako instrument wspomagający osiągnięcie celów Regionalnej Strategii Innowacji</p> <p>Obszar interwencji: województwo mazowieckie</p>	<p>Założenie: koncentracja przedsięwzięć wzmocniających innowacyjność Mazowsza, która wraz z hierarchizacją i integracją proinnowacyjnych działań będzie sprzyjała spójności i efektywności w tworzeniu regionalnego systemu innowacji.</p> <p>Filary i inteligentnej specjalizacji Mazowsza: obszary gospodarcze o największym potencjale rozwojowym, kluczowe technologie oraz procesy usługowe, które stymulują i warunkują innowacyjność i konkurencyjność regionu.</p>

<p>Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020+</p> <p>Obszar interwencji: województwo mazowieckie</p>	<p>Cele strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie dostępności usług publicznych (e-usługi), • rozwój sieci powiązań gospodarczych (transport publiczny), • poprawa jakości przestrzeni.
<p>Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 - Innowacyjne Mazowsze</p> <p>Obszar interwencji: województwo mazowieckie</p>	<p>Cel główny: Zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim, wzrost znaczenia obszaru metropolitalnego Warszawy w Europie.</p>
<p>Strategia Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 r.</p> <p>Obszar interwencji: powiat wołomiński</p>	<p>Cele strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej powiatu wołomińskiego, • aktywizacja społeczna i obywatelska mieszkańców powiatu wołomińskiego, • rozwój infrastruktury społecznej i technicznej w powiecie, • tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju funkcji turystycznej powiatu wołomińskiego.

Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2016 – 2021 w swoich głównych zamierzeniach skupia się na zrównoważonym rozwoju obszaru, poprzez działania w sektorach takich jak infrastruktura, środowisko, gospodarka, zdrowie, opieka społeczna, edukacja, kultura itp. Z kolei w przyjętej wizji i misji, wykazuje komplementarność w zakresie spójności społecznej, gospodarczej i przyrodniczej.

Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2016-2021 koreluje z przywołanymi dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.

5. Źródła finansowania

O tym, w jakim stopniu uda się osiągnąć przyjęte w strategii cele i zrealizować zadania, będą w dużej mierze decydować możliwości (środki) finansowe jednostki. Na etapie opracowania strategii, nie da się dokładnie określić źródeł finansowania. Można jednak przeanalizować i wskazać te najważniejsze.

Środki własne

W ramach realizacji strategii, głównym inwestorem będzie Miasto Marki. Dochody własne (pochodzące głównie z podatków od osób fizycznych i prawnych) były dotąd głównym źródłem finansowania inwestycji. Taki stan rzeczy umożliwił realizowanie podstawowych założeń i projektów. Dla lepszej skuteczności konieczne jest jednak pozyskiwanie dodatkowych środków z dostępnych źródeł finansowania. W interesie jednostki i jej szans rozwojowych leży bowiem korzystanie z wszelkich możliwych do pozyskania środków zewnętrznych. Środki własne winny być wykorzystywane na wnoszenie wkładów własnych.

Środki pochodzące z dotacji celowych będących w dyspozycji odpowiednich Ministerstw

Są one środkami publicznymi o charakterze bezzwrotnym, przeznaczanymi na finansowanie lub dofinansowanie kosztów wykonania ściśle określonych zadań czy celów. Są to np. dotacje Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Fundusze Unii Europejskiej

W pierwszej kolejności miasto powinno ubiegać się o niezbędne środki gwarantujące uzyskanie wsparcia finansowego z Unii Europejskiej. Podstawę finansowania inwestycji miejskich winno stanowić właśnie to źródło. Nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej jest prawdopodobnie ostatnią tak zasobną i bogatą w środki – zakłada się, że w latach 2014-2020 Polska otrzyma 82,5 mld euro z unijnej polityki spójności, więc skorzystanie z tych pieniędzy jest wielką szansą na przyspieszenie rozwoju. Miasto Marki będzie mogło skorzystać ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020, oraz krajowych programów operacyjnych.

Środki funduszy celowych

Środki Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej.

Inne środki finansowe, w tym zwłaszcza środki osób fizycznych i osób prawnych

Udział budżetów innych jednostek

Szereg inwestycji między innymi z zakresu komunikacji drogowej, ochrony środowiska, rekreacji, będzie miała charakter ponadlokalny, czy regionalny. Z tego też względu należy szukać porozumień z innymi jednostkami (powiat wołomiński, samorząd województwa mazowieckiego - w przypadku dróg Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, inne gminy) pozwalających na wspólne realizowanie takich inwestycji. Udział budżetów innych jednostek w strukturze finansowania przedsięwzięć, będzie uzależniony od możliwości zaangażowania poszczególnych podmiotów w realizację zadań ujętych w strategii oraz od jej wsparcia ze strony państwa.

Partnerstwo publiczno – prywatne

Istotnym narzędziem współdziałania w zakresie przyspieszenia rozwoju Miasta Marki, może stać się także kapitał prywatny. Partnerstwo publiczno - prywatne jest formą finansowania zadań ponadlokalnych przez koncentrację środków publicznych (gminnych, wojewódzkich i centralnych). Obecnie mało popularny, w najbliższej przyszłości stanie się zapewne jednym z najważniejszych źródeł środków na finansowanie przedsięwzięć infrastrukturalnych i innych inwestycji, w szczególności z uwagi na nowe przepisy, w tym ustawy o rewitalizacji. W układzie tym partnerem jednostki jest firma prywatna, posiadająca doświadczenie np. w budowie podobnych obiektów oraz zarządzania nimi. Umożliwia to jednostce osiągnięcie oszczędności w kosztach w całym okresie eksploatacji obiektu. Zgodnie z podstawową zasadą partnerstwa, ewentualne płatności ze strony podmiotu publicznego uruchamiane są dopiero po wybudowaniu infrastruktury i udostępnieniu przez partnera prywatnego usług o uzgodnionej wcześniej jakości. Pozwala to na przeniesienie ciężaru finansowania budowy na okres późniejszy, a tym samym skoncentrowanie

ograniczonych zasobów własnych na projektach kwalifikujących się do współfinansowania z Unii Europejskiej, w okresie kiedy ich strumień jest największy.

Kredyty, w tym także kredyty preferencyjne

Udzielane są na realizację określonych projektów, związanych z realizacją zadań z zakresu np. ochrony środowiska. Kredyty preferencyjne (np. Banku Gospodarstwa Krajowego) mogą być źródłem finansowania przedsięwzięć przewidzianych w strategii. Pomoc przysługuje wyłącznie tym inwestorom, którzy realizują przedsięwzięcia z udziałem kredytu bankowego i udzielana jest w formie premii z przeznaczeniem na spłatę określonego % zaciągniętego kredytu.

Dopłaty Totalizatora Sportowego

Do budowy i modernizacji obiektów sportowych można wykorzystać np. dopłaty Totalizatora Sportowego. Środki te pochodzą z dopłat do stawek w grach liczbowych organizowanych przez Totalizator Sportowy. Urzędy miast i gmin oraz inne podmioty ubiegające się o dofinansowanie, zgłaszają wnioski o wpisanie przedsięwzięć do programów rozwoju bazy sportowej bezpośrednio do urzędów marszałkowskich.

Finansowanie działań rewitalizacyjnych

Zgodnie z danymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, na szeroko rozumiane działania rewitalizacyjne na lata 2014-2020 przewidziano co najmniej 25,0 mld zł, z czego ok. 22 mld zł ma pochodzić z programów unijnych, a ok. 3 mld ze środków budżetu państwa oraz budżetów samorządów. Dla działań rewitalizacyjnych finansowanych ze środków Unii Europejskiej ważnym odniesieniem są horyzontalne Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 - 2020, których adresatami są instytucje zarządzające regionalnymi i krajowymi programami operacyjnymi. Charakter wytycznych jest ramowy, co oznacza, że instytucje zarządzające poszczególnymi programami operacyjnymi mogą opracować własne szczegółowe wytyczne w zakresie programów oraz procedur wyboru projektów rewitalizacyjnych. Głównym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych (wynikających z programów rewitalizacji) są środki regionalnych programów operacyjnych (Europejski Fundusz Rozwoju

Regionalnego i Europejski Fundusz Społeczny), natomiast wsparcie z krajowych programów operacyjnych jest uzupełniające i odbywa się głównie poprzez formułowanie preferencji dla projektów wynikających z programów rewitalizacji.

Tabela 51. Przykładowe źródła finansowania zewnętrznego dla Strategii Rozwoju Miasta Marki

Nazwa programu	Założenia
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	<ul style="list-style-type: none"> • promocja odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej, • ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu, • rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej, • zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej, • rozwój infrastruktury bezpieczeństwa energetycznego, • ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego, • wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia, • pomoc techniczna.
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie prowadzenia prac badawczo-rozwojowych, • wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach, • wsparcie otoczenia biznesu, • zwiększenie potencjału naukowo-badawczego.
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	<ul style="list-style-type: none"> • powszechny dostęp do szybkiego Internetu, • E- administracja i otwarty rząd, • Oś priorytetowa III - Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa.
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	<ul style="list-style-type: none"> • osoby młode na rynku pracy, • efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, • szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, • innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa.
Program Operacyjny Pomoc Techniczna	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymanie i rozwój potencjału instytucji realizujących politykę spójności w Polsce w latach 2014-2020, • przygotowanie beneficjentów do wdrażania projektów, • wsparcie wymiaru miejskiego w polityce spójności, • system informacji i promocji dla funduszy europejskich.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego	<ul style="list-style-type: none"> • innowacyjność i przedsiębiorczość, • wzrost e-potencjału Mazowsza, • przejście na gospodarkę niskoemisyjną, • gospodarka przyjazna środowisku i społeczeństwu, • rozwój rynku pracy, • wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem, • edukacja dla rozwoju regionu, • pomoc społeczna.
Erasmus +	<ul style="list-style-type: none"> • wymiana kadry dydaktycznej oraz młodzieży w obszarze edukacji.
Programy Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności	<ul style="list-style-type: none"> • równać szanse - system wsparcia dla lokalnych inicjatyw edukacyjnych, których celem jest wyrównywanie szans młodzieży z terenów wiejskich i małych miast (cykliczne konkursy grantowe, szkolenia, regionalne fora wymiany doświadczeń dla organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów realizujących projekty na rzecz edukacji i wychowania młodzieży, stypendia pomostowe czyli wspólne przedsięwzięcie różnych instytucji, organizacji i firm, skierowane do absolwentów szkół średnich ze środowisk wiejskich i małych miast, umożliwiające uzyskanie stypendiów na pierwszy rok studiów, otwiera też perspektywy udzielenia stypendystom dalszej pomocy w ramach konkursu „Prymus”, programu stypendiów korporacyjnych, projektu „StudiuJ za Granicą” oraz poprzez stypendia doktoranckie, uniwersytety trzeciego wieku.
Program Europa Środkowa 2014-2020, w tym InterregVc	<ul style="list-style-type: none"> • innowacje, czysta energia, transport, dziedzictwo naturalne i kulturowe.
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	<ul style="list-style-type: none"> • ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi, w tym gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach oraz budowa, przebudowa i odbudowa obiektów hydrotechnicznych, • racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi obejmujące racjonalną gospodarkę odpadami, ochronę powierzchni ziemi, geologii i geozagrożeń, zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobycia kopalin, • ochrona atmosfery na którą składa się poprawa jakości powietrza, poprawa efektywności energetycznej, wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii jak i system zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme), • ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów poprzez ochronę obszarów i gatunków cennych przyrodniczo, • edukacja ekologiczna,

	<ul style="list-style-type: none"> • współfinansowanie LIFE+ <p>PROGRAM LEMUR – Energooszczędne Budynki Użyteczności Publicznej</p> <p>cel programu: uniknięcie emisji CO2 w związku z projektowaniem i budową nowych energooszczędnych budynków użyteczności publicznej</p> <p>środki przeznaczone na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dofinansowanie w formie dotacji kosztów wykonania dokumentacji projektowych • pożyczki z możliwością częściowego umorzenia, na dofinansowanie kosztów budowy
Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> • <i>rozbudowa innowacji w Polsce i zacieśniania współpracy biznesu z nauką</i> (pożyczka na innowacyjność, „Duży bon”).
Ministerstwo Sportu i Turystyki	<ul style="list-style-type: none"> • program inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu (rozwój specjalistycznych obiektów sportowych), • wojewódzkie wieloletnie programy rozwoju bazy sportowej w szczególności: kryte pływalnie, szkolna infrastruktura sportowa, korty tenisowe, obiekty i urządzenia lekkoatletyczne, • program modernizacji infrastruktury sportowej (modernizacja i remont istniejących obiektów), • program budowy hal tenisowych, • program budowy orlików lekkoatletycznych, <p>program budowy pełnowymiarowych boisk piłkarskich.</p>

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020+ (Strategia ZIT WOF) jako plan działania oraz wydatkowania środków, które Miasto Marki może otrzymać z Unii Europejskiej

Z diagnozy strategicznej przeprowadzonej dla potrzeb ZIT WOF wynikają następujące obszary problemowe aglomeracji:

- niewystarczające wykorzystanie technologii ICT (Information and Communication Technologies) w świadczeniu usług publicznych,
- edukacja niedostosowana do potrzeb rynku pracy i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy,

- niska aktywność zawodowa kobiet wychowujących dzieci,
- rosnąca liczba osób starszych i problemy z ich aktywizacją,
- niewystarczająco dobre warunki prowadzenia działalności gospodarczej i nastawienie na eksport produkcji,
- brak jednolitej promocji gospodarczej i oferty inwestycyjnej obszaru,
- niewystarczająca konkurencyjność komunikacji publicznej względem transportu indywidualnego,
- niewydolna i nierównomiernie rozwinięta infrastruktura transportowa,
- niewystarczający poziom zintegrowania różnych środków transportu niskoemisyjnego,
- niska efektywność energetyczna i zanieczyszczenie środowiska.

Strategię ZIT WOF skoncentrowano na osiągnięciu trzech celów:

1. zwiększenie dostępności usług publicznych,
2. rozwój sieci powiązań gospodarczych,
3. poprawa jakości przestrzeni.

Cele te będą realizowane poprzez kierunki działań, w których wskazano przedsięwzięcia ZIT (konkretne projekty), współfinansowane ze środków UE przeznaczonych w RPO WM na instrument ZIT.

Kierunki działań i przedsięwzięcia w ramach celu 1

1.1. Usługi informacyjne

- Wirtualny Warszawski Obszar Funkcjonalny (Virtual WOF),
- Dostęp do informacji publicznej Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (E-Archiwum),
- Kalkulator wartości nieruchomości gruntowych Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (E-wycena).

1.2. Usługi edukacyjne

- Rozwój kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego.

1.3. Usługi na rzecz aktywności mieszkańców

- Budowa i wdrożenie zintegrowanego systemu wsparcia usług opiekuńczych opartego na narzędziach TIK na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (E-Opieka),
- Rozwój opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Kierunki działań i przedsięwzięcia w ramach celu 2

2.1. Promocja gospodarcza

- Promocja gospodarcza Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (WOF Expo).

2.2. Tereny inwestycyjne

- Rozwój oferty terenów inwestycyjnych Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego.

2.3. Kapitał ludzki

- Rozwój kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Doradztwo edukacyjno-zawodowe na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Kierunki działań i przedsięwzięcia w ramach celu 3

3.1. Powiązania komunikacyjne

- Rozwój sieci tras rowerowych na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Rozwój sieci parkingów na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego.

3.2. Środowisko przyrodnicze i kulturowe

- Rozwój sieci tras rowerowych na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Rozwój sieci parkingów P+R na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Dostęp oraz jakość podstawowej infrastruktury społecznej, a także zagadnienia te w wymiarze gospodarczym i przestrzennym, zobrazowała zawarta w analizie diagnostycznej ZIT WOF część, w której na mapę aglomeracji wpisane zostały poszczególne jednostki ją tworzące. Miasto Marki wpisuje się w większym bądź mniejszym stopniu w powyższe obszary problemowe.

Obszary problemowe Miasta Marki wynikające ze wspomnianej powyżej diagnozy ZIT WOF w połączeniu z obszarami zdiagnozowanymi na poziomie niniejszej Strategii

wskazują, że koncentracja władz winna być w szczególności nakierowana na większość przedsięwzięć w ramach Strategii ZIT WOF, ze szczególnym naciskiem na przedsięwzięcia, które mają służyć rozwojowi transportu niskoemisyjnego, szczególnie budowa sieci tras rowerowych na terenie WOF (ścieżki rowerowe służące komunikacji, a nie rekreacji) oraz stworzenie sieci parkingów „Parkuj i Jedź” (Park&Ride).

Oprócz projektów ZIT, strategia zawiera projekty komplementarne do ZIT. Realizacja projektów jest uwarunkowana uzyskaniem wsparcia ze środków unijnych.

W ramach Strategii ZIT wyodrębniono projekty towarzyszące, skorelowane w sposób funkcjonalny i/lub tematyczny z projektami i przedsięwzięciami przewidzianymi do realizacji ze środków alokacji ZIT (w ramach RPO WM 2014-2020) oraz w/w projektami komplementarnymi w ramach POIŚ.

Grupę projektów towarzyszących ZIT stanowią także projekty nie należące do żadnej w opisanych powyżej grup, ujęte w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Mazowieckiego oraz Dokumentie Implementacyjnym (DI) do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) i posiadające zróżnicowane źródła potencjalnego dofinansowania (poza alokacją ZIT), określone zgodnie z zapisami Kontraktu, zawartego w listopadzie 2014 r. lub (odpowiednio).

WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA

1. Wdrażanie strategii

1.1. Procedury wdrażania

Realizacja Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2016-2021 wymusza podejmowanie wielu działań. Do wykonania zapisów dokumentu strategicznego potrzebna jest współpraca takich instytucji jak Urząd Miasta Marki, jednostki organizacyjne, spółki komunalne inne urzędy i jednostki jak np. urząd marszałkowski, starostwo powiatowe, urzędy innych gmin, urząd wojewódzki, organizacje pozarządowe i instytucje działające w mieście, jak i sami mieszkańcy. Wypełniając strategię, Władze Miasta Marki powinny współdziałać zarówno z otoczeniem wewnętrznym i zewnętrznym.

Strategia jest dokumentem otwartym, do którego można włączać nowe projekty. Warto organizować spotkania i warsztaty, służące wymianie poglądów na temat dostosowania strategii do niewątpliwie zmieniającego się otoczenia społecznego i gospodarczego. Można stworzyć i udostępnić stronę internetową służącą do zgłaszania i konsultowania pomysłów tzw. „bank projektów”. Należy bowiem pamiętać, że wyznaczone w Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2016-2021 cele i kierunki działań, powinny być bazą inspiracji do ciągłego podejmowania nowych przedsięwzięć, wpisujących się w jej założenia przyczyniających się do jej realizacji. Z drugiej strony, niezbędna jest jednak ochrona dokumentu i zawartego w niej programu, przed pokusami zbyt częstych zmian wynikających choćby z kadencyjności władz lokalnych. Temu służyć może powołanie specjalnej instytucji koordynującej.

1.2. Zasady i tryb wdrażania strategii

Wdrażanie Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2016-2021 będzie się odbywać zarówno poprzez realizację naznaczonych jej treścią zadań i przedsięwzięć, jak i za pośrednictwem zawartych w niej programów. Nastąpi to za przyczyną uchwalania

i wykonywania wieloletniego planu inwestycyjnego i rocznych budżetów. Istotnym elementem będzie szczegółowa projekcja alokacji środków na realizację zadań.

Głównym aparatem instytucjonalnym wdrażania strategii będzie Urząd Miasta Marki, a ośrodkami koordynującymi współpracę w poszczególnych obszarach tematycznych stosownie jego wydziały merytoryczne, jak i jednostki organizacyjne.

2. Monitorowanie i ewaluacja

3. Monitorowanie

Monitorowanie to ciągły proces obserwacji ewidencjonowania i oceny zmian zachodzących w otoczeniu i efektów naszych działań.

W fazie realizacji strategii główne zadania systemu monitorowania to:

- identyfikacja partnerów, obszarów, zasobów w regionie, które włączone w realizację strategii dadzą maksymalny efekt w relacji do zaangażowanych środków,
- analiza alternatywnych rozwiązań, uzgodnienie priorytetów i ich selekcja,
- definiowanie planu realizacyjnego,
- analiza nakładania się efektów projektów realizowanych w ramach różnych polityk sektorowych i programów horyzontalnych na osiągnięcie celów strategicznych i przybliżanie realizacji wizji strategii,
- kontrola procesu.

4. Ewaluacja

Ewaluacja to niezbędny w prawidłowej realizacji strategii proces jej oceny. Dotyczy nie tylko realizacji dokumentu, ale także jego wpływu na wszelkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego. Musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy lokalne i problemy społeczności. W węższym aspekcie, ewaluacja koncentruje się na realizacji poszczególnych elementów strategii, przy czym kryteriami oceny zapisów są:

- wskaźniki realizacji celów i zadań,

- rozwiązywanie problemów (wyzwań przyjętych w strategii),
- realizacja wizji rozwoju.

Wyróżniamy 3 rodzaje ewaluacji:

- ewaluacja ex-ante, przed zaakceptowaniem strategii,
- ewaluacja on-going, w środku lub w trakcie trwania realizacji strategii,
- ewaluacja ex-post, po zrealizowaniu projektów cząstkowych strategii.

Ewaluacja ex-ante opisuje zakładane cele, przewidywane rezultaty, spójność z celami rozwojowymi danego obszaru, komplementarność z innymi projektami. Ewaluacja ex-ante została wykonana na etapie formułowania niniejszej strategii.

W przebiegu ewaluacji on-going analizuje się proces wdrożenia i ocenia dotychczasowe efekty, co pozwala odpowiedzieć na pojawiające się pytania, rozwiązać ujawnione problemy. Można tu ocenić przede wszystkim skuteczności efektywność projektu na danym etapie. Ewaluacja on-going będzie wykonywana w trakcie realizacji projektów.

W ewaluacji ex-post ocenione będą efekty i sformułowane wnioski na przyszłość (odnośnie następnych projektów). Należy tutaj zwrócić szczególną uwagę na użyteczność i trwałość przedsięwzięć.

Podstawowym instrumentem monitorowania są wskaźniki. Wskaźnik jest wyznacznikiem stanu analizowanego zjawiska i może odnosić się do zmian zachodzących w otoczeniu jak i mierzyć efekty strategii na różnych poziomach jej realizacji.

W monitorowaniu zmian zachodzących w otoczeniu stosowane będą wskaźniki w zależności od celów i priorytetów strategii oraz dostępności danych dla planowania regionalnego.

Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego I
Wzmacnianie atrakcyjności i konkurencyjności biznesowej (spójny obszar działalności gospodarczej w mieście)

Tabela 52. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego I

L.p.	Nazwa miernika/wskaźnika	Miara	Źródło	Częstotliwość monitorowania
1.	Podmioty gospodarcze ogółem, w tym w rozbiciu na poszczególne branże	Liczba (szt.)	GUS	1 raz w roku
2.	Punkt informacji biznesowej	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
3.	Uczniowie, który nabyli kompetencje kluczowe w zakresie przedsiębiorczości	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
4.	Prowadzone zajęcia w zakresie przedsiębiorczości w szkołach	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
5.	Podmioty gospodarcze ogółem, w tym w rozbiciu na poszczególne branże	Liczba (szt.)	GUS	1 raz w roku
6.	Pracujący na 1.000 mieszkańców	Liczba (szt.)	GUS	1 raz w roku
7.	Udzielone nagrody i wyróżnienia dla najbardziej rozwojowych przedsiębiorców	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku

Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego II
Rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa miasta wystarczająca dla potrzeb społecznych i gospodarczych

Tabela 53. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego II

Lp.	Nazwa miernika/wskaźnika	Miara	Źródło	Częstotliwość monitorowania
1.	Wybudowana sieć wodociągowa i kanalizacji sanitarnej	Długość m/km	GUS	1 raz w roku
2.	Wybudowana sieć kanalizacji deszczowej	Długość m/km	GUS	1 raz w roku
3.	Zmodernizowane rowy melioracyjno-komunalne (liczba m/km)	Długość m/km	UMM	1 raz w roku
4.	Stacje transformatorowe średniego i niskiego napięcia	Liczba (szt.)	PP	1 raz w roku
5.	Sieci rozdzielcze średniego i niskiego napięcia	Długość m/km	PP	1 raz w roku
6.	Odsetek mieszkańców korzystających z sieci poszczególnych mediów	%	GUS	1 raz w roku
7.	Zmodernizowane, wybudowane i drogi różnych kategorii	Długość m/km	UMM	1 raz w roku
8.	Połączenia komunikacji autobusowej Marki - Warszawa	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
9.	Połączenia komunikacji autobusowej Marki – gminy ościenne	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku

10.	Częstotliwość kursowania taboru poszczególnych linii komunikacji autobusowej	Liczba (min)	ZTM	1 raz w roku
11.	Ogólnodostępne miejsca parkingowe w wybudowanych obiektach „Parkuj i jedź”	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
12.	Długość wybudowanych chodników	Długość m/km	UMM	1 raz w roku
13.	Punkty świetlne oświetlenia ulicznego	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
14.	Drogi rowerowe	Długość m/km	UMM	1 raz w roku
15.	Nieruchomości nabyte pod drogi	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku

Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego III

Wysokiej jakości oferta edukacja dostosowana do bieżących i przyszłych potrzeb - rozwój edukacji jako jednego z ważniejszych elementów infrastruktury społecznej

Tabela 54. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego III

L.p.	Nazwa miernika/wskaźnika	Miara	Źródło	Częstotliwość monitorowania
1.	Działania (szkolenia, spotkania, doradztwo) mające na celu wsparcie podmiotów niepublicznych (organizacji pozarządowych)	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
2.	Obiekty oświatowe miasta: przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazjalne	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
3.	Miejsca w placówkach oświatowych: przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjalnych (ogółem)	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
4.	Oświatowe obiekty sportowe	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
5.	Dzieci, w tym dzieci niepełnosprawne objęte specjalnymi metodami nauki i opieki	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
6.	Opieka nad dziećmi do lat 3	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
7.	Uczniowie i nauczyciele objęci wsparciem w ramach programów finansowanych ze źródeł zewnętrznych	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku

Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego IV

Wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-społeczno-prywatnego na rzecz rozwoju usług społecznych

Tabela 55. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego IV

L.p.	Nazwa miernika/wskaźnika	Miara	Źródło	Częstotliwość monitorowania
1.	Dzienny ośrodek wsparcia dla osób starszych	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
2.	Osoby i rodziny objęte pomocą społeczną	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
3.	Odsetek osób i rodzin objętych pomocą społeczną w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Miasta Marki	%	UMM	1 raz w roku
4.	Kwota świadczeń z pomocy społecznej na 1 korzystającego	Wartość (zł)	UMM	1 raz w roku
5.	Osoby i rodziny wsparte w ramach realizowanych programów	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
6.	Przedsięwzięcia kulturalne i sportowe miejskie	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
7.	Inicjatywy kulturalne i sportowe	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
8.	Organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie miasta	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
9.	Środki z budżetu miasta przeznaczone na realizację inicjatyw obywatelskich i wspieranie działalności organizacji pozarządowych	Wartość (zł)	UMM	1 raz w roku
10.	Środki z budżetu miasta przeznaczone na rozwój ekonomii społecznej - działalność Centrum Integracji Społecznej	Wartość (zł)	UMM	1 raz w roku
11.	Partnerstwo z nowymi podmiotami (np. partnerstwo publiczno- prywatne)	Liczba zawartych umów (szt.)	UMM	1 raz w roku
12.	Centrum Aktywności Lokalnej	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
13.	Odsetek osób objętych usługami socjalnymi w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Miasta Marki	%	UMM	1 raz w roku

Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego V
 Wzrost poziomu wykorzystania walorów środowiskowych, historycznych i kulturowych, jako fundamentów w procesie budowy silnej marki miasta jako wyjątkowego miejsca wypoczynku

Tabela 56. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego V

L.p.	Nazwa miernika/wskaźnika	Miara	Źródło	Częstotliwość monitorowania
1.	Zasoby i produkty kreujące markę Miasta Marki	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
2.	Punkty usługowe, gastronomiczne, zaplecze noclegowe	Liczba (szt.)	UMM GUS	1 raz w roku
3.	Miejsca integracji społecznej	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
4.	Tereny chronione	% w ogólnej powierzchni miasta	UMM	1 raz w roku
5.	Tereny zielone, w tym lasy w ogólnej powierzchni miasta	% w ogólnej powierzchni miasta	UMM	1 raz w roku
6.	Ścieżki edukacyjne	Długość (m/km.)	UMM	1 raz w roku
7.	Elementy infrastruktury terenowo edukacyjnej	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku

Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego VI
 Poprawa ładu przestrzennego i estetyki miasta

Tabela 57. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego VI

L.p.	Nazwa miernika/wskaźnika	Miara	Źródło	Częstotliwość monitorowania
1.	Obszar pełniący funkcje reprezentacyjną przestrzeni publicznej	Liczba (km ²)	UMM	1 raz w roku
2.	Opracowane dokumenty planistyczne	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
3.	Katalog standardów w zakresie elementów małej architektury	Liczba (szt.)	UMM	okres obowiązywania strategii

Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego VII
 Logistyka w zakresie zarządzania infrastrukturą społeczną
 Tabela 58. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego VII

L.p.	Nazwa miernika/wskaźnika	Miara	Źródło	Częstotliwość monitorowania
1.	Mieszkania ogółem na 1.000 mieszkańców	Liczba (szt.)	GUS	1 raz w roku
2.	Mieszkania oddane do użytku, w tym mieszkania komunalne, socjalne	Liczba (szt.)	GUS	1 raz w roku
3.	Placówki służby zdrowia	Liczba (szt.)	GUS	1 raz w roku
4.	Działania profilaktyczne	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
5.	Nowo wybudowane oraz wyremontowane obiekty użyteczności publicznej	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
6.	Liczba e-usług	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku

Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego VIII
 Rewitalizacja
 Tabela 59. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego VIII

L.p.	Nazwa miernika/wskaźnika	Miara	Źródło	Częstotliwość monitorowania
1.	Program rewitalizacji	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
2.	Zrealizowane projekty rewitalizacyjne, w tym z udziałem środków zewnętrznych	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
3.	Mieszkania objęte projektami rewitalizacyjnymi, w tym mieszkania socjalne	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku
4.	Zrewitalizowane tereny	Liczba (km ²)	UMM	1 raz w roku
5.	Zrewitalizowane obiekty	Liczba (szt.)	UMM	1 raz w roku

GUS - Główny Urząd Statystyczny

UMM - Urząd Miasta Marki

PP - Przedsiębiorstwo Przesyłowe

5. Lista proponowanych zadań, które przyczynią się do realizacji określonych celów strategicznych

Strategia aby była dokumentem przydatnym w realizacji określonej wizji rozwoju, powinna zawierać wyraźnie zaznaczoną część implementacyjną, składającą się z wyodrębnionych projektów. W związku z tym, na podstawie przeprowadzonej diagnozy uwarunkowań rozwojowych Miasta Marki oraz dokonanej analizy SWOT utworzono listę zadań, które przyczynią się do realizacji określonych celów strategicznych.

Zadania stanowią listę przedsięwzięć, która może być w przyszłości sukcesywnie uzupełniania i modyfikowana w zależności od uwarunkowań rozwojowych miasta.

Do każdego zadania realizacyjnego zostały przyporządkowane cele szczegółowe, które zostaną osiągnięte dzięki realizacji danego zadania.

W tabeli umieszczono również koordynatorów, którzy będą zaangażowani w realizację danego przedsięwzięcia a także przewidywane źródła finansowania.

Oprócz tego, przy każdym zadaniu określono miernik realizacji, który wskazywać będzie na osiągnięcie zamierzonych celów.

Tabela 60. Wykaz zadań realizacyjnych Miasta Marki

Lp	Nazwa zadania	Opis działań, założenia zadania	Cele realizowane w strategii		Przewidywane źródło finansowania	Okres	Koordynator działania	Miernik realizacji
			Cele strategiczne	Cele szczegółowe				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Budowa, rozbudowa, remonty dróg, ulic, chodników, ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą	Budowy i przebudowy ciągów komunikacyjnych z wykonaniem odprowadzenia wód opadowych, chodników i ścieżek rowerowych, budowa oświetlenia ulicznego w ciągu ulic, łącznie 11.730 m.b.	II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa miasta wystarczająca dla potrzeb społecznych i gospodarczych	II.3. Poprawa stanu dróg, ulic, dróg rowerowych, chodników przebiegających przez miasto, rozwój systemu dróg, infrastruktury około drogowej oraz komunikacji miejskiej	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • RPO WOJ. MAZ. (<i>Działanie 4.2 Efektywność energetyczna</i>) • WFOŚ (<i>Gospodarka Wodna</i>) 	2016-2017	Wydział Inwestycji i Zarządu Dróg Urzędu Miejskiego	Liczba m/km drogi utwardzonej Liczba m/km ciągu pieszego Liczba m/km drogi rowerowej Liczba m/km oświetlonych dróg Liczba m/km kanalizacji
2.	Rozbudowa Szkoły Podstawowej nr 1 oraz wybudowanie nowej hali sportowej z zapleczem	Rozbudowa części dydaktycznej szkoły na potrzeby 9 oddziałów dzieci wczesnoszkolnych wraz z budową hali sportowej, projektowana część dydaktyczna oraz hala sportowa mają spełniać wysokie kryteria izolacyjności cieplnej.	III. Wysokiej jakości oferta edukacja dostosowana do bieżących i przyszłych potrzeb - rozwój edukacji jako jednego z ważniejszych elementów infrastruktury społecznej	III.3. Budowa i modernizacja publicznej bazy dydaktycznej i sportowej szkół i przedszkoli	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • PPP 	2016-2017	Wydział Inwestycji i Zarządu Dróg Urzędu Miejskiego	Liczba rozbudowanych placówek edukacyjnych Liczba miejsc w szkole Liczba obiektów sportowych
3.	Rozbudowa Przedszkola Miejskiego Nr 2	Rozbudowa obiektu w celu pozyskania dodatkowych miejsc przedszkolnych oraz dostosowania placówki do potrzeb	III. Wysokiej jakości oferta edukacja dostosowana do bieżących i	III.3. Budowa i modernizacja publicznej bazy dydaktycznej i sportowej szkół i przedszkoli	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • PPP 		Zespół Obsługi Placówek Oświatowych w Markach	Liczba rozbudowanych placówek edukacyjnych Liczba miejsc w przedszkolach Liczba dzieci

		dzieci niepełnosprawnych wymagających specjalnych metod nauki i opieki.	przyszłych potrzeb - rozwój edukacji jako jednego z ważniejszych elementów infrastruktury społecznej					niepełnosprawnych objętych specjalnymi metodami nauki i opieki
4.	Tworzenie „Mareckich Miejsc Kultury”	Rozmieszczenie w poszczególnych osiedlach miejsc (lokali) z otwartym dostępem do kultury, polegającym na możliwości korzystania ze sprzętu, urządzeń i pomieszczeń, pod opieką personelu, dla realizacji własnych zamierzeń kulturowych. Zasada dostępu do „Mareckich Miejsc Kultury” to zaproponowanie mini-projektu kulturalnego lub artystycznego, który chce się tam zrealizować. „Mareckie Miejsca Kultury” to usytuowany blisko mieszkańców potencjał nastawiony na rozwijanie własnych zdolności i	IV. Wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-społeczno-prywatnego na rzecz rozwoju usług społecznych V. Wzrost poziomu wykorzystania walorów środowiskowych, historycznych i kulturowych, jako fundamentów w procesie budowy silnej marki miasta, jako wyjątkowego miejsca wypoczynku VIII. Rewitalizacja	IV.2. Rozwój organizacji pozarządowych IV.3. Partnerstwo lokalne V.2. Kreacja nowych zasobów i produktów VIII. 1. Rewitalizacja dawnych funkcji i układu miasta oraz ich ochrona wraz z koniecznym rozwojem funkcjonalno-przestrzennym	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • RPO WOJ. MAZ (<i>Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych, Działanie 5.3 Dziedzictwo kulturowe</i>) • Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (<i>Rozwój Infrastruktury Kultury</i>), • Programy Ministra Pracy i Polityki Społecznej <i>Partnerstwo z NGO'S – Fundusz Inicjatyw Pozarządowych</i> • ASOS 	2016-2025	Marecki Ośrodek Kultury Wydział Promocji, Kultury i Sportu Wydział Planowania i Rozwoju	Liczba korzystających mieszkańców Liczba inicjatyw kulturalnych Liczba mieszkańców objętych projektem rewitalizacyjnym

		pomysłów. „Mareckie Miejsca Kultury” mogą być prowadzone na zlecenie miasta, przez organizacje pozarządowe lub osoby prywatne.						
5.	Program „Ku żywemu uczestnictwu w kulturze”	Budowanie spójności społecznej przez otwieranie się instytucji kulturalnych na zróżnicowane potrzeby kulturalne mieszkańców.	IV. Wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-społeczno-prywatnego na rzecz rozwoju usług społecznych V. Wzrost poziomu wykorzystania walorów środowiskowych, historycznych i kulturowych, jako fundamentów w procesie budowy silnej marki miasta, jako wyjątkowego miejsca wypoczynku VIII. Rewitalizacja	IV.3. Partnerstwo lokalne V.2. Kreacja nowych zasobów i produktów VIII. 1. Rewitalizacja dawnych funkcji i układu miasta oraz ich ochrona wraz z koniecznym rozwojem funkcjonalno-przestrzennym	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • RPO WOJ. MAZ (<i>Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych, Działanie 5.3 Dziedzictwo kulturowe</i>) • Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (<i>Rozwój Infrastruktury Kultury</i>) • Programy Ministra Pracy i Polityki Społecznej <i>Partnerstwo z NGO'S – Fundusz Inicjatyw Pozarządowych</i> • ASOS 	2016-2025	Marecki Ośrodek Kultury Wydział Promocji, Kultury i Sportu Wydział Planowania i Rozwoju	Liczba mieszkańców korzystających z programu Liczba inicjatyw kulturalnych Liczba mieszkańców objętych projektem rewitalizacyjnym
6.	Przygotowanie programów rewitalizacji	Odbudowanie spójności społecznej - projekt realizowany	VIII. Rewitalizacja	VIII. 1. Rewitalizacja	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • RPO WOJ. MAZ. (<i>Działanie 6.2</i>) 	2016-2025	Marecki Ośrodek Kultury	Liczba mieszkańców (włączonych) korzystających z

	projekt „Ożywienie”	na osiedlu socjalnym w budynkach osiedla przemysłowego Braci Briggs przez MOK. Projekt sprzyjać będzie włączaniu mieszkańców z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.		dawnych funkcji i układu miasta oraz ich ochrona wraz z koniecznym rozwojem funkcjonalno-przestrzennym	<i>Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych, Działanie 5.3 Dziedzictwo kulturowe)</i> <ul style="list-style-type: none"> • Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (<i>Rozwój Infrastruktury Kultury</i>), • Programy Ministra Pracy i Polityki Społecznej <i>Partnerstwo z NGO'S – Fundusz Inicjatyw Pozarządowych</i> • ASOS 		Wydział Promocji, Kultury i Sportu Wydział Planowania i Rozwoju	programu Liczba inicjatyw kulturalnych Liczba mieszkańców objętych projektem rewitalizacyjnym
7.	Przebudowa „PSZOK”	Przebudowa Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w Markach.	<p>II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa miasta wystarczająca dla potrzeb społecznych i gospodarczych</p> <p>V. Wzrost poziomu wykorzystania walorów środowiskowych, historycznych i kulturowych, jako fundamentów w procesie budowy silnej marki miasta, jako</p>	<p>II.1. Doskonalenie infrastruktury</p> <p>V. 4. Zielone i ekologiczne miasto</p>	<ul style="list-style-type: none"> • NFOŚiGW • Środki własne 	2016-2021	Wydział Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Urzędu Miejskiego	Liczba zmodernizowanych PSZOK

			wyjątkowego miejsca wypoczynku					
8.	Modernizacja systemu rowów melioracyjno-komunalnych	Działania zapobiegające lokalnym podtopieniom. Rowy otwarte o nieuregulowanych skarpach należy na nowo zaprojektować, niezbędne jest przeprowadzenie pomiarów geodezyjnych oraz zaprojektowanie umocnień skarp ekopłytami. Działanie pozwoli na jak najlepsze pozbywanie się wód z terenów zurbanizowanych.	II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa miasta wystarczająca dla potrzeb społecznych i gospodarczych	II. Doskonale 1. Infrastruktury komunalnej, zapewnienie odpowiedniego poziomu dostępności z uwzględnieniem zmian w zakresie postępującej urbanizacji	<ul style="list-style-type: none"> WFOŚ Środki własne 	2016 - 2021	Wydział Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Urzędu Miejskiego	Liczba m/km zmodernizowanych rowów melioracyjno-komunalnych
9.	Zagospodarowanie terenu „Zwałka” oraz zbiorników „Kruczek” i „Meksyk”, jak i stanowiącego własność Mareckich Inwestycji Miejskich Sp. z o.o. zbiornika „Konne”	Zagospodarowanie dostępnych wolnych obszarów, ochrona walorów i zasobów środowiska przyrodniczego, poprawa świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska, działania promocyjne i ekologiczne. „Zwałka” - przeznaczenie na cele rekreacyjno-edukacyjne niezagospodarowanego terenu z nieczynnym	V. Wzrost poziomu wykorzystania walorów środowiskowych, historycznych i kulturowych, jako fundamentów w procesie budowy silnej marki miasta, jako wyjątkowego miejsca wypoczynku	V.2. Kreacja nowych zasobów i produktów V.4. Zielone i ekologiczne miasto VI.2. Zmniejszenie skali panującego w mieście chaosu wizualnego	<ul style="list-style-type: none"> WFOŚ Środki własne 	2016-2021	Wydział Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Urzędu Miejskiego	Liczba ścieżek edukacyjnych Liczba nowych miejsc użyteczności publicznej Liczba elementów infrastruktury terenowo-edukacyjnej

	<p>składowiskiem odpadów komunalnych wraz z niewielkim kompleksem leśnym. „Zbiornik Kruczek” - popularyzacja walorów rekreacyjnych i przyrodniczych zbiornika wśród społeczności lokalnej. „Zbiornik Meksyk” – opracowanie i wdrożenie koncepcji zagospodarowania terenów wokół zbiornika na cele rekreacyjne połączone z edukacją ekologiczną mieszkańców, w ramach inwestycji umiejscowione zostaną elementy infrastruktury terenowo-edukacyjnej. „Zbiorniki Konne” - ścieżka ekologiczna w rejonie zbiorników, przyczyni się to do poprawy ich czystości, zachowania herpetofauny oraz innych zwierząt wodnych występujących na tym obszarze miasta. Uregulowane ciągi komunikacyjne będą sprzyjały</p>	<p>ładu przestrzennego i estetyki miasta</p> <p>VIII. Rewitalizacja</p>	<p>VIII. 1. Rewitalizacja dawnych funkcji i układu miasta oraz ich ochrona wraz z koniecznym rozwojem funkcjonalno-przestrzennym</p>				
--	--	---	--	--	--	--	--

		swobodnemu rozwojowi roślin wodnych, a tym samym powstaną nowe siedliska dla zwierząt. Dodatkowo w ramach ścieżek planowane będą pomosty oraz wieża widokowa. Na całym obszarze objętym ścieżką ekologiczną zostaną ustawione kosze na odpady zmieszane i segregowane. W ramach ścieżki ekologicznej umiejscowione zostaną elementy infrastruktury terenowo-edukacyjnej.						
10.	Utworzenie CAL (a w jego strukturach m.in. „Restauracja rodzinna” „Punkt Profesjonalnej Pomocy i Wsparcia dla osób dotkniętych przemocą, poradnictwo specjalistyczne)	Działania w kierunku wykluczenia społecznego (pomoc społeczna, rynek pracy). Wspieranie i aktywizacja seniorów, rodzin oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do rozwoju.	IV. Wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-społeczno-prywatnego na rzecz rozwoju usług społecznych	IV. 1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup zagrożonych	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • RPO WOJ. MAZ. • POWER działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna • inne 	2016-2021	Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach	Liczba mieszkańców/seniorów rodzin wspartych w ramach „Restauracji rodzinnej”, „PPPiW dla osób dotkniętych przemocą” poradnictwa specjalistycznego.

	Utworzenie „Dziennego Domu Pobytu Seniora”	Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu seniorów i osób niepełnosprawnych	IV. Wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-społeczno-prywatnego na rzecz rozwoju usług społecznych	IV. 1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup zagrożonych	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • RPO WOJ. MAZ. • ASOS • inne 	2016-2021	Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach	Liczba mieszkańców/rodzin wspartych w ramach „Dziennego Domu Pobytu Seniora”
11.	Wdrożenie standardu modelu pracy socjalnej i usług społecznych (usługi opiekuńcze, asystent rodziny, usługi interwencyjne,	Wprowadzenie zmian organizacyjnych mających na celu poprawę skuteczności pracy pracowników socjalnych oraz poprawę jakości usług społecznych poszerzonych o usługi asysty i usługi o charakterze interwencyjnym.	IV. Wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-społeczno-prywatnego na rzecz rozwoju usług społecznych	IV. 1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup zagrożonych	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • POWER (działanie 2.5 skuteczna pomoc społeczna) 	2016-2021	Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach	Liczba zatrudnionych pracowników socjalnych Liczba osób świadczących usługi, liczba odbiorców usług i pracy socjalnej.
12.	Przebudowa, modernizacja, rewitalizacja Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego	Prace prowadzące do funkcjonalnego powiązania ze strukturą miasta, zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego, pieszego oraz rowerowego. Działanie pozwoli na nadanie reprezentacyjnego charakteru traktu komunikacyjnego oraz powiąze funkcjonalnie i przestrzennie najważniejsze punkty oraz tereny przyległe.	II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa miasta wystarczająca dla potrzeb społecznych i gospodarczych	II.3. Poprawa stanu dróg, ulic, dróg rowerowych, chodników przebiegających przez miasto, rozwój systemu dróg, infrastruktury około drogowej oraz komunikacji miejskiej	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • Inne środki powiatowe wojewódzkie krajowe • Fundusze zewnętrzne 	2016-2021	Wydział Planowania i Rozwoju	Liczba m/km przebudowanej/zmodernizowanej/ zrewitalizowanej drogi
			VI. Poprawa ładu przestrzennego i estetyki	VI.1. Wykreowanie centrum miasta				

			miasta VIII. Rewitalizacja	Marki VIII.1. Rewitalizacja dawnych funkcji i układu miasta oraz ich ochrona wraz z koniecznym rozwojem funkcjonalno-przestrzennym				
13.	Rewitalizacja „Fabryki Briggsów”	Kompleksowy remont i przebudowa zachowanych, ale wyłączonych obecnie z eksploatacji hal pofabrycznych wraz z nadaniem im nowych funkcji rekreacyjnych, kulturalnych i edukacyjnych.	V. Wzrost poziomu wykorzystania walorów środowiskowych, historycznych i kulturowych, jako fundamentów w procesie budowy silnej marki miasta, jako wyjątkowego miejsca wypoczynku VIII. Rewitalizacja	V.1. Optymalnie wykorzystany potencjał V.2. Kreacja nowych zasobów i produktów VIII.1. Rewitalizacja dawnych funkcji i układu miasta oraz ich ochrona wraz z koniecznym rozwojem funkcjonalno-przestrzennym	<ul style="list-style-type: none"> • RPO WOJ. MAZ. • Środki pozostające w dyspozycji Marszałka Województwa • Środki własne • PPP 	2016-2020	Wydział Inwestycji i Zarządu Dróg Wydział Planowania i Rozwoju	Liczba zrewitalizowanych obiektów zabytkowych Liczba mieszkańców objętych projektem rewitalizacyjnym
14.	Parkingi typu „Parkuj i Jedź” przy ul. Sportowej oraz przy ul. Dużej	Budowa parkingów typu „Parkuj i Jedź” stworzy możliwość pozostawienia samochodu/roweru na parkingu zlokalizowanym w	II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa miasta wystarczająca	II.3. Poprawa stanu dróg, ulic, dróg rowerowych, chodników przebiegających przez miasto,	<ul style="list-style-type: none"> • RPO WOJ. MAZ. (Działanie 4.3 Poddziałanie 4.3.2 Mobilność miejska w ramach ZIT - typ projektów – Rozwój zrównoważonej 	2016 - 2018	Wydział Inwestycji i Zarządu Dróg Wydział	Liczba wybudowanych lub przebudowanych obiektów „Parkuj i Jedź” Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach

		<p>poobliżu przystanków komunikacji miejskiej i korzystanie z transportu publicznego, w celu ograniczenia korków. Działanie zmniejszy zanieczyszczenia powietrza, poziom hałasu i obniży koszty dojazdu m. in do pracy.</p>	<p>dla potrzeb społecznych i gospodarczych</p>	<p>rozwój systemu dróg, infrastruktury około drogowej oraz komunikacji miejskiej</p> <p>II.4. Nowe miejsca postojowe</p>	<p><i>multimodalnej mobilności miejskiej – ZIT - Parkingi „Parkuj i Jedź”</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Środki własne 	<p>Planowania i Rozwoju</p>	<p>„Parkuj i Jedź”</p>
15.	<p>Budowa dróg rowerowych w Markach</p>	<p>Budowa dróg rowerowych w ramach działania mającego na celu wybudowanie sieci ścieżek rowerowych dla zapewnienia połączenia z gminami ościennymi (Warszawą, Zielonką, Kobyłą, Ząbkami). Budowa tras rowerowych skorelowana jest z modernizacją Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego oraz budowa dróg rowerowych po obydwu stronach drogi na linii Warszawa-Radzymin. Wraz z przebudową Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego powstanie system komunikacji</p>	<p>II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa miasta wystarczająca dla potrzeb społecznych i gospodarczych</p> <p>VI. Poprawa ładu przestrzennego i estetyki miasta</p> <p>VIII. Rewitalizacja</p>	<p>II.3. Poprawa stanu dróg, ulic, dróg rowerowych, chodników przebiegających przez miasto, rozwój systemu dróg, infrastruktury około drogowej oraz komunikacji miejskiej</p> <p>VI.1. Wykreowanie centrum miasta Marki</p> <p>VIII.1. Rewitalizacja dawnych funkcji i układu miasta oraz ich ochrona</p>	<ul style="list-style-type: none"> • RPO WOJ. MAZ (<i>Działanie 4.3 Poddziałanie 4.3.2 Mobilność miejska w ramach ZIT - typ projektów – Rozwój zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej – ZIT - Parkingi „Parkuj i Jedź” w ramach</i>) • Środki własne 	<p>Wydział Inwestycji i Zarządu Dróg</p>	<p>Liczba m/km dróg rowerowych</p> <p>Liczba powiązań z gminami ościennymi</p>

		wewnętrznej oraz planowany jest system roweru miejskiego. Przyczyni się to do skrócenia czasu przejazdu do głównych węzłów przesiadkowych w kierunku Warszawy, wpłynie na poprawę jakości powietrza w mieście.		wraz z koniecznym rozwojem funkcjonalno-przestrzennym				
16.	Stworzenie systemu mikrolokalizacji ułatwiających dostęp do informacji w przestrzeni	Projekt Wirtualnego Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego polega na stworzenie systemu mikrolokalizacji ułatwiających dostęp do informacji w przestrzeni publicznej poprzez mobilne aplikacje dostępne bezpłatnie dla wszystkich potencjalnych użytkowników (w tym mieszkańców i turystów). WWOFF realizowany będzie w ramach poddziałania 2.1.2 E-usługi dla Mazowsza w ramach ZIT. Wybrane usługi to E-dostępność przestrzeni publicznych, E-turystyka, E-transport publiczny, E-środowisko.	VII. Logistyka w zakresie zarządzania infrastrukturą społeczną	VII.4. Innowacyjna i sprawna administracja	<ul style="list-style-type: none"> RPO WOJ. MAZ (<i>Poddziałanie 2.1.2</i>) Środki własne 	2016-2018	Wydział Planowania i Rozwoju	Liczba mikrolokalizacji Liczba e-usług

17.	Promocja potencjału gospodarczego	Przygotowanie oferty inwestycyjnej przedsiębiorstw, szkolenia, udział w przedsięwzięciach informacyjno-promocyjnych o zasięgu międzynarodowym w ramach WOF EXPO - promocja potencjału gospodarczego (Poddziałanie 3.2.1.RPO WOJ. MAZ.).	I. Wzmacnianie atrakcyjności i konkurencyjności biznesowej (spójny obszar działalności gospodarczej w mieście) VII. Logistyka w zakresie zarządzania infrastrukturą społeczną	I.1. Ułatwienie dostępu do ofert inwestycyjnych I.2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego I.3. Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości oraz pozyskanie nowych inwestorów VII. Innowacyjna i sprawna administracja	<ul style="list-style-type: none"> RPO WOJ. MAZ (<i>Priorytet Inwestycyjny: 3b Poddziałanie 3.2.1 „Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MSP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia”</i>) Środki własne 	2016-2023	Wydział Planowania i Rozwoju	Liczba przedsiębiorców uczestniczących w projekcie Liczba wydarzeń/misji/wizyt studyjnych o charakterze międzynarodowym
18.	Poprawa jakości obsługi interesantów	Wzrost jakości obsługi mieszkańców. Wdrożenie zintegrowanego punktu obsługi interesantów przyczyni się do poprawy jakości procesów załatwiania spraw urzędowych w Urzędzie Miasta Marki. Przyczyni się także do poprawy jakości procesów zarządczych w Urzędzie Miasta Marki. Nastąpi integracja systemów obsługujących różne zakresy działania urzędu. Usprawni	VII. Logistyka w zakresie zarządzania infrastrukturą społeczną	VII. Innowacyjna i sprawna administracja	<ul style="list-style-type: none"> Środki własne <i>II oś priorytetowa Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji Działanie 2.18 Wysokiej jakości usługi administracyjne,</i> Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 	2016	Sekretarz	Liczba stanowisk obsługi interesantów Liczba spraw możliwych do załatwienia w zintegrowanym punkcie obsługi interesantów Liczba zintegrowanych systemów dziedzinowych

		przepływ informacji między systemami informatycznymi.						
19.	Rozbudowa sieci oraz budowa i rozbudowa i urządzeń i obiektów związanych z dostarczaniem wody i odprowadzaniem nieczystości płynnych	<p>Rozbudowa sieci wodociągowej (głównie w celu zapewnienia pewności zasilania - zamknięcia pierścieniowego układu sieci) na obszarze miasta. Zwiększenie niezawodności zasilania w wodę miasta Marki poprzez budowę:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nowej studni (ujęcia wody) oraz przewodów łączących ją ze stacją uzdatniania wody, • nowej stacji uzdatniania wody dla zapewnienia drugostronnego zasilenia miasta w wodę, • magistrali wodociągowej, • przewodu tłoczego wód nadosadowych. <p>Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie miasta Marki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa ok. 16,5 km sieci kanalizacji 	<p>II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa miasta wystarczająca dla potrzeb społecznych i gospodarczych</p> <p>IV. Wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-społeczno-prywatnego na rzecz rozwoju usług społecznych</p> <p>VII. Logistyka w zakresie zarządzania infrastrukturą społeczną</p>	<p>II.1. Doskonalenie infrastruktury</p> <p>IV. 1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup zagrożonych</p> <p>VII.3. Poprawa warunków lokalowych i pozostałych obiektów użyteczności publicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne Wodociągu Mareckiego Sp, z o.o. • Pożyczka NFOŚiGW • Środki pomocowe (dotacje UE) 	2016-2020	Wodociąg Marecki Sp. z o.o.	<p>Liczba m/km wybudowanej/rozbudowanej sieci wodociągowej</p> <p>Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej</p> <p>Liczba nowych/rozbudowanych urządzeń i obiektów użyteczności publicznych</p> <p>Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych</p> <p>Liczba elementów małej architektury, elementów urządzenia przestrzeni</p>

		<p>sanitarnej w ramach projektu „Budowa kanalizacji sanitarnej na obszarze aglomeracji miasta Marki - etap III” jako kontynuacja inwestycji, prowadzonych w latach 2009-2015,</p> <ul style="list-style-type: none">• budowa odcinków sieci, brakujących dla wypełnienia zobowiązań w ramach programu podłączeń, a także modernizacja sieci niezbędna dla prawidłowej eksploatacji,• rozbudowa i wykup sieci kanalizacji sanitarnej na obszarach dużej aktywności budowlanej w Markach. <p>Podwyższenie standardu świadczenia usług przez Wodociąg Marecki Sp. z o.o. poprzez budowę:</p> <ul style="list-style-type: none">• obiektu						
--	--	--	--	--	--	--	--	--

		<p>biurowego w celu zwiększenia komfortu obsługi mieszkańców (dostosowanego do potrzeb osób z dysfunkcjami ruchowymi),</p> <ul style="list-style-type: none"> • stacji obsługi samochodu specjalistycznego do czyszczenia kanalizacji, • obiektu promocyjnego w parku Briggsów celem promowania jakości wody, produkowanej przez Wodociąg Marecki Sp. z o.o. 						
20.	Dodatkowe zajęcia pozalekcyjne	<p>Zwiększenie jakości edukacji (przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów: Celem głównym projektu jest rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów poprzez dodatkowe zajęcia 	<p>III. Wysokiej jakości oferta edukacja dostosowana do bieżących i przyszłych potrzeb - rozwój edukacji jako jednego z ważniejszych elementów infrastruktury społecznej</p>	<p>III.1. Wspieranie podmiotów niepublicznych (organizacji pozarządowych) w obszarze szeroko rozumianej edukacji</p> <p>III.3. Budowa i modernizacja publicznej bazy dydaktycznej i sportowej szkół i przedszkoli</p>	<ul style="list-style-type: none"> • RPO WOJ. MAZ <i>Działanie 10.1 Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży, Poddziałanie 10.1.2 Edukacja ogólna w ramach ZIT, Działanie 10.1 Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży, Poddziałanie 10.1.4 Edukacja przedszkolna, Regionalny</i> • Branżowe Programy Rządowe • Środki własne 	<p>Lata szkolne 2016-2017 oraz 2017-2018</p>	<p>Zespół Obsługi Placówek Oświatowych w Markach</p>	<p>Liczba uczniów/nauczycieli objętych wsparciem</p> <p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe w wyniku realizacji zadania</p> <p>Liczba szkół, których pracownie zostały wyposażone</p> <p>Liczba osób objętych szkoleniami i doradztwem w zakresie kompetencji cyfrowych</p> <p>Liczba przedszkoli, które wyposażono w sprzęt, pomoce dydaktyczne i zabawki</p>

		<p>pozalekcyjne (ICT, matematyczno-przyrodnicze, językowe, kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej). Realizacja projektu pozwoli na zapewnienie każdemu dziecku, objętemu wsparciem w projekcie, dostęp do oferty edukacyjnej zgodnej z jego indywidualnymi potrzebami i możliwościami edukacyjnymi i rozwojowymi. Projekt zakłada wyposażenie szkół w niezbędny sprzęt i materiały dydaktyczne (pracownie matematyczno-przyrodnicze i informatyczne). Projekt przewiduje również podniesienie kompetencji nauczycieli przez udział w szkoleniach,</p>						<p>Liczba nowych miejsc w przedszkolach publicznych</p> <p>Liczba dzieci niepełnosprawnych objętych specjalnymi metodami nauki i opieki</p> <p>Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje do prowadzenia zajęć specjalistycznych z dziećmi niepełnosprawnymi</p> <p>Liczba rodzajów zajęć dodatkowych w przedszkolach</p> <p>Liczba dzieci objętych dodatkowymi rodzajami zajęć</p> <p>Liczba placówek wyposażonych w zintegrowany system zarządzania oświatą</p> <p>Liczba osób objętych transferem wiedzy z zakresu aplikacji systemu zarządzania oświatą</p> <p>Liczba nabytych komputerów i urządzeń wielofunkcyjnych</p> <p>Liczba aplikacji dostarczonych w ramach projektu</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	---

		<p>dzięki którym proces edukacyjny uczniów zostanie wzbogacony o nowe, aktywizujące metody pracy (projekt, eksperyment). Realizacja projektu ukierunkowana zostanie na indywidualną pracę z dziećmi, co będzie sprzyjało wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych. Projekt przyczyni się do zwiększenia jakości oferty edukacyjnej szkół.</p> <ul style="list-style-type: none">• Zwiększenie dostępu do usług edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych przedszkoli publicznych w celu zapewnienia adekwatnej do potrzeb rodziców dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Celem jest zwiększenie dostępu do usług edukacyjnych i						
--	--	---	--	--	--	--	--	--

		<p>opiekuńczo-wychowawczych przedszkoli publicznych w celu zapewnienia adekwatnej do potrzeb rodziców dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Planowane są działania wspierające istniejące przedszkola w zakresie wyposażenia w niezbędny sprzęt, pomoce dydaktyczne i zabawki. Wskazane są szkolenia i kursy kwalifikacyjne dla kadry pedagogicznej zajmującej się organizacją opieki psychologiczno-pedagogicznej dla tych dzieci. Istotne jest również poszerzenie oferty zajęć dodatkowych w przedszkolach wykraczających poza podstawę programową wychowania przedszkolnego (nauka języka</p>						
--	--	---	--	--	--	--	--	--

		<p>angielskiego, zajęcia artystyczne, sportowe, rytmika, gimnastyka korekcyjna, logopedia).</p> <ul style="list-style-type: none"> Zintegrowany System Zarządzania Oświatą: Projekt ma zapewnić łatwiejszy dostęp do zasobów oświatowych dla mieszkańców miasta, nauczycieli i pracowników urzędu jak również dla uczniów i ich rodziców. Dzięki powstałej infrastrukturze możliwy byłby bezpieczny i sprawny obieg informacji pomiędzy wszystkimi jednostkami oświatowymi a Urzędem Miasta i Zespołem Obsługi Placówek Oświatowych. 						
21.	Renowacje budynków znajdujących się w zasobie	Sukcesywne wykonanie hydroizolacji, wentylacji	VII. Logistyka w zakresie zarządzania infrastrukturą	VII.3. Poprawa warunków lokalowych i pozostałych	<ul style="list-style-type: none"> Środki własne RPO WOJ. MAZ (<i>Działanie 6.2 Rewitalizacja</i>) 	2016 i lata następn e	Zakład Usług Komunalnych w Markach	<p>Liczba zrewitalizowanych obiektów</p> <p>Liczba wyremontowanych</p>

	<p>komunalnym (mieszkaniowy zasób, inne budynki użyteczności publicznej)</p>	<p>grawitacyjnej elewacji, wzmocnienie fundamentów, wykonanie hydroizolacji, wentylacji grawitacyjnej i naprawy elewacji, remontu stropów, ścian wewnętrznych, klatek schodowych oraz instalacji wewnętrznych (głównie elektrycznych) kamienic komunalnych.</p> <p>Remonty i renowacje lokali użyteczności publicznej - kapitalny remont lokalu usługowego przy ul. Fabrycznej 3) i przystosowanie go do potrzeb społecznych - do wykorzystania przez pozarządowe organizacje społeczne.</p> <p>Remont i przystosowanie do prowadzenia działalności społecznej lub komercyjnej (np. muzeum, restauracja) budynku Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 238.</p> <p>Budowa nowego</p>	<p>społeczną</p> <p>VIII. Rewitalizacja</p>	<p>obiektów użyteczności publicznej</p> <p>VIII.1. Rewitalizacja dawnych funkcji i układu miasta oraz ich ochrona wraz z koniecznym rozwojem funkcjonalno-przestrzennym</p>	<p><i>obszarów zmarginalizowanych lub Działanie 4.2 Efektywność energetyczna, Działanie 5.3 Dziedzictwo kulturowe)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • PPP • BGK 		<p>obiektów</p> <p>Liczba nowych mieszkań komunalnych</p> <p>Liczba obiektów komunalnych poddanych termomodernizacji</p>
--	--	--	---	---	---	--	--

		domu komunalnego Termomodernizacja budynków wykonanie hydroizolacji, wentylacji grawitacyjnej i ocieplenia i naprawy elewacji budynków komunalnych.						
22.	Budowa gimnazjum i technikum z laboratoriami	Budowa gimnazjum (należące do gminy) i technikum z laboratoriami (należące do powiatu), z biblioteką, stołówką i zapleczem administracyjnym, zespołu sal sportowo – widowiskowych i pływalni. Budowa nowoczesnego, energooszczędnego kompleksu budynków użyteczności publicznej o szerokim zakresie. Dodatkowo zostanie wybudowane boisko i miasteczko ruchu drogowego. Całość, z wyjątkiem pływalni, ma mieć standard budynków pasywnych. Lokalizacja ul. Wspólna w Markach	III. Wysokiej jakości oferta edukacja dostosowana do bieżących i przyszłych potrzeb - rozwój edukacji jako jednego z ważniejszych elementów infrastruktury społecznej IV. Wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno- społeczno- prywatnego na rzecz rozwoju usług społecznych V. Wzrost poziomu wykorzystania walorów środowiskowyc	III.1. Wspieranie podmiotów niepublicznych (organizacji pozarządowych) w obszarze szeroko rozumianej edukacji III.3. Budowa i modernizacja publicznej bazy dydaktycznej i sportowej szkół i przedszkoli IV. 1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup zagrożonych V.4. Zielone i ekologiczne miasto	<ul style="list-style-type: none"> • NFOŚiGW (LEMUR) • Środki własne • Inne 	2016- 2029	Mareckie Inwestycje Miejskie Sp. z o.o.	Liczba placówek edukacyjnych Liczba obiektów sportowych

			h, historycznych i kulturowych, jako fundamentów w procesie budowy silnej marki miasta, jako wyjątkowego miejsca wypoczynku					
23.	Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji	Wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez zintegrowane działania na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowanym terytorialnie i prowadzonym w ścisłym współdziałaniu z interesariuszami, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasta Marki na lata 2016-2025 (LPRGMM). Jako proces powinna przyczynić się do	Wszystkie cele strategiczne	Wszystkie cele szczegółowe	<ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • RPO WOJ. MAZ. (<i>Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych, Działanie 5.3 Dziedzictwo kulturowe</i>) • Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (<i>Rozwój Infrastruktury Kultury</i>) • Programy Ministra Pracy i Polityki Społecznej (<i>Partnerstwo z NGO'S – Fundusz Inicjatyw Pozarządowych</i>) • ASOS 	2016-2025	Marecki Ośrodek Kultury Wydział Planowania i Rozwoju	<p>Liczba projektów w ramach programu rewitalizacji</p> <p>Liczba zrewitalizowanych obiektów</p> <p>Liczba mieszkańców objętych projektem rewitalizacji</p>

		<p>wzmocnienia zdolności miasta i jego obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy, warunków dla lokalnej inicjatywy przedsiębiorczej oraz poprawy jakości życia mieszkańców.</p> <p>Realizacja powyższych celów prowadzić będzie do konwergencji kluczowych wskaźników na obszarach zdegradowanych do poziomu co najmniej średniej dla całej gminy. Nastąpi efekt synergii, multiplikujący efekty działań poszczególnych interesariuszy</p> <p>LPRGMM</p>						
--	--	--	--	--	--	--	--	--

BGK - Bank Gospodarstwa Krajowego

WFOŚ - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

PPP - partnerstwo publiczno-prywatne

NFOŚiGW - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

ASOS - Projekt Rządowy Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych

RPO WOJ. MAZ.- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014 – 2020

NGO'S - organizacje pozarządowe

LEMUR – program energooszczędne budynki użyteczności publicznej

Spis rysunków

Rysunek 1. Miasto Marki na tle Polski i regionu	12
Rysunek 2. Miasto Marki na tle województwa mazowieckiego.....	13
Rysunek 3. Miasto Marki na tle powiatu wołomińskiego	13
Rysunek 4. Szlaki rowerowe w Mieście Marki	31
Rysunek 5. Podmioty wg PKD w Mieście Marki w latach 2010 -2014 wg grup rodzajów działalności.....	79
Rysunek 6. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych względem liczby osób w wieku produkcyjnych w gminach powiatu wołomińskiego w 2014 r.	83
Rysunek 7. Dochody Miasta Marki w latach 2006 - 2015	85
Rysunek 8. Wydatki Miasta Marki w latach 2006 - 2015	85
Rysunek 9. Warszawski Obszar Funkcjonalny wg rodzaju gmin	87

Spis tabel

Tabela 1. Pomniki przyrody na terenie Miasta Marki	19
Tabela 2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków na terenie Miasta Marki.....	23
Tabela 3. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie Miasta Marki	26
Tabela 4. Wskazane historyczne układy urbanistyczne na terenie Miasta Marki.....	27
Tabela 5. Wskazane obszary stanowisk archeologicznych na terenie Miasta Marki	27
Tabela 6. Drogi na terenie Miasta Marki według kategorii	35
Tabela 7. Obecnie kursujące na terenie Miasta Marki linie autobusowe	36
Tabela 8. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności Miasta Marki w latach 2008 i 2014	37
Tabela 9. Sieć wodociągowa w Mieście Marki w latach 2008 i 2015	38
Tabela 10. Sieć kanalizacyjna w Mieście Marki w latach 2008 i 2015	41
Tabela 11. Sieć gazowa w Mieście Marki w latach 2008 i 2013	44
Tabela 12. Elektroenergetyka w Mieście Marki w latach 2008 i 2013	45
Tabela 13. Stan ludności w Mieście Marki oraz w gminach sąsiednich w latach 2010-2014.....	47
Tabela 14. Przyrost naturalny na 1.000 ludności w latach 2010-2014.....	48
Tabela 15. Saldo migracji na 1.000 osób w latach 2010-2014	48
Tabela 16. Ludność Miasta Marki wg płci oraz pod względem wieku w latach 2010-2014	49
Tabela 17. Udział ludności w Mieście Marki w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w % ludności ogółem w latach 2010-2014.....	49
Tabela 18. Ludność w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym (miara demograficznej starości) w latach 2010-2014.....	50
Tabela 19. Gęstość zaludnienia w Mieście Marki oraz w gminach sąsiednich w 2014 r.	50
Tabela 20. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010-2014.....	54

Tabela 21. Liczba miejsc dzieci i uczniów placówek oświatowych w Mieście Marki z podziałem na formy prowadzenia.....	58
Tabela 22. Szkolnictwo ponadgimnazjalne w Mieście Marki	60
Tabela 23. Organizacje pozarządowe w gminach powiatu wołomińskiego w lipcu 2015 r.	63
Tabela 24. Planowane w budżecie miasta środki pieniężne na realizację zadań publicznych w latach 2011-2014 ..	64
Tabela 25. Liczba budynków i lokali mieszkalnych w Mieście Marki w latach 2010-2014.....	67
Tabela 26. Mieszkaniowy zasób Miasta Marki w latach 2010-2014	68
Tabela 27. Mieszkaniowy zasób Miasta Marki według wieku.....	69
Tabela 28. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w latach 2010-2014.....	71
Tabela 29. Liczba i kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych w Mieście Marki w latach 2010-2014	72
Tabela 30. Podmioty gospodarki narodowej w Mieście Marki wg sektorów własnościowych, wpisane do rejestru REGON w latach 2010-2014	73
Tabela 31. Podmioty gospodarcze według klas wielkości na 10.000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014 r.	74
Tabela 32. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru na 1.000 ludności w powiecie wołomińskim, w latach 2010-2014	75
Tabela 33. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1.000 ludności	76
Tabela 34. Struktura podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą w Mieście Marki wg sekcji PKD w latach 2010-2014 - sektor publiczny.....	76
Tabela 35. Struktura podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą w Mieście Marki wg sekcji PKD w latach 2010-2014 - sektor prywatny.....	77
Tabela 36. Osoby pracujące na 1.000 ludności w gminach powiatu wołomińskiego w latach 2010-2014.....	80
Tabela 37. Osoby pracujące w Mieście Marki w latach 2010-2014	81
Tabela 38. Osoby bezrobotne z Miasta Marki, zarejestrowane w PUP w Wołominie wg płci	81
Tabela 39. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach powiatu wołomińskiego w latach 2010-2014	82
Tabela 40. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2014.	82
Tabela 41. Analiza SWOT	104
Tabela 42. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego I	110
Tabela 43. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego II	113
Tabela 44. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego III	116
Tabela 45. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego IV	119
Tabela 46. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego V	123
Tabela 47. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego VI	126
Tabela 48. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego VII	127
Tabela 49. Cele szczegółowe i kierunki interwencji do celu strategicznego VIII	130
Tabela 50. Dokumenty strategiczne wyższego rzędu względem Strategii Rozwoju Miasta Marki	131
Tabela 51. Przykładowe źródła finansowania zewnętrznego dla Strategii Rozwoju Miasta Marki.....	139

Tabela 52. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego I.....	148
Tabela 53. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego II.....	148
Tabela 54. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego III.....	149
Tabela 55. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego IV	150
Tabela 56. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego V	151
Tabela 57. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego VI	151
Tabela 58. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego VII	152
Tabela 59. Mierniki/wskaźniki do celu strategicznego VIII	152
Tabela 60. Wykaz zadań realizacyjnych Miasta Marki	154

Dokumenty lokalne stanowiące podstawę formalno-prawną diagnostycznej części Strategii

1. Strategia zrównoważonego rozwoju Miasta Marki do 2020 roku.
2. Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Miasto Marki na lata 2016 – 2026.
3. Plan gospodarki niskoemisyjnej na obszarze gminy miasta Marki stanowiący element Strategii ZIT.
4. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Marki.
5. Plany zagospodarowania przestrzennego Miasta Marki.
6. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Marki na lata 2005-2013.
7. Strategia Mieszkaniowa Miasta Marki na lata 2008-2013.
8. Program ochrony środowiska dla gminy miasta Marki na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021.
9. Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020+ (Strategia ZIT WOF) wersja IV z 9 października 2015 r. Załącznik do uchwały Nr 12 KS ZIT WOF z dnia 9 października 2015 r.
10. Analiza sytuacji Finansowej Miasta Marki, marzec 2016 r.
11. Projekt Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016 – 2021.
12. Strategia Rozwoju Powiatu Wołomińskiego na lata 2016 – 2025.